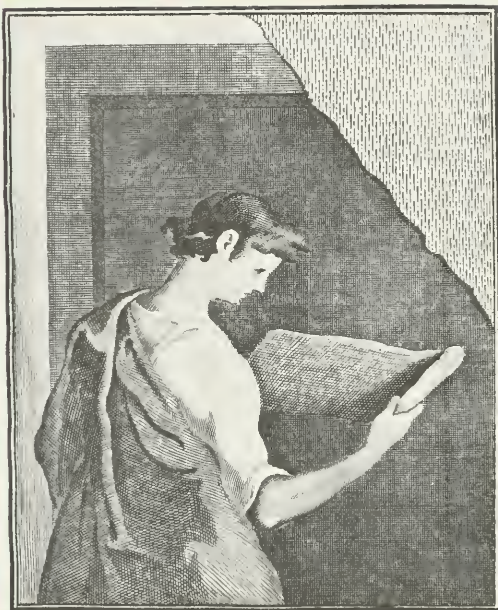

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

XXIV.

POLITICKÝ OKRES ČESKOBRODSKÝ.

NAPSAL

DR. ANT. PODLAHA.

V PRAZE 1907.
NAKLADEM ARCHAEOLOGICKE KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

ČESKOBRODSKÉM.

NAPSAL

DR. ANT. PODLAHA.

(SE DVĚMA TABULKAMI A 351 VYOBRAZENÍM V TEXTU.)

V PRAZE 1907.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

PŘEDMLUVA.

V politickém okresu Českobrodském shledalo se památek nad očekávání mnoho, takže soupis okresu toho vzrostl v přítomný silný svazek se značným počtem vyobrazení.

Vydání nákladného tohoto svazku umožněno bylo značnou měrou velikomyslným darem *J. J. Jana knížete z Liechtensteinu*, jenž na soupisy Českobrodska a Žižkovska věnoval celkem 5000 K.

Při sestavování tohoto soupisu dostalo se mi všestranné ochotné pomoci. Zvláštními díky zavázán jsem panu *Josefu Miškovskému*, redaktoru a spisovateli v Českém Brodě, jenž osobní zevrubnou znalostí svou památek okresu českobrodského jakož i bohatými svými zápisky značně přispěl k doplnění tohoto díla.

Výkresy provedl z největší části pan prof. *Ant. Martínek*; nákres k tab. II. zhotovil pan architekt *A. Masák* a kresby obr. 71. a 217. p. architekt *Emil Dufek*. Zajímavé své kresby Hradešína a Škvorce z r. 1865 dal k disposici pan inž. *V. Steinz*.

Fotografie zhotovil pan *Fr. Pešina*, fotograf závodu „Unie"; některé pocházejí od p. *A. Podlipného*, fotografa v Č. Brodě. Zdařilé snímky kostela Tismického dal k disposici p. učitel *Alois Mašín* a fotografii Květnice p. *Jos. Tachecí*. Obrázky 101., 102. a 105. zhotoveny byly dle fotografií ze závodu *Eckertova*.

Pan professor dr. *J. L. Píč* sestavil s obvyklou svojí ochotou tabulku I.

V Praze, dne 5. dubna 1907.

Dr. Ant. Podlaha.

Aldašín v. Údašín.

Bohumil.

Sedláček, Místop. sl. 277.

Jihozápadně od Černého Kostelce nedaleko knížecího dvora hradiště.

Brázda Čertova.

Jos. Miškovský, „Naše Hlasy" 1903, 28 a 29, 1904, 10.

Nápadná rýha táhnoucí se od Chotouně přes „Lipskou", skrze Bulanku, Krymlov, Moštice, Mělník k Černým Budám, místy jako hluboký úvoz, někde jako mělčí cesta. Mapa „Čertovy brázdy", zhotovená Hanušem Kuffnerem, v okr. museu v Č. Brodě.

Brod Český.

Jos. Miškovský v časop. „Naše Hlasy", roč. 1882 a násl.; Sedláček, Místop. sl. 67—68; Památník „Sokola českobrodského" z r. 1887; V. Schulz, Historické zprávy v nejstarší knize m. Brodu Českého z l. 1421—1496 ve „Věstníku král. čes. spol. náuk" 1900.

V cihelnách popelovité jámy. U Chouranického mlýna jámy se střepy tuhovanými. R. 1883 odevzdán do musea zemského z kostrového hrobu náramek laténeský rýhovaný. Později nalezeny v cihelně znovu hroby, ve kterých byly náramky a spony. V cihelnách popelovité jámy a ojedinělé hroby skrčků. Dr. Píč v Pam. Arch. XV., 401, XVI., 339, XII., 231; „Čechy předh." I., 202; „Čechy na úsvitě dějin" I., sv. 1., str. 161. — Z doby císařství římského: ostruha bronzová obloučkovitá se dvěmi knoflíčky na zevnější straně obloučku a s mohutným bodcem šestibokým nalezena byla 1884 při kopání základů na náměstí na rohu nádražní ulice. Nyní v zemském museu. V majetku p. prof. J. Kouly je stříbrná spona t. zv. vendická z okolí Brodu. Památky XII., 553. Píč „Čechy na úsvitě dějin" II., sv. 3., str. 306.

DĚKANSKÝ KOSTEL SV. GOTHARDA založen asi v polovici XII. stol., přestavěn asi ve stol. XIV. Tehdáž vzniklá gotická stavba byla trojlodní se dvěma věžemi v průčelí. R. 1402 vyskytá se zmínka o oltáři sv. Barbory „pod novou věží"; byla tedy tehdáž jedna z průčelních věží vystavěna. Z gotické stavby zachoval se presbytář, zdivo lodí, pilíře s hrotitými oblouky hlavní loď od bočních dělící, část klenby v lodi jižní, zdivo věží a ve věži severní i klenutá kobka přízemní; mimo to pod střechou část štítu presbytáře. Vše ostatní přestavěno a dílem

Obr. 1. Brod Český. Děkanský kostel a zvonice.

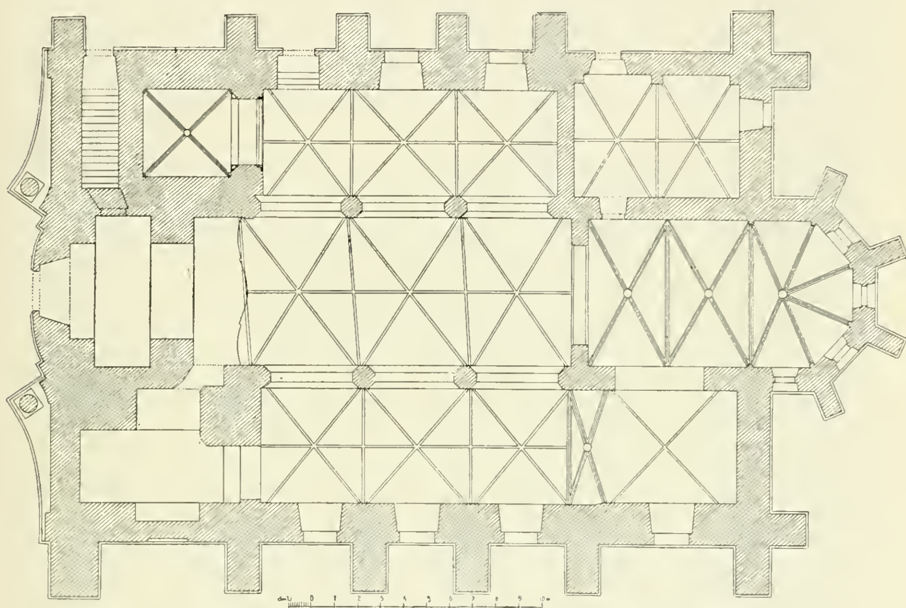
i přistavěno bylo v různých dobách století 17. a 18. Průčelní věže byly r. 1765 do výše kostelní klenby sneseny; potom vystavěno bylo v letech 1765—1772 nové průčelí s novou nízkou zděnou věží uprostřed a celý kostel opraven. Práce ty řídil stavitel *Jos. Wirch**) z Prahy.

Celá stavba jest 37 *m* dlouhá a 21·5 *m* široká. Průčelí (viz obr. 1.) jest barokní, v půdorysu uprostřed obloukovitě v před vystupující (viz půdorys na obr. 2.). Mohutný trnož z kvádrů nese z každé strany vchodu po jednom sloupu hladkém s hlavicí volutovou, čabrakovým ornamentem ozdobenou. Podobně okrášleny jsou pilastry při rozích průčelí stojící a spolu se zmíněnými sloupy oblamované římsoví nesoucí. Výše jest

*) Dle pam. knihy děkanství. Zdá se, že tento „Josef" Wirch jest totožný s „Janem Wirchem", stavitelem arcib. paláce v Praze (viz Dlabač III., 384).

po obou stranách attikové zdivo volutovým římsovím zakončené, uprostřed něhož zvedá se nízká věž na pasech spočívající. Zdivo věže jest v nárožích oživeno pilastry volutovými; bohatě profilovaná římsa zdivo zakončující jest nad hodinovými ciferníky obloukovitě prohnuta. Věž kryta jest jehlancovitou, dole vypouklou helmicí z cihel zděnou.

Presbytář, zakončený třemi boky, má klenbu žebrovou o třech polích (viz vnitřek kostela na obr. 3.). Žebra jsou otupená a na bočních šikmých plochách polokruhovým žlábkem profilovaná. Vybíhají z hlavic oblých přípor; v rozích u vítězného oblouku z prostých konsol. Hlavice

Obr. 2. Brod Český. Půdorys děkanského kostela.

přípor jsou polygonální s různě profilovanými krycími deskami (viz obr. 4.). Některé z dříků přípor byly dole z části osekány. Svorníky klenby jsou hladké. Pod okny obíhá žlábkem profilovaná římsa (viz obr. 4.). Vítězný oblouk jest hrotitý, na obou hranách šikmo sříznutý.

Boční lodi bývaly původně rovněž polygonálně zakončené, jak souditi možno z pozůstatku zdiva nesoucího ještě část gotické klenby v lodi jižní. Tento zbytek klenby má žebra profilu hruškovitého (viz obr. 5.) a hladký svorník. Později byly obě lodi k východu prodlouženy, rovnou zdí zakončeny a překlenuty renaissanční klenbou s římsovými konsolami a prutovitými žebry. (Viz na obr. 6. a 7. pohledy do bočních lodí.)

Ve východní části severní lodi zřízena sakristie: protější část lodi jižní otevřena jest do presbytáře velikým hrotitým obloukem. Okna v bočních lodích jsou polokruhovitě sklenutá.

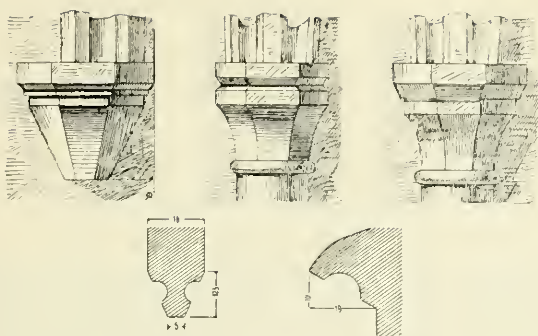
Hlavní loď oddělena jest od lodí bočních hrotitými arkádami spočívajícími na nízkých osmibokých pilířích. Osy protilehlých pilířů poněkud se od sebe odchylují, čímž vzniká nepravidelnost půdorysu.

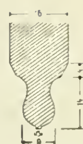
Obr. 3. Brod Český. Pohled dovnitř děk. kostela.

Klenba hlavní lodi jest renaissanční s oblými pruty na hranách a s konsolami volutovými, andílčími hlavinkami ozdobenými.

Zdivo bočních lodí a presbytáře vyhnáno bylo do výše zdiva hlavní lodi a celá budova pokryta byla střechou jednotnou. Nad bočními loděmi

Obr. 4. Brod Český. Děk. kostel. Hlavice přípor v presbytáři, profil žebra a římsy.

Obr. 5. Brod Český. Děk. kostel. Profil žebra v jižní lodi.

Obr. 6. Brod Český. Pohled do jižní lodi děk. kostela.

zřízeny empory plochým stropem kryté, osvětlené čtyřlalokovými okny. (Viz pohled na kostel se strany*) na obr. 8.)

Na posledním, kruchtě nejbližším pilíři jižní lodi jest kamenná konsola, 1·11 *m* nad zemí, podoby obráceného komolého jehlanu pěti boky ze zdiva vystupující (viz obr. 9.).

V přízemí bývalé severní věže jest goticky klenutá kobka. Do lodi severní otevřena jest hrotitým obloukem. Na vnější

Obr. 7. Brod Český. Pohled do severní boční lodi děk. kostela.

straně jest k sešikmené hraně přiložen oblý prut, spočívající na hranolové noze pětiboké se stěnami vyžlábkovanými (viz obr. 10.). Na vnitřní straně jsou při sešikmené hraně pouze hranolové patky bez prutu. Žebra klenby mají profil klínovitý a spočívají v rozích na konsolách majících podobu obráceného komolého jehlanu (viz obr. 11.). Ve svorníku jest hladký štít.

Hlavní oltář barokní, zhotovený r. 1781 *Ignácem Platzerem*, dvorním řezbářem. Masivní, markantně zprohýbaný rám se střídmou ornamentikou. V hořejší části nad obrazem kartuše, nad ní ozářená holu-

*) Na pohledu tom viděti jest tak zv. „krámce“, jež nalézaly se až do r. 1896 v násypu bývalého hřbitova kolem kostela.

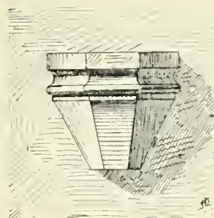
bice. Obraz nový z r. 1857. Nad brankami za oltář vedoucími barokní sochy sv. Petra a Pavla.

Při severní stěně presbytáře k a m e n n é s a n k t u a r i u m (srvn. J. Braniš ve Zprávách arch. a inž., roč. XX., 1885—86, str. 79, s vyobr.

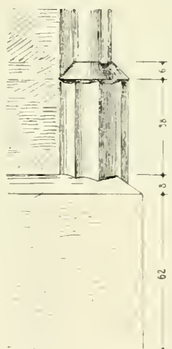

Obr. 8. Brod Český. Pohled na jižní stranu děk. kostela s krámci.

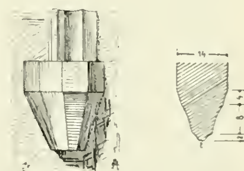
od *J. Zacha*). Vystupuje ze stěny dvěma boky v podobě polovičního na koso postaveného čtyřbokého hranolu a spočívá na sloupkovitém trnoži. Na sešikmené dolejší hraně jsou okřídlená andílčí poprsí. V boku

Obr. 9. Brod Český. Konsola v jižní lodi děk. kostela.

Obr. 10. Brod Český. Patka polosloupu při vchodu do kobky v severní lodi.

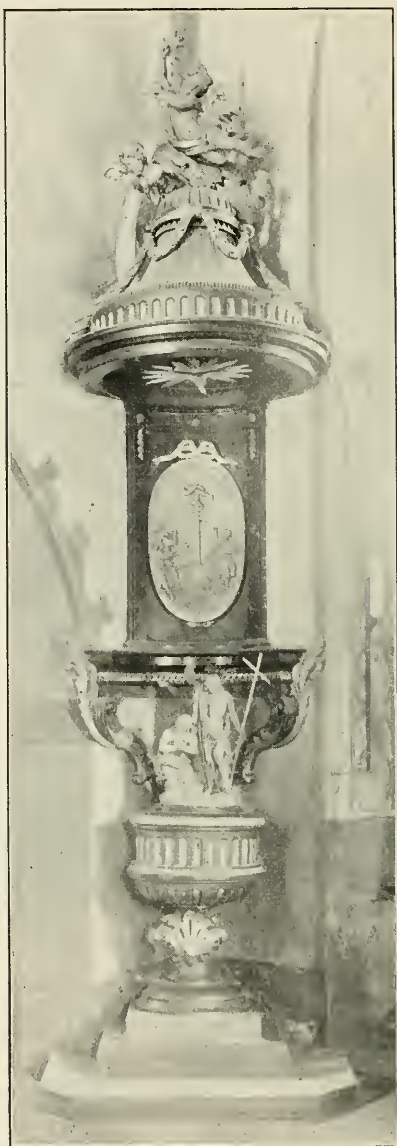
Obr. 11. Děk. kostel. Konsola a profil žebra v kobce.

západním jsou dvířka ze železných pásů kutá s rosettami. Obdélníkové ostění dvířek jest jednoduše profilováno. V boku východním jest dvířkám odpovídající plocha beze všech ozdob; má pouze jednoduše profilované orámování. Nad dvířky jest hrotitý tympanon ozdobený kraby a na vrcholu křížovou kyticí. V tympanonu spatřuje se obhrouble provedené poprsí

Spasitele v otevřeném hrobu stojícího. Po pravici jeho vytesán trojpramenný uzlovatý bičík, po levici metla. Pozadí tympanonu jest panellováno dvojnosými kružbami mezi kolmými pruty. Podobně vyzdoben

Obr. 12. Brod Český. Sanktuář v děk. kostele.

Obr. 13. Brod Český. Křtitelnice v děk. kostele.

jest i bok východní, kdež však v tympanonu jest bezvousá klečící postava se sepjatýma rukama a s velikou svatozáří.*) Výše následuje na obou

*) Dle inventáře z r. 1781 „P. Ježíš v oděvu klečící se sepjatýma rukama, krví se potící."

bocích prolamovaný kamenný pás dvojího různého vzoru: na straně západní jsou čtyřlisté rosetty hrotité, na straně východní čtyřlisté kružby obloučkovité do kruhu vkomponované. Vrchol tabernakula tvoří vížka s panellovanými boky; na komolé její špici vytesán pelikán ve hnízdě mláďata krmící. Celková výška sanktuáře 4·43 *m*. Z konce XV. stol. (Viz obr. 12.)

Po obou stranách vítězného oblouku jsou souměrně upraveny křtitelnice (viz obr. 13.) a kazatelna, dobré práce řezbářské z konce 18. stol. s motivy empirovými. Stříška i stěny v pozadí obou jsou úplně symetrické. Na pozadí jsou pěkné oválové řezby: na kazatelně „Adam a Eva", nad křtitelnou „měděný had na poušti". Křtitelnice jest ze dřeva řezaná s velkým sousoším Křtu Páně na víku.

Obr. 14. Brod Č. Děk. kostel. Socha Krista, nesoucího kříž.

V jižní lodi bohatě vyřezávaný oltář rokokový z druhé pol. XVIII. stol. se soškou P. Marie Cellské.

Uprostřed boční stěny jižní lodi barokní oltář Nejsv. Trojice z 18. stol. s hadovitě točenými sloupy po stranách a s drapovaným čabrakovým baldachynem. Po stranách sochy sv. Floriana a Vavřince; nahoře na volutových římsách andělé. Obraz Nejsv. Trojice na plátně, bezcenný z 18. stol. Na mense oltářní soška Jesulátka v pěkně řezané skřínce na způsob pláštíku s lambrequiny.

Zpovědnice z konce XVIII. stol. barokně-empirová s vasami a lambrequinovými ozdobami; nahoře dobře řezané sousoší: Marie Magdalská u nohou Ježíšových.

V severní lodi jednoduchý barokní oltář z XVIII. stol.

Nad vítězným obloukem dobře řezaný krucifix v životní velikosti z XVIII. stol.

V severní lodi dřevěná socha Krista nesoucího kříž v životní velikosti. Dobrá práce z polovice XVIII. stol. (Viz obr. 14.)

Obraz na dřevě „Křest Páně" z 2. polovice XVI. století. (0·96 × 1·31 *m*). V popředí sv. Jan křtí klečícího P. Ježíše. V pravo stre-

Obr. 15. Brod Český. Děk. kostel. Křest Páně.

moví; v levo průhled do krajiny s řekou, na jejímž břehu lidé vystoupivší z vody a oblékající se. Nad Ježíšem holubice a nejvýše Bůh Otec. Přemalováním původní ráz obrazu značně setřen. (Obr. 15.)

Sv. Jeronym, obraz na plátně (1·08 × 1·32 *m*). Postava po kolena. Světec sedí s levicí o hlavu podepřenou u stolu, na němž vása s květinami a sutky. V popředí nižší stolek s lebkou, péry a rukopisem, v pozadí lev. Obstojná práce z druhé polovice XVII. stol. (Viz obr. 16.)

P. Maria s Ježíškem na trůně; níže v levo po její pravici sv. Vojtěch, po levici sv. Václav. Obraz na plátně (1·15 × 2·26 *m*). Asi z poč. XVIII. stol., později značně přemalovaný.

Sv. František Xav., obraz na plátně (1·98 × 1·31 *m*). Světec stojí uprostřed s křížem v rukou; dole několik klečících postav. Dobrá práce z konce XVII. století. (Viz obr. 17.)

Veraikon, obraz na plátně (50 × 40·5 *cm*), velmi dobrá práce XVIII. stol.

Bolestná Panna Maria (poprsí) s mečem do prsou vetknutým, dobrá kopie z XVIII. stol. obrazu Sušického (srv. „Soupis okr. Sušického", str. 133.)

Ciborium (původně kalich) 39 *cm* vys., stříbrné, pozlacené (viz obr. 18.). Noha šestiboká, šikmých stěn polokruhem zakončených, s mistrně rytými arabeskami renaissančními. Mezi nimi znak: ve štítu zkřížené klíče, nad helmou písmena: A v V (viz obr. 19.). Ploský rozložitý nodus s rotulemi, na jejichž ploškách jednotlivá písmena: IESVS +. Kupa

Obr. 16. Brod Český. Děkanský kostel: Obraz sv. Jeronýma.

hladká. Na noze značky nezřetelné. Vynikající práce ze středu XVI. st. Víčko s křížkem přidáno ve stol. XVIII.

Kalichy: 1. 22·7 *cm* vys., stříbrný, hladký, ale s pěkně profilovanou nohou, na níž značka $\frac{AI}{T}$ a druhá nezřetelná s letopočtem 17 . .

Obr. 17. Brod Český. Děkanský kostel: Obraz sv. Františka Xav.

2. 24·3 *cm* vys. Kupa rokoková stříbrná s převládajícím dekorem římsovým a mušlovým; mezi tím obhroublé klasy, hrozny a květy. Druhá pol. XVIII. stol. Noha měděná, pozdější.

3. 24·3 *cm* vysoký, hladký; na noze vyryt znak s nápisem: GUILLIEL: FLORENT: D · G · ARCHIEP · PRAG · SED · AP · LEG · N · S · R · I · PR · DE SALM SALM R. BOH. PRIMAS. Počátek XIX. stol.

Obr. 18. Brod Český. Ciborium v děk. kostele.

Monstrance 56 *cm* vys., stříbrná, z části pozlacená. Noha elipsovitá s tepaným vkusným dekorem lupenovým. Střed oválový, s paprsky kolkolem; nahoře i dole ciselované okřídlené andílčí hlavinky; po stranách nahoře dvě jiné okřídlené hlavinky andílčí, níže pak s každé strany andílek s malými kalichy v rukou. Nejvýše křížek s malým korpusem. Značky: augšpurská a PS. Vezpod nohy vyryto: „Anno 1677 9. April. Tempore adm. reverendi domini Zachariae de Ruzokwiet Kletzar empta 88 fl. sumptibus civium Bohemobr. D. Schental, D. Maly, D. Glasbergk, D. Jandus, D. Wokalianae". (Viz obr. 20.)

Hvězda z mosazu na žerdi k processím, prolamované práce (28 *cm* v průměru); uprostřed okrouhlý obrázek na plechu: s jedné strany sv. Gotthard, s druhé P. Maria Svatohorská. Zajímavá práce XVIII. stol. (Viz obr. 21.)

Na novou kasuli přenešené staré, barevným hedvábím vyšité poprsí

Obr. 19. Brod Český. Noha ciboria v děk. kostele.

Madonny s Ježíškem (typ Madonny Vyšebrodské), mírně vypuklé. Zdařilá práce XVI. stol. (Viz obr. 22. a 23.) Ostatní ornamentika jest provedena dle původního, stářím již sešlého vyšívání, pod dozorem prof. *Jana Kouly*.)

Obr. 20. Brod Český. Děk. kostel. Monstrance z r. 1677.

Náhrobní kameny:

1. V presbytáři v severním pilíři vítězného oblouku směrem k oltáři, 1 *m* šir., 2·17 *m* vys. V hořejší části kartuše s nápisem: „Letha pane 1590 po nedieli Jubilate | w autery mezy trzeti a cztwrtau | hodinau Na nocz dokonal gt ſwug | ziwot Vrozeny P. Matieg Brodſky | z Wietczina G. M. C. Rychtarz | Mieſta Brodu Czeſkyº geº tielo tuto | w Prachu země odpoczijwa ocze | kawage Se wſſemi Wiernymi | wolenymi Weſelelho zaſe | z mrtwych wſtani . | deus meus prowidebit.“ Dole znak ve věnci: vztýčená obrněná ruka; v cípech nahoře okřídlené andílčí hlavinky, dole rosetty. (Viz obr. 24.)

2. Ve zdi vně kostela, 1·11 *m* šir., 2·01 *m* vys., z červeného mramoru. Na něm vytesána postava měšťana před křížem klečícího. Dole nápis: „Letha 1614 w sobotu po S^{m} Rzehorzi dokonal | žiwot ſwug w Kryſtu Panu Slowutnij pan Rze|horz Nemaſſtil Rodicz a Mieſſtěnjn Měſta toho|to magicz let wěku ſweho 75 a Tělo geho z | druhe ſtrany proti tomuto kamenu odporzi|wagicz oczekawa radoſtneho a blahoſlawe|neho wzkrziſſenj a przjſſti Syna Bozij|ho k poſlednijmu a werzegnemu Saudu. (Viz obr. 25.)

Zvony a cimbály ve věži nad průčelím:

1. Zvon 28 *cm* vys. Nahoře ozdobný pás rozvilinový. Nápis: „LETHA PANIE 1716 TENTO ZWON IEST SLITEI ZA AVRZEDNIKA TOHO CZASV ZADVSSNIHO IANA IOSEPHA AVZTKYHO MIESSTIANA KRALOWSKEHO MNIESTA BRODV CZESKEHO“.

2. Zvon 23 *cm* vys. Nápis: „FIDELIVM ANIMAE | PER MISERICORDIAM DEI | REQVIESCANT IN PACE | AMEN. | EX | FVnDatIone |

Obr. 21. Brod Český. Děkanský kostel. Hvězda z mosazu.

Obr. 22. Brod Český. Děkanský kostel. Madonna (výšivka na kasuli).

Obr. 23. Brod Český. Děkanský kostel. Kasule.

WENCESSILAI | THADDEI | HERTL | FECIT IOANNES BOK CIV · KAVRIM.

3. Cimbál menší, čtvrťový, má nápis: „ANTONIVS SCHÖNFELDT ANNO 1698 VETERO PRAGAE ME FVDIT."

4. Cimbál větší, hodinový, s nápisem: „AB ANTONIO SCHÖNFELDT VETERO PRAGAE 1702."

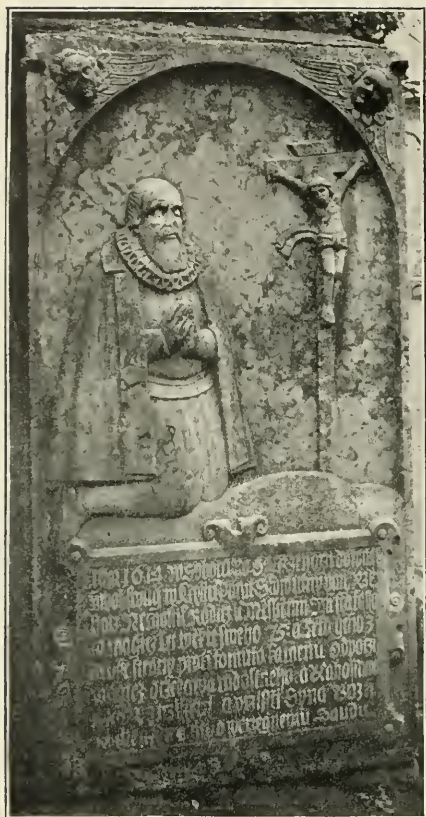
Opodál kostela stojí zvonice, hranolová věž z kvádrů zbudovaná, jejíž každá strana měří 8·8 *m*; zdivo při základech jest 2 *m* silné. (Viz půdorys na obr. 26.) Vnějšek oživen jest dvojí jednoduše profilovanou římsou; v hořejší části jsou veliká hrotitá okna. K jižní straně přiléhá schodiště na venek pěti boky vystupující, uvnitř okrouhlé, šnekové. Nad vchodem vytesán letopočet 1578. Uvnitř na parapetu šnekového schodiště jest pěkně tesaný letopočet 1580. Oba tyto letopočty udávají dobu vzniku věže. Stavěl ji mistr *Pavel*, kameník.*) Do přízemí věže vede vchod se strany západní. Střecha věže jest nízká, sedlová.

Obr. 24. Brod Český. Děkanský chrám: Náhrobek Matěje Brodského z Většína.

Zvony (srovn. „Naše Hlasy" 1896, č. 17.): 1. 1·44 *m* v prům., 1·15 *m* vys. Nahoře ornamentální pás a nápis: „NON ENIM AVDITORES LEGIS IVSTI SVNT APVD DEVM SED FACTORES LEGIS IVSTIFICABVNTVR · AD ROMA. CAP. 2." Pod tím svislé akanthové listy. Na přední straně pláště městský znak a nápis: „G. M. C. RICHTARZ PAN JAN JACVB GLOSBERG | Z GLOSBERKV KRALOWSKEHO MIESTA BRODV CZESKEHO | PAN ONDRZEG KISLER PRIMATOR WACZLAW AVNHOSTKI ADAM JANDVS GINDRZICH CHWATAL | KAREL GLOSBERGKER Z GLOSBER JAN AVSTKY | SAMOHEL KOSSINA WACZLAW PRZIBORSKI | GINDRZICH WOKAL Z BVDIKOVA RVDOLPH PRZIBORSKI | JACVB FRANCZ | ANNO DOMINI 1688 · | GINDRZICH SSENTALV JACVB

*) Viz J. Miškovský, „Naše Hlasy" 1896, č. 17.

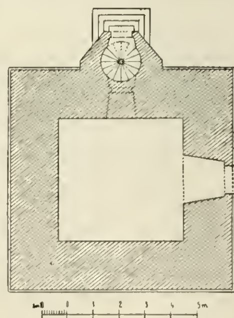
Obr. 25. Brod Český. Děkanský chrám: Náhrobek Řehoře Nemastila.

PRZIBORSKI | MARTIN GREGOR JAN GELINEK RICHTARZ | STARSSI OBECNI MIESTKI | FRANCZ GRVENWALD IBIDEM SINDICVS". Na druhé straně relief „Sv. Gotthard" a nápis: „FVSA SVB ADMODVM REVERENDO | AC DOCTISSIMO NOBILI DOMINO THOMA | FRANCISCO KOSSINA DECANO."

2. 1·18 *m* v prům., 88 *cm* vys. Při hořejším kraji ozdobný pás a nápis: „DE TORRENTE IN VIA BIBET PROPTEREA EXALTABIT CAPVT · PSALM 109". Pod tím akanthové listy. Při dolejším okraji: „IERMIS SCHROETTER MACHDT VNS IN NACHODT." Na plášti relief „Skupina Ukřižování"; v zadu litery S W, pod nimi figurka sv. Václava a níže nápis: „GEORGIVS CZECHROWSKY A DANIEL ORTH DOBRODINCZY."

3. 94 *cm* v prům., 70 *cm* vys. Nahoře ozdobný vlys figurální s výjevy mythologickými (Orfeus, jehož hře zvířata naslouchají); na plášti reliefy P. Marie a Křtu Páně. Nápis: „INTELLIGAM IN VIA IMMACVLATA QVANDO VENIES AD ME · PSALMVS 100 ANNO 1689."

HŘBITOVNÍ KOSTELÍK NEJSV. TROJICE, vystavěný r. 1560. Malé, jednoduché staveníčko obdélníkové s trojbokým presbytářem (viz půdorys na obr. 27.). Valená klenba lodi jest z prken imitována. Presbytář klenutý klenbou valenou s výsečemi nad okny. Okna segmentovitě sklenutá. Zevnějšek beze všech architektonických ozdob. Pouze p o r t á l e k v průčelí jest zajímavý. Ostění jeho jest hrotité, jednoduše profilované. Jest v něm vytesán letopočet 1560 (nyní zabílený). Po stranách portálku jsou hladké liseny nesoucí profilovanou římsu, nad níž se zvedá renaissančně orámovaná deska, na kteréž nepochybně býval nápis. (Viz na obr. 28.)

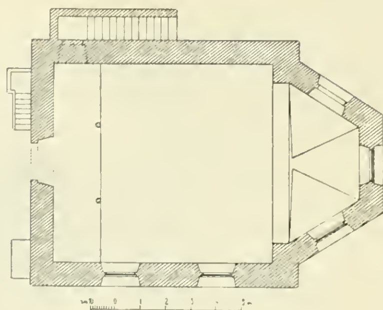

Obr. 26. Brod Český. Půdorys zvonice.

Uvnitř jednoduchý barokní o l t á ř í k se soškami sv. Víta a sv. Ludmily po stranách. Obraz nový z r. 1864; dřívější nalézá se nyní na bočním oltáříku

v lodi. Jest to malba na dřevě, představující nahoře Nejsv. Trojici v oblacích, dole „Navštívení P. Marie“; chatrná práce z konce XVII. století, několikráte přemalovaná.

Zevně v levo od vchodu kamenná kazatelna renaissanční (srvn. vyobr. ve „Světozoru“ 1869, str. 68). Opírajíc se o zeď spočívá na nízkém čtyřbokém pilířku, na němž v předu vytesána jest lví hlava. Spodek řečniště tvoří čtyřboká kamenná deska, na bocích bohatě na způsob římsy profilovaná a při hořejším okraji akanthovými lupeny ozdobená. V předu vytesán nápis: „WOLFF SCHVLTHESS BILDHAVER V. PLAVEN.“ Řečniště ozdobeno jest v rozích renaissančními pilířky, na bocích reliefy celkem obhrouble tesanými: 1. Z mrtvých vstání; nahoře nápis: Ga gſem wykrzyſſenij czeſta a prawda | y ziwot kdo wierzi we mne byt pak take | umrzel ziw bude a kazdy kdoz ziw geſt | a wierzi we mne neumrzet na wieky“; 2. Kristus na kříži; po stranách P. Maria a sv. Jan, nahoře okřídlená andílčí hlavinka, dole tabulka s nápisem: „Zeno ay Syn twuog | potom rzekl k uczedl|nikowi ay Matka twa“; 3. kalich s hostií*) a holubice, symbol Ducha sv.; nad tím nápis: „Giſtie giſtie | prawym wam | kdoz wierzy | we mne mat ziwot wieczny.“ Řečniště zakončeno jest nahoře římsou akanthovými lupeny ozdobenou; pod ní běží kolkolem nápis: „Letha Panie 1585. Tato kazatedlnicze geſt dielana nakladem pocztiwe wdowy pani Marty Walſſowy a ten pondeli po S. Bartolomiegy doko.“ Nahoře v rozích řečniště stojí kanellované sloupky s volutovou hlavicí, jež nesou kamennou, perlovcem ozdobenou římsu stříšky. Na spodní ploše průčelní římsy vytesána holubice. (Viz obr. 28.)

Obr. 27. Brod Český. Půdorys hřbitovního kostelíka.

V pravo od vchodu jest u zdi kamenná mensa oltářní beze vší ozdoby.**)

Zevně ve zdech kostelíka vsazeno několik náhrobních kamenů sešlých a co do výzdoby své ničím nevynikajících, z konce XVI. stol.

V nízké, zpola zděné a zpola dřevěné zvonici opodál kostelíka stojící, zavěšeny zvony:

1. 75 *cm* v prům., 62 *cm* vys. s nápisem: „kdoz miluge ❀ pana boha sweho z wssedky wiecy napomoczny sau gemu ❀ dobremu“ (viz faksimile na obr. 29.).

---

*) Později bylo otlučeno.

**) V inventáři z r. 1781 čteme: „Oltář venku na krchově Panny Marie Bolestný na zdi malovaný a zděná tumba.“

2. 86 *cm* v prům., 66 *cm* vys. Nahoře kolem nápis: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEITDEN PRAG 1724.“ Na plášti v předu relief Nejsv. Trojice a nápis: „EX VOTO HONORI SANCTISS. |

Obr. 28. Brod Český. Kazatelna a portál hřbitovního kostela.

TRINITATI ET S. RVDOLPHO | CONSVL · VIR RVDOLPHVS | PRZIBORSCI OBTVLIT | DIE 14. JVNY 1724“.

Bývalý ŠPITÁLSKÝ, POZDĚJI KLÁŠTERNÍ KOSTEL SV. MAŘÍ MAGDALENY (viz obr. 30.), založený ve XIV. stol., v letech 1711—1720 obnovený, byl r. 1785 zrušen a v sýpku proměněn.

Průčelí trojosé s prostými pilastry; bývalý štít průčelní snesen; zbyla z něho pouze kamenná socha sv. Maří Magd. s letopočtem 1721. Uvnitř dosti veliké stavby zachovala se valená výsečová klenba. Presbytář byl odbourán; zachovalo se z něho jižní zdivo o dvou oknech.

Z bývalého špitálu zachovala se deska kamenná z doby arcibiskupa Očka z Vlašimi (1634—1379). Jest 1·14 *m* šir. a 65 *cm* vys. Zazděna jest na levé straně průjezdu. Nápis, jehož reprodukci viz na obr. 34., zní v transskripci: „Auctoritate literarum domini Gregorii papae XI. confirmata est ordinatio facta per dominum Johannem archiepiscopum pragensem, videlicet quod scabini in Broda bohemicali hospitale debent gubernare et archiepiscopo reddere rationem". (Viz obr. 31.)

Obr. 30. Brod Český. Bývalý klášterní kostel sv. Maří Magd.

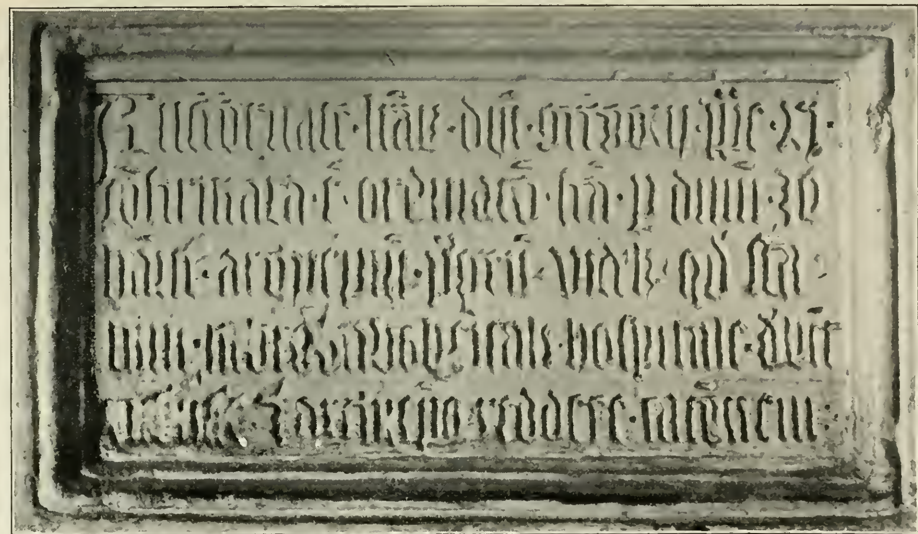
ZBYTKY RENAISSANČNÍHO PORTÁLKU V PRŮJEZDĚ DOMU č. 20.—21. z bývalého domu Vachtla z Pantenova. Zachovaly se z něho: 1. kanellované sloupky se zajímavými hlavicemi lupenovými s vkomponovanými hlavami zvířecími i lidskými (viz obr. 32.); 2. nadpraží se znakovým štítem drženým dvěma poprsími rytířů, vybíhajícími dole v rohy hojnosti; nad znakem vytesán letopočet 1547 (viz obr. 33.); 3. dvě trojúhelníkové výplně s poprsími mužskými, z jichž ramenou vyvíjejí se k oběma stranám lupeny (viz obr. 34.).

NÁHROBEK VÁCLAVA SKLEPKY z roku 1583 (srovn. „Naše Hlasy", 1898 č. 16.), zazděný nyní v budově měšťanské školy (viz obr. 35.), 1·53 *m* vys., 0·96 *m* šir. V hořejší části poprsí zesnulého; v dolejší části latinský nápis ve verších.

SOUSOŠÍ SV. RODINY na náměstí. Na dvojitém podstavci. Na dolejším podstavci znázorněno v reliefu zasnoubení P. Marie; na užším podstavci hořejším vpředu andílek držící nápisovou blanku. Nejvýše P. Maria sedící s Ježíškem na klíně; v pravo klečící sv. Josef, jejž Ježíšek kolem krku objímá. Pěkná práce barokní XVIII. století. (Viz obr. 36.) Materiál špatný,

k dor mudre ✿ pana boha sweho ✿ w ssecky wiecy napomocnu sau demu ✿ dobremu ✿ l

Obr. 29. Brod Český. Nápis na zvonu hřbitovního kostela.

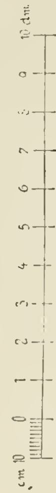

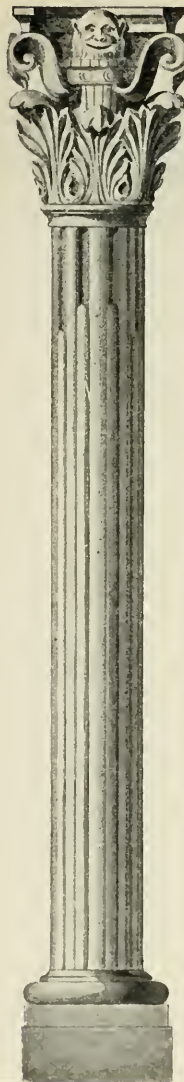
Obr. 31. Brod Český. Nápis v bývalém klášteře sv. Maři Magd.

Obr. 33. Brod Český. Zbytek portálu domu Vachtla z Pantenova.

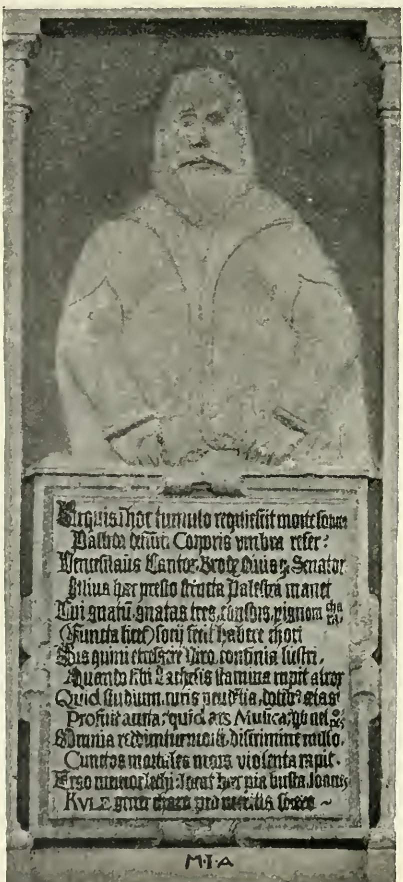

Obr. 32. Brod Český. Sloupky z býv. portálu domu Vachtla z Pantenova.

Obr. 34 Brod Český. Zbytky portálu domu Vachtla z Panten va.

Obr. 35. Brod Český. Náhrobní kámen Václava Sklepky.

Obr. 36. Brod Český. Sousoší sv. Rodiny na náměstí.

pozvolná zkáza sousoší neodvratná. Na pilířích dolejšího podstavce stávaly kdysi sochy, kteréž nyní chybí.

HRADBY MĚSTSKÉ. Město Brod Český obdrželo právo hraditi se zdmi a baštami r. 1360. Později, někdy před r. 1448 započato bylo s opravováním a přestavováním hradeb („civitatem ab intra et extra diversis turribus, bastis, que nunquam erant, muro et aliis decorarunt",

Obr. 37. Brod Český. Opevnění (dle plánu z r. 1841).

V. Schulz, Histor. zprávy v nejst. kn. m. Brodu Č., str. 3.). V práci té pokračováno bylo zase od r. 1451 mistrem *Havlem;* dle nápisu na kamenné desce, jež v hradbách byla zasazena („Magister Gallus hoc complevit, cuius exordium erat 1451 die Mercurii"). Bývalé opevnění ukazuje plán města z r. 1841 na obr. 37. (kopie z obecních katastrálních map). Dosud zachovaly se zdi s polokruhovými baštami na východní a jižní straně města (viz obr. 38.).

PRAŽSKÁ BRÁNA z r. 1578 byla zbořena r. 1869. V soukromém majetku zachoval se dosti dobrý akvarel znázorňující tuto bránu;

Obr. 38. Brod Český. Zbytky opevnění.

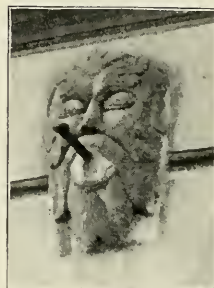

Obr. 39. Brod Český. Pražská brána dle starého obrazu.

reprodukci pohledu toho viz na obr. 39. Z brány samé zachovaly se pouze:

Obr. 40. Brod Český. Městský znak z bývalé Pražské brány.

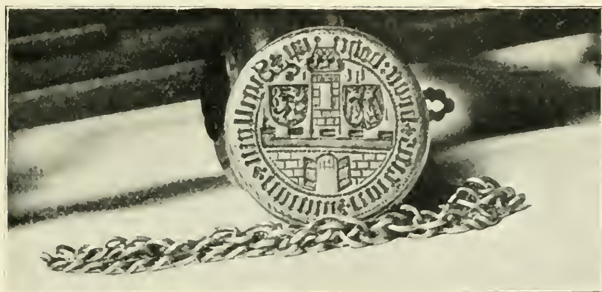

Obr. 41. Brod Český Klenák z bývalé Pražské brány.

1. V kameni tesaný znak Č. Brodu zazděný ve dvoře domu č. 20—21. (viz obr. 40.), 75 *cm* vys., velmi pěkně pracovaný, asi z konce XVI. stol.

Obr. 42. Brod Český. Předbraní bývalé Kouřímské brány

2. Klenák ozdobený tesanou fantastickou hlavou, zazděný nyní na domě č. 120 před Kouřimskou branou (viz obr. 41.).

Obr. 43. Brod Český. Pečetidlo městské.

BRÁNA KOUŘIMSKÁ byla rovněž zbořena až na předbraní, jež dosud se zachovalo (viz obr. 42.). Nad vjezdem, prostým, nízkým segmentem sklenutým, jsou mezi rovnoběžnými římsami umístěny vedle

Obr. 44. Brod Český. Obraz cís. Josefa II.

sebe v kameni tesané znaky: říšský (dvojhlavý orel se znakem českouherským na prsou) a městský; nad tím pak korunované „L I", t. j. Leopold I., čímž označena jest doba vzniku tohoto předbraní. Nejvýše táhne se nad celým průčelím vlnité cimbuří dělené pilířky, na nichž nasazeny jsou kamenné koule.

Na radnici chovají se tyto památky:

1. Stříbrné městské pečetidlo s řetízkem, 4·5 *cm* v prům.; uprostřed městský znak; kolkolem opis: „Sigillum ciuium ciuitatis brod bohemicalis." (Viz obr. 43.)

Obr 45. Brod Český. Kniha pašijí.

2. Obraz císaře Josefa II. v dovedně řezaném rámu s odznaky panovnickými a trofejemi válečnými, 1·22 *m* vys. Na zadní straně rámu napsáno inkoustem: „Johan Mrschützky Bildhauer 1794." (Viz obr. 44.)

Z předmětů v okresním museu chovaných zasluhují zmínky:

1. Kniha pašijí, rukopis na papíře z roku 1715, 31 *cm* vys., 21 *cm* šir., s pěknými rumělkou provedenými iniciálkami (viz obr. 45).

2. Cechovní cínový pohár z r. 1704, 43 *cm* vys., pěkně profilovaný, ozdobený na největším objemu plastickými lvími hlavami, na části válcovité pak rytbou znázorňující Adama a Evu; na víku postava

Obr. 46. Brod Český. Cechovní cínový pohár.

Obr. 47. Brod Český. Závěs s kovárny českobrodské.

Obr. 48. Brod Český. Obraz na domě Koulově.

muže, již poškozená. Na spodu víka nezřetelné již značky cínařovy; rozpoznati lze jen znak Staroměstský. (Viz obr. 46.)

3. Závěs s kovárny Českobrodské, vkusně ze železa kutý, 77 *cm* vys.; na veliké podkově vyryto: „A S 1680." (Viz obr. 47.)

Obr. 49. Brod Český. Dům čís. 46.

SOUKROMÉ DOMY:

1. Na domě č. 12 (majetek Ant. Kouly) na omítce malovaný obraz sv. Gottharda z XVIII. stol. se zajímavým pohledem na kostel Českobrodský z té doby (viz obr. 48.). Dle tohoto obrazu provedena rytinka v Rulíkově „Život sv. Gotharda".

2. Dům č. 46 s pěkným kamenným portálem renaissančním (viz obr. 49.).

Bříství.

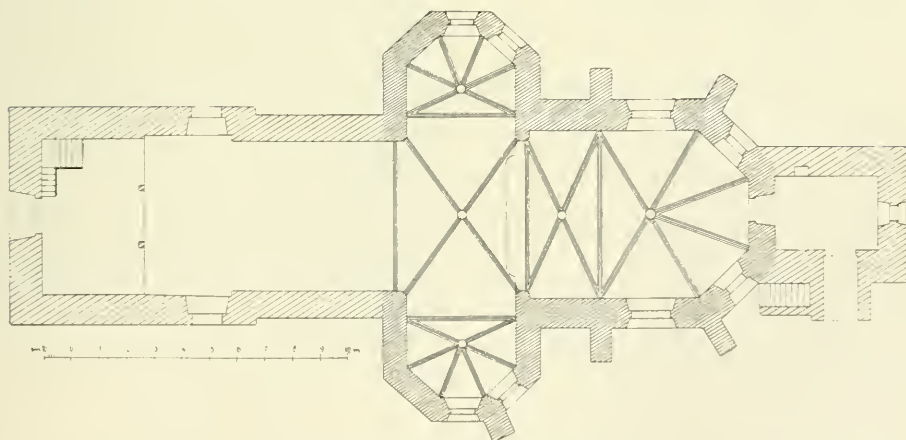
Trnka, „Kounice a Přerov" 35 násl.; Sedláček, Míst. sl. 65; — Podlaha, „Posvátná místa král. Č." I. 13—15.

FARNÍ KOSTEL NALEZENÍ SV. KŘÍŽE (viz pohled na obr. 50. a půdorys na obr. 51.), zajímavá stavba z prvé pol. XIV. stol. Presbytář zakončen třemi boky osmiúhelníka a podepřen jest v rozích opěracími pilíři s trojúhelníkově zakončenými deskami krycími.*) Má

*) Při poslední „opravě" tyto krycí desky byly odstraněny.

Obr. 50. Bříství. Farní kostel.

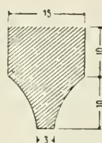

Obr. 51. Bříství. Půdorys kostela.

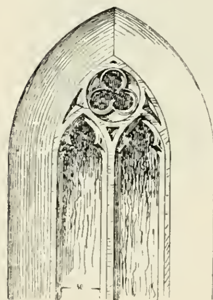
klenbu žebrovou o dvou polích; žebra mají v profilu tvar klínu otupeného a na obou bocích mělce vyhloubeného (viz obr. 52.).

Ve východní stěně za oltářem jest zazděné hrotité okno s kružbou trojlistou (viz obr. 53.) a sankrarium s baldachýnovou kamennou stříškou (viz obr. 54.).

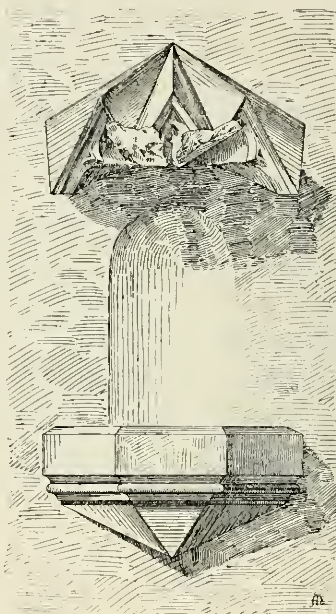
K presbytáři připojuje se obdélníkové pole střední, rovněž sklenuté křížovou žebrovou klenbou. Nárožní pilíře této části ozdobeny jsou gotickými baldachýnky (viz obr. 55.), nad nimiž žebra klenby

Obr. 52. Bříství. Farní kostel. Profil žebra.

Obr. 53 Bříství. Farní kostel. Okno s kružbou.

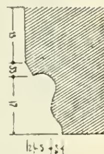
Obr. 54. Bříství. Farní kostel. Sakrarium.

jaksi nuceně náhle šikmo vybíhají. Zdá se, jakoby pilíře založeny byly k stavbě vyšší, a jakoby během stavby stalo se rozhodnutí pro stavbu mnohem nižší. Pod baldachýnky jsou konsoly, původně zajisté rovněž gotické, jež však později v době barokní přitesány byly v nynější podobu s ornamentací rostlinnou. Jedna z konsol představovala původně patrně nějaké poprsí, jehož obličej však později v ornament volutový byl přitesán.

K bokům středního tohoto pole přiléhají pětiboké klenuté kaple stejné výše s ostatní stavbou. Okna jejich jsou v dolejší části do polovice zazděna.

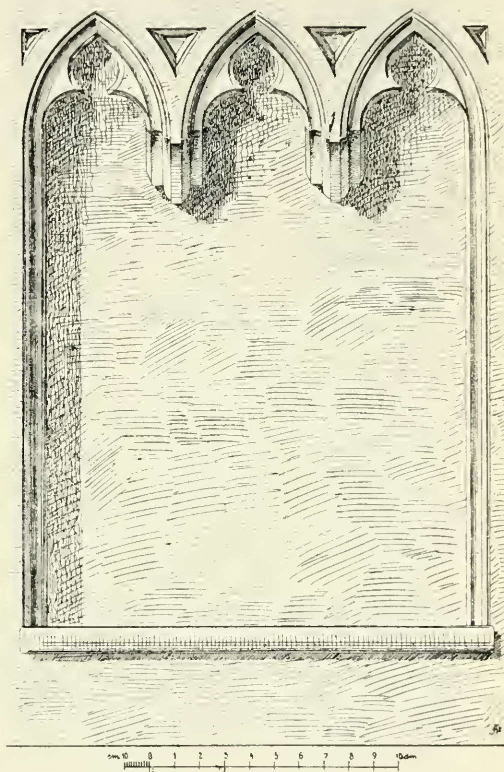
V jižní zdi presbytáře jest sedile nahoře zakončené třemi hroty dvojnosými kružbami vyplněnými (viz obr. 56.) a na profilovaných konsolách spočívajícími.

K západu přiléhá jednoduchá obdélníková loď plochým stropem krytá, r. 1722 přístavbou v průčelí, rovněž zcela jednoduchou, rozšířená. Jednoduchý přístavek k východní straně presbytáře přiléhající, stejné výše s ostatní stavbou, zřízen byl r. 1843; v hořejší části jeho

Obr. 55. Bříství. Farní kostel. Baldachýnek a konsola na pilíři střední části.

Obr. 56. Bříství. Farní kostel. Sedile a profil hořejší jeho části.

jsou zvony, dolejší část slouží za sakristii.

Na stěnách bočních kaplí objeveny byly roku 1893 nástěnné malby z XV. stol. Pohříchu byly roku 1905 malby tyto v severní kapli zamalovány a malby v kapli jižní přemalovány tak, že původního svého rázu pozbyly (viz obr. 57.). Výjevy a postavy tu znázorněné: 1. Ježíš mezi apoštoly; 2. sv. Jan Křtitel

Obr. 57 Bříství. Farní kostel. Pohled do křížové lodi s nástěnnými malbami.

káže zástupům; 3. sv. Ambrož káže skupině mužů a žen; 4. sv. Václav s mečem v ruce; 5. P. Maria přijímající pod svůj plášť zástupce rozličných stavů lidských.

Hlavní oltář, přenesený sem r. 1789 z kostela sv. Vavřince na Petříně, jest svižná práce barokní se zajímavě řešenou partií nad oltářní

Obr. 58. Bříství. Farní kostel. Hlavní oltář.

mensou (viz obr. 58). O b r a z, označený nápisem „Adalbertus Candler pinxit Pragae anno 1789", jest dosti dobře malován. V levo andělé a dva mužové pozdvihují kříž, jejž biskup incensuje; v pravo sv. Helena s pážaty

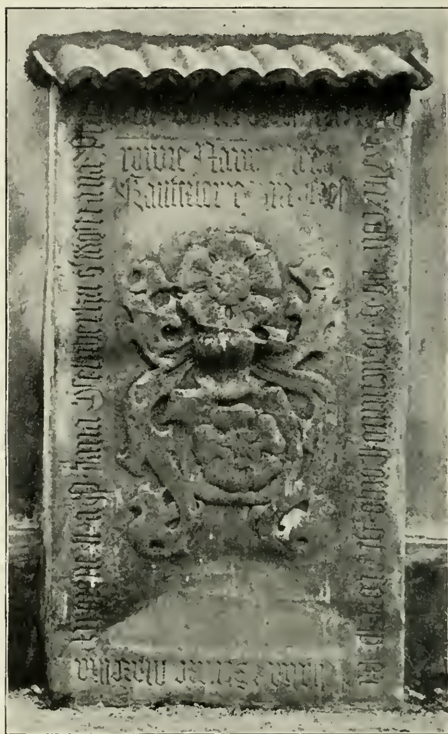
a komonstvem, v popředí uzdravený nemocný a druhé dva nalezené kříže; v pozadí Jerusalem.

V bočních kaplích při zdech východních stojí staré zděné mensy oltářní. Po pravé straně každé z nich jest ve zdi malý hrotitý výklenek s dvojnosou kružbou.

V lodi naproti sobě zavěšeny pěkné rozvilinové rámce z konce XVII. stol. s novými obrazy.

Obr. 59. Bříství. Náhrobní kámen Jiříka Malovce.

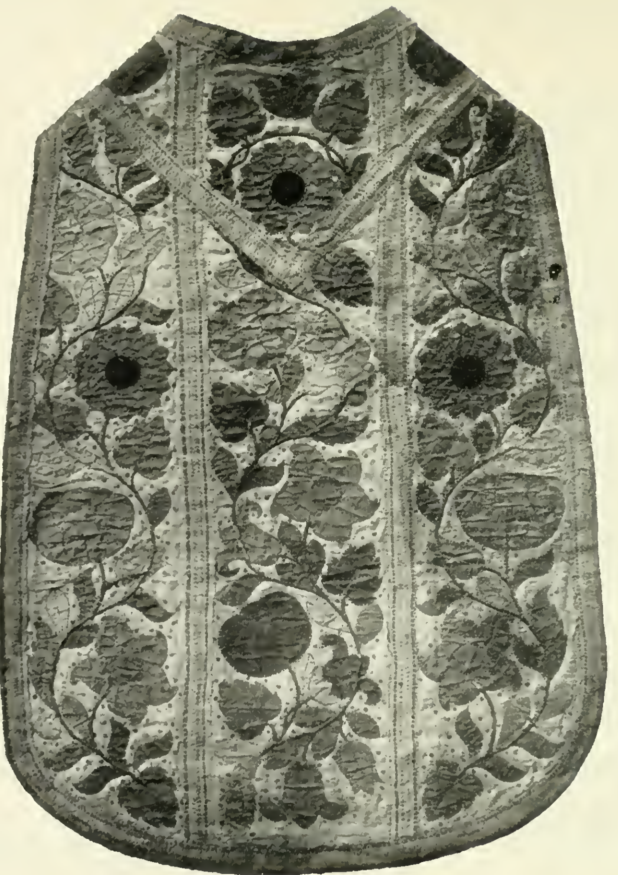

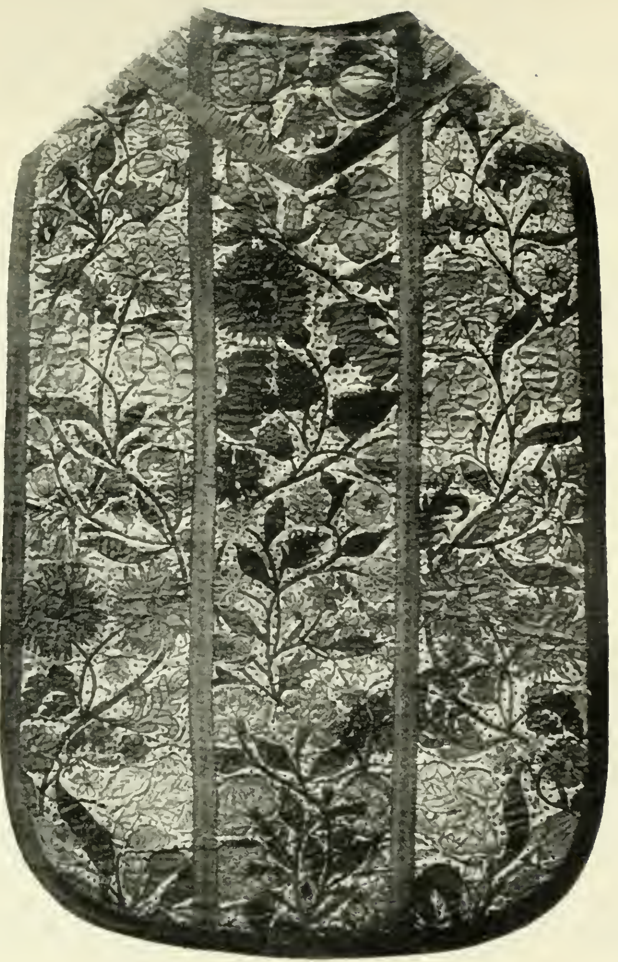
Obr. 60. Bříství. Náhrobní kámen Johanky ze Stráže.

Křtitelnice cínová (i s víkem asi 1 *m* vys.); na třech stranách potvorné hlavy přecházejí v nohy drápy opatřené a koule svírající; po stranách kotlíku jsou lví hlavy s kruhy v tlamách. Na křtitelnici vyryto: „NAKLADEM DWOJÍCTIHODNEHO KNIEZE IANA FRANTISSKA KARLA SKRZÍWANA FARARZE BRZISTEWSKEHO Z ODKAZV LETA PANIE 1707“.

Náhrobní kameny (ve vnější zdi kostela): 1. 1·80 *m* vys., 94 *cm* šir. se znakem Maloveckým; na obrubě nápis: „L. 1568 w nedieli po ſwatem Waczlawie umrzel vrozeny pan Girzik Malowec . . . . J. M. C. purkrabie na Przerowie a tuto pochowan geſt.“ (Viz obr. 59.)

2. 2·12 *m* vys., 1·14 *m* šir. se znakem pětilisté růže ve štítu i v klenotu a s nápisem: „Leta bozieio MCCCCXCV w ſtrzedu po sw. Valen-

Obr. 61. a 62 Bříství. Mešní roucha.

tinu podho. gt. uroze. p. pa. Johanka z Straze Ma[n]zelka vroze. p. pa. Jana Sselnberka z Kosti a na Przerowie Naiwissieho Kantczlerze Kra. Czes“. (Viz obr. 60.)

3. 1·75 *m* vys., 0·94 *m* šir. s nápisem: „Letha Panie 1582 w autery den sw. Brikcy vmrzela Lidmilla a nazejtřj w středu po sw. Kateřinie umrzela Katerzina Hawla Lisskeho fararze w Brzisstwi a tuto gegich tiela pod tjmto kamenem w Kristu panu odpoczjwagj.“ Uprostřed v obrysech naznačen kříž otočený hadem a po obou stranách klečící postavičky dítek. Vše to, jakož i nápis vytesáno vyhloubeně a vyhloubená místa smolou vyplněna.

Obr. 64. Břístvi. Zříceniny kaple Povýšení sv. Kříže.

Obr. 63. Břistvi. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

S o š k a P. M a r i e M o n t s e r á t s k é, 86 *cm* vysoká, ze dřeva i s rouškou bravurně řezaná a dobře polychromovaná, nyní na jedné ze zmíněných výše konsol stojící; na podstavci ve štítku nápis: „PARENS DEI EXCELLENS VIrgo natVM EXoro EXora“. (Viz obr. 55.)

Soška P. M a r i e b e z p o s k v r n y h ř í c h u p o č a t é, 1·16 *m* vys., ze dřeva, rovněž na jedné ze zmíněných konsol umístěná, s rouchem effektně drapovaným, XVIII. stol.

Dvě k a s u l e, applikační práce z konce XVII. stol., s naturalistickými pestrými květy; dovedným vystižením formy květů vyniká zvláště druhá z nich. Nyní v zemském museu. Viz obr. 61. a 62.

Z v o n y: 1. 95 *cm* v prům., 78 *cm* vys. Při koruně nápis: „Ke czty x a k chwale ✠ Panu bohu x a swatemu ✠ Petru ✠ yakob Slyl gest et cetera“ (faksimile viz na obr. 63). Na plášti relief sv. Petra.

2. Původně od mistra *Bartoloměje* r. 1500 ulitý, přelit byl r. 1865.

Na návsi poblíž hřbitovní zdi kamenná socha sv. Jana Nep., obstojná práce z roku 1702. Na podstavci na všech čtyřech stranách vytesány nápisy: „HAEC STATVA D · M · I · N · ANNO 1383 D · P · P · I · M · D · S · A · R · D · F · C ·*) SKRZYWAN O · C · BRZYSTVENSIS H · E · ANNO 1702 16 MAY“ 2. „IN VITA DIFFICILLIMVM TACERE QVAE DICENDA NON SVNT (ARIST.); 3 „EO ANNO RENOVATVM QVO OPTATVM CeDat oMne ConsoLate svb A · R · D · M · W · I · N · KVPSCHINA P · T · C · L ·“; 4. „PROPTER SIGILLVM CONFESSIONIS“.

Obr. 65. Břístvi. Vnitřek zřícené kaple Povýšení sv. Kříže.

Poblíž Bříství na nevysokém pahrbku zříceniny KAPLE POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE (viz obr. 64.), vystavěné 1714 a vyhořelé 1818. Barokní stavení, mající v půdorysu podobu kříže (11·92 *m* dl. a 10·40 *m* šir.).

Uvnitř v nárožích sdružené římsované pilastry, z nichž vybíhají pasy klenbové.

Ramena stavby překlenuta byla valenými klenbovými pasy, z nichž některé dosud se zachovaly; klenba střední části však úplně jest sřícena. (Viz obr. 65.) Na omítce jednoho z křídel patrny dosud stopy malované barokní architektury oltářní.

Bylany.

Schaller, X, 365. — Sedláček, Míst. sl. 89. — Podlaha, „Posv. místa“, I, 30—32.

Rozsáhlé pohřebiště praehistorické. Pam. arch. XVII, 381, XVIII, 217 (s vyobr.). — Píč, „Čechy předhist.“ I, 191. Mezi skrčenými kostrami v „Tkalcích“ jámy sporadicky, v jedné nádobky s měsíčkovým úškem a jiné typy t. zv. Latdorfského. — Ve vsi popelovité vrstvy. — Několik jam a ojedinělých hrobů skrčků proti okr.

*) T. j.: „Haec statua divi martyris Ioannis Nep. anno 1383 de ponte Pragensi in Moldaviam dejecti sumptibus admodum reverendi domini Francisci Caroli . . “

školce. Na poli p. Židlického zásobnice; střepy tuhované a šrafirované, nehty štípané; kam. sekyrka (Zemské museum) P í č, Pam. XVII, 384, „Čechy předhist." I, 203. Viz přiloženou tabulku.

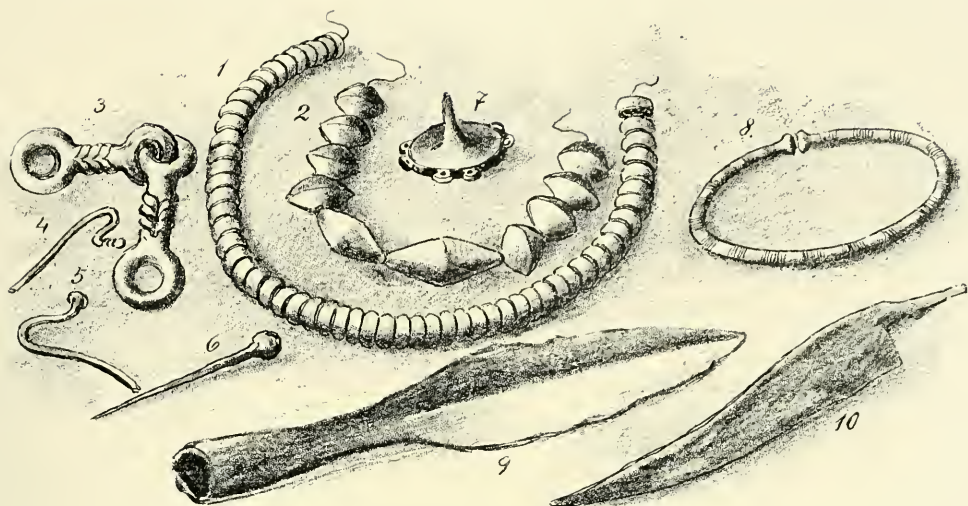
FILIALNÍ KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE (již ve stol. XIV. jako farní připomínaný), r. 1770 od základu nově vystavěný a r. 1904 obnovený. Prostá stavba barokní, skládající se ze čtvercového presby-

Obr. 66. Bylany. Filialní kostel.

táře a obdélníkové lodi (viz pohled na obr. 66. a půdorys na obr. 67.). Presbytář i loď mají prosté křížové klenby. Vnitřní zařízení nové. Nad presbytářem zbudována nízká věž mansardskou střechou krytá.

Zevně do jižní zdi kostela zasazeny jsou tři n á h r o b n í k a m e n y, z nichž dva již téměř zcela jsou otřelé. Nejzachovalejší, 1·52 *m* vys. a 77 *cm* šir., má tento nápis: „Leta 1613 w Podzÿ vsnuly w Panu Panny Dcery Vrozeneho P. Samuele Trojana Bilana z Rosfeldu ac totižto Katerzina

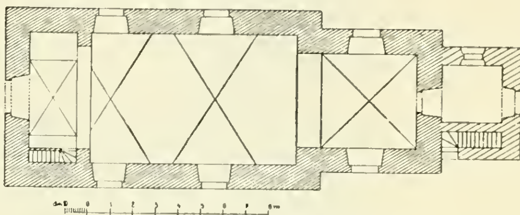
Z prachistorického pohřebiště u Bylan: 1. a 2. jantarové korále, 3. bronzové udidlo, 4. a 5. jehlice s hlavičkou zahnutou, 6. železná jehlice s hlavičkou kulatou, 7. bronzová ozdoba řemene, 8. náramek rýhovaný, 9. hrot oštěpu, 10. železný nuž.

Z prachistorického pohřebiště u Bylan: 1. nádoba s vysokým hrdlem a vodorovně přehnutým okrajem, 2. nádoba žlutá s ornametací tmavohnědou, 3. nádobka baňatá, červená s pěkně vyznačeným hrdélkem, 4. nádobka červená s malovanou tmavou ornamentací, 5. mísa tuhovaná s rytou ornamentikou, 6. nádoba s malovanou ornamentací trojúhelníkovou, 7. šálek s vysokým úškem, 8. šálek s úškem, červený.

Elissa w Nedieli przed S. Katerzinau a Maria w Sobotu po S. Luczygy a tuto gsau pochowany", pod tím znak.

Zvony: 1. 81 *cm* vys., 95 *cm* v prům. Nahoře obhroublý mušlový dekor barokní; na plášti v předu relief apoštola a nápis: „GOSS MICH IOHANN CHRISTIAN SCHVNCKE IN PRAG 1771"; vzadu relief Panny Marie s mrtvým tělem Ježíšovým na klíně.

Obr. 67. Bylany. Půdorys kostela.

2. 57 *cm* vys., 86·5 *cm* v prům. Nahoře nápisový pás mezi obhroublým dekorem barokním. V pásu tom dvouřádkový nápis: „SOLI DEO GLORIA DVRS FEIR BIN ICH GEFLOSSEN FRIDRICH MICHAEL SCHÖNFELT IN DER ALT STAT PRAG HAT MICH GEGOSSEN ANNO 1673." Na přední straně pláště jest relief světce uprostřed tohoto nápisu: „TENTO ZWON GEST ODLIT KE CZTI HCHAWALE SWATECHO MILECHO GANA".

Obr. 68. Černíky. Kaplička.

TVRZ stávala v místech nynějšího dvora; znatelný dosud příkop a část zdiva s opěrnými pilíři.

Černíky.

Trnka, „Kounice", str. 102. — Podlaha, „Posv. místa" I. 55.

MEŠNÍ KAPLE SV. VÁCLAVA, vystavěná r. 1760, malé staveníčko s bohatě vyvinutým barokním štítem průčelním (viz obr. 68.).

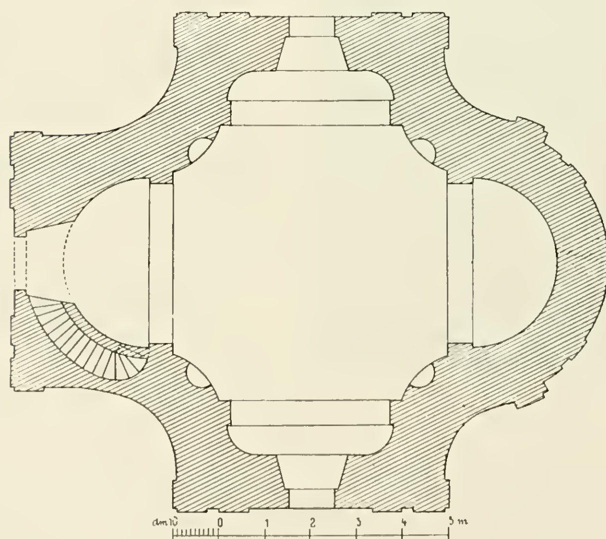
Dobročovice.

Sedláček, „Místop. sl." 141. — J. Lier v Ottových „Čechách" XI. 305. — Podlaha, „Posv. místa". I. 44.

KAPLE SV. ISIDORA (viz pohled na obr. 69. a půdorys na obr. 70.), vystavěná r. 1771, úhledné staveníčko zajímavě řešeného půdorysu. Loď jest kopulovitě sklenuta; presbytářík apsidovitý má klenbu konchovou. Nad průčelím jest nízká vížka se zděnou stříškou a s volu-

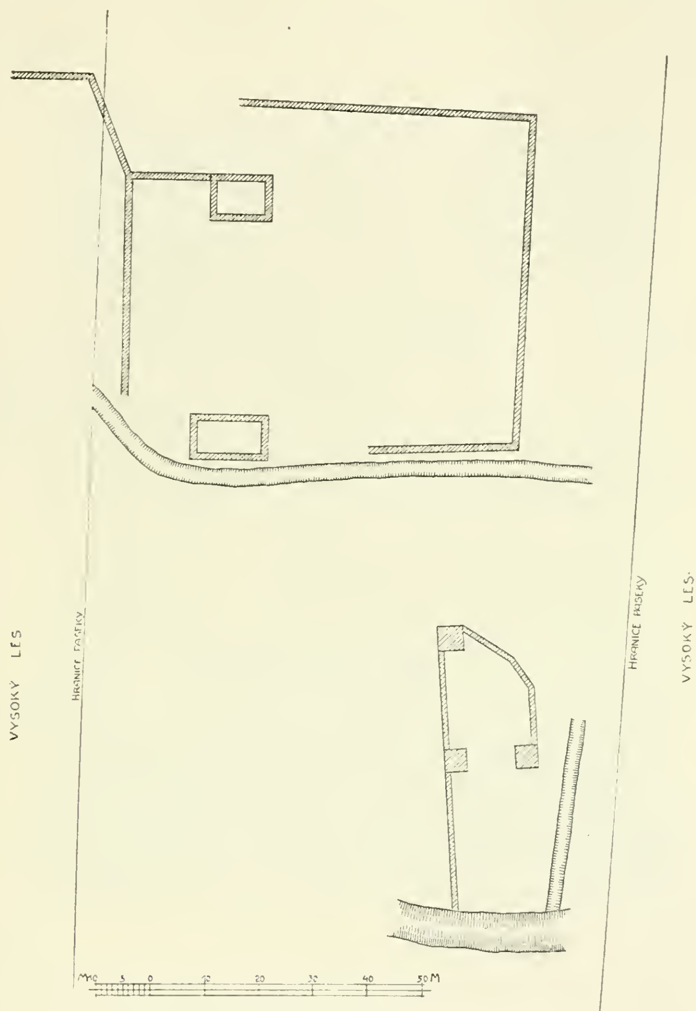
Obr. 69. Dobročovice. Kaple sv. Isidora.

Obr. 70. Dobročovice. Půdorys kaple sv. Isidora.

tami po stranách. Kopule lodi jest přímo na zdivu pokryta šindelem a na vrcholu ozdobena kamennou vásou.

Kazatelna z XVIII. stol. s obstojně řezanými kartušemi a guirlandami.

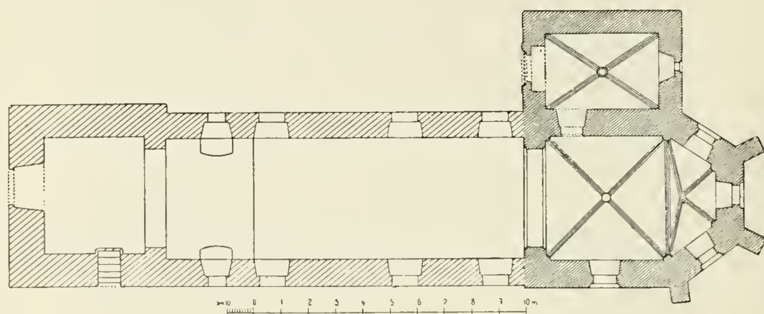
Obr. 71. Dolánky. Situační náčrtek zaniklé tvrze a osady.

Dolánky.

Jos. Miškovský „Naše Hlasy" 1906.

ZANIKLÁ TVRZ A OSADA jihovýchodně od Č. Brodu. Zarostlé zbytky zdiva uprostřed lesa pod silnicí Mrzecko-Doubravickou. Dole jest roklina, od níž stoupá stráň dosti příkře od jihu k severu; ve vzdálenosti asi 25 *m* jest na ní první čtyrhranná bašta, dále 18 *m*

druhá bašta a od té klesá směr zdi jihovýchodně, kdež jsou opět stopy takové bašty. Výše 26 *m* nad těmito zbytky táhne se dlouhý příkop, který dělí dolejší trosky od hořejších. Hořejší zříceniny jsou velmi rozsáhlé. Především jest tu otevřený čtverec, jehož stěna jižní měří 28 *m*, východní 62 *m*, severní 55 *m*. Blíže konců zdí na západě nalézají se zříceniny dvou obdélných staveb, jedna 9 *m*, druhá 12 *m* délky měřící. Za nimi na straně západní jest opět zeď onen veliký čtverec na této straně nesouvisle uzavírající. Od jejího rohu severozápadního běží jakási hradební zeď, jejíž stopa se dále ztrácí. (Obr. 71.)

Obr. 72. Horky. Půdorys kostela.

Horky (Horka).

Sedláček, „Místop. slovník" 242. — J. Lier v Ottových „Čechách" XI. 318. — Podlaha, „Posv. místa" I. 21—22.

FILIALNÍ KOSTEL SV. PETRA A PAVLA, již ve stol. XIV. jako farní připomínaný. Z původní stavby zachovaly se presbytář a sakristie; loď a věž přistavěny byly asi na konci stol. XVI. (Viz půdorys na obr. 72.)

Presbytář zakončen jest třemi boky, zevně v rozích jednoduchými opěrnými pilíři opatřenými. Žebrová klenba vybíhá z oblých přípor s polygonálními hlavicemi (viz pohled dovnitř presbytáře na obr. 73.; profil žebra na obr. 74.). Okna jsou hrotitá, bez kružeb.

Vítězný oblouk hrotitý se sešikmenými hranami.

K severnímu boku presbytáře přiléhá obdélníková sakristie, sklenutá žebrovou klenbou křížovou, jejíž žebra vybíhají z polygonálních konsol (viz profil žebra a konsolu na obr. 74.). Zvenčí vede do sakristie portálek s ostěním profilovaným (viz profil na obr. 74.).

Obdélníková loď s plochým stropem má okna nahoře polokruhově zakončená a zevně prostým renaissančním orámováním opatřená.

V průčelí nízká věž s novou střechou z r. 1895.

Hlavní oltář (viz na obr. 73.) ranně barokní, dobrých tvarů, jest z r. 1680. Obrazy nové.

Dva boční oltáříky barokní s oblými sloupky a rozvilinovými řezbami po stranách.

V kostnici na hřbitově tři kamenné desky, zbytky kamenné kazatelny: 1. s nápisem: „Leta Panie 1575 toto dilo

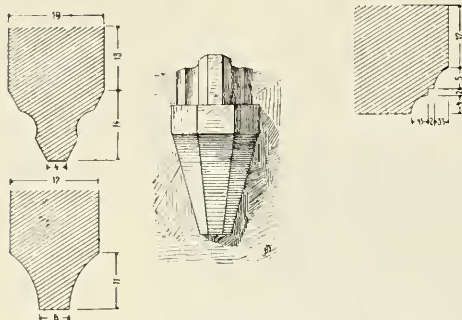

Obr. 73. Horky. Pohled dovnitř kostela.

dokonano gest za pana Martina na ten čas vrzednika Sskworeczkiho a za rychtarze wan^{a} Michalkowa“; 2. s reliefem sv. Petra; 3. s reliefem žehnajícího Krista v otevřeném hrobě stojícího. (Viz obr. 75.)

Zvony: 1. 1·10 *m* v prům., 0·83 *m* vys. Nahoře pás s hudoucími genii, pod tím souvislá řada svislých akanthových listů. Na plášti nápis: „Kryſtus hrzychy naſſe wneſl na ſwem Tiele na drzewo, abychom my hrzychum zemrauce Sprawedliwoſti ziwi byli, gehož Synaloſti vzdraweni ſme. I. kanonyka 2 kapitola S^{o} Petra. Skupina ukřižování. Pod ní při dolejším okraji: „Slowutny Brykcy zwonarž z Cympergku w Nowem Mieſtie Prazſkem tento zwon vdielal Na Horka Leta 1590.“ Po stranách reliefy apoštolů sv. Bartoloměje a Judy s nápisy: „S^{Y} BARTOLOMIEG“, „S. IVDAS“.

Na zadní straně uprostřed relief sv. Petra; nápis: „PRYGDETT ZA GISTE DEN PĨÃE YAKO ZLODIEG W KTEREMZTO NEBESA WELIKAV PRVDKOSTI ZMIENI SE A ZIWLOWE OHNIEM ROZPLYNAV ZEMIE PAK A WIECY KTERE NA NI SAV SPA LENY BVDAV · KANONYKA 2. S° PETRA KAPITOLA 3."

Obr. 74. Horky. Profil žeber v presbytáři a sakristii, konsola a profil ostění portálku do sakristie vedoucího.

2. 54½ *cm* v prům., 42 *cm* vys., XV. stol.; nahoře kolkolem nápis minuskulový, křížky dělený; písmena patrně jen nahodile seskupená, beze smyslu. Na plášti drobný relief „Ukřižování".

M o n s t r a n c e 57 *cm* vys. Hořejší část stříbrná, paprsková; kolem středu kartušový barokní rámec, velmi pěkně tepaný, s dekorem květinovým; nahoře poprsí Boha Otce; pod středem Duch sv. Vzadu značky AD a druhá nezřetelná s letopočtem 17 . .

Obr. 75. Horky. Zbytky kamenné kazatelny.

Hostyně (Hostýn) u Ouval.

H e b e r, Burgen I. 232. — P a m. a r c h. IX, 231 a X. 167. — S e d l á č e k, Míst. sl. 254. — J. L i e r v Ottových „Čechách" XI. 305.

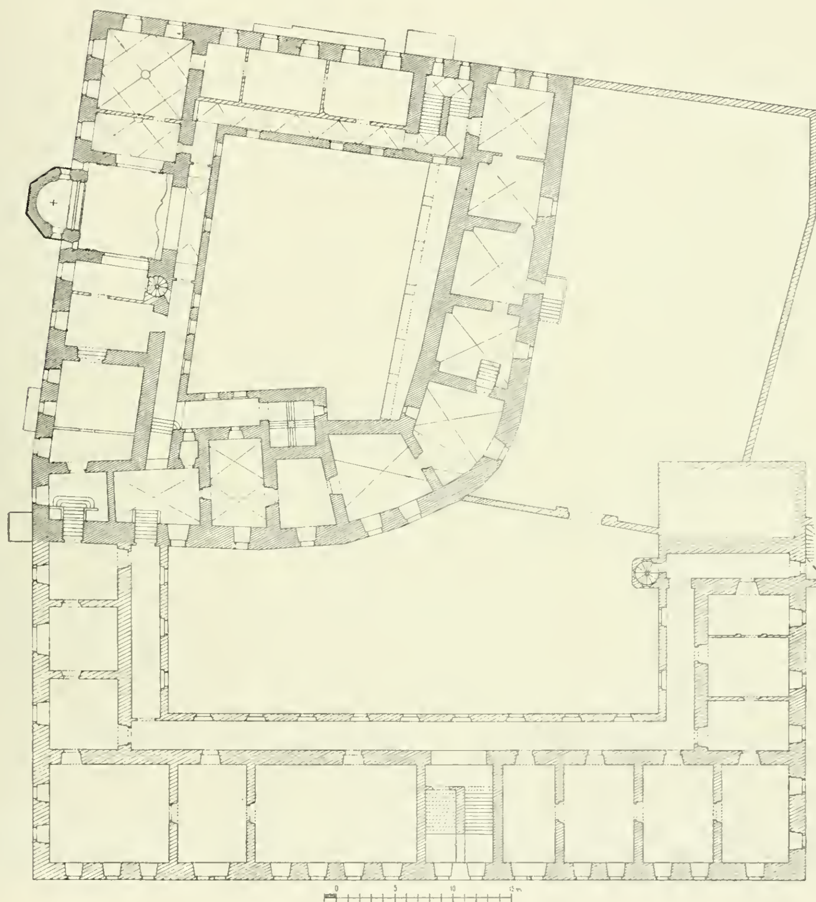
Z kostrového hrobu dva laténské n á r a m k y uzlíčkovité v zemském museu. P í č, „Čechy na úsvitě dějin" I. 164.

Z bývalé TVRZE bylo v době Hebrově viděti několik základních zdí na severozápadní straně poplužního dvora.

Hrádek Komorní.

Pam. archeol. III, 258. — Sedláček, Míst. sl. 272. — Světozor VI. (1872), 575 (s vyobr. od Ed. Herolda).

ZÁMEK. Stará, asi ze XVI. století pocházející část, má v půdorysu tvar nepravidelného čtverhranu, s rovnými stranami na straně se-

Obr. 76. Hrádek Komorní. Půdorys zámku.

verní a východní a se zaobleným rohem na straně jihozápadní. (Viz půdorys na obr. 76.)

Na straně severní vystupuje ze zdiva pětiboký výstupek, obsahující presbytář zámecké kaple (viz obr. 77.), jejíž loď zaujímá

Obr. 77. Hrádek Komorní. Pohled na severní stranu zámku.

celou šíři i výši zámku. Kaple má do nádvoří zajímavé barokní průčelí (viz obr. 78.) z r. 1758, s vysokým štítem, v jehož výklenku jest kamenná socha Nep. Početí. Po stranách štítu plechoví chrliči v podobě drakův. Vnitřek kaple byl v řečeném roce rovněž slohem barokním vyzdoben

Obr. 78. Hrádek Komorní. Průčelí zámecké kaple.

(viz obr. 79.). Pilastry mají jonské hlavice s čabrakovými okrasami; vítězný oblouk i konchová klenba presbytáře ozdobeny jsou vkusným ornamentem štukovým. Okna podlouhlá, nahoře polokruhově zaklenutá. Oltář dřevěný, rokokový; část na mense spočívající řemeslně soustruho-

Obr. 79. Hrádek Komorní. Vnitřek zámecké kaple.

vaná (hadovité sloupky, andílčí karyatydy a p.). Oltářní obraz, představující P. Marii v oblacích Nejsv. Trojicí korunovanou, v pěkném rokokovém rámci, pochází z téže doby, jako celá ostatní úprava kaple. Loď čtvercová s plochou klenbou; v ní uprostřed velký ozářený štukový monogram Marianský. Nad vítězným obloukem velká barokní štuková kartuše pozlacená s nápisem: „Ad maiorem Dei gloriam. Ioannes Iosephus Sacri

Romani Imperii Comes a Khevenhüller Metsch, aurei velleris eques, Suae Caesareae Reg. Majestatis actualis intimus status et conferentiarum minister et supremus camerarius, et Maria Carolina, uxor pie defuncti pro-cancellarii comitis a Metsch respective gener et senior filia, altare hoc exstrui sacellumque renovari fecerunt a reparatione Salvatoris MDCCLVIII." V lodi po stranách široká okna panských oratoří štukovými okrasami obklopená. Na straně epištolní oltářík s velikou rokokovou skříní, v níž dřevěná socha černé Madonny Loretánské; na straně evangelijní oltářík s pěkným obrazem na plátně „Sv. Josef s Ježíškem"; vše to z druhé pol. XVIII. stol.

V zemi kámen z bílého mramoru s vytesaným znakem Metschů a nápisem: „Hic repositum est cor illustrissimi et excellentissimi domini d. Ioannis Adolphi S. R. I. comitis a Metsch, S. C. R. Cath. M. actualis consiliarii intimi et procancellarii, dominii hujus primi acquisitoris, familiae maecenatis, pauperum benefactoris. Mort. 28. Nov. a 1740 aetatis suae 68."

Monstrance 48 *cm* vys., ze stříbra tepaná; nahoře P. Marie Karlovská; po stranách sv. Vojtěch a sv. Václav. Na noze vyryt nápis: „Illma herula Eleonora comitissa Walsteiniana fieri curavit." Značky: A S a staroměstská s letopočtem 1704. (Viz obr. 80.)

Obr. 80. Hrádek Komorní. Monstrance

Jinak ostatní stavba zámku má kamenná obložení oken s rovnou římsou nahoře a sgrafittovanou jednoduchou rustiku.

K západní straně starého zámku přistavěna byla v XVII. stol. trojkřídlá jednopatrová novější část, beze všech stavitelských okras. Bývalá věž nad vjezdem byla snesena.

Uvnitř zámku uloženy jsou dva malé zvony, jeden s nápisem: „1630 HANS LECHNER IN DER KLEIN STADT PRAG"; druhý má nápis: „FM SF ANNO 1686". Ve velkém sálu strop štukový: geniové držící guirlandy. Vykládaný nábytek (truhlice z r. 1557); porcelán, několik portrétů ze XVII. a XVIII. stol.

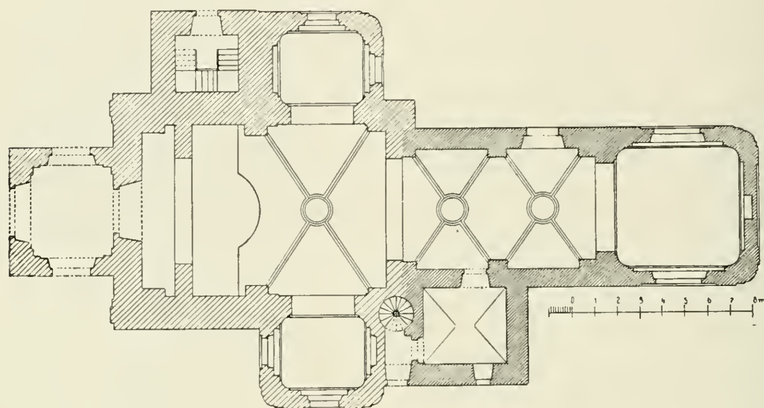
Hradešín v Radešín.

Chocerady (Kocerady).

Ant. Norb. Vlasák v „Pam. arch." III, 262—263. — Jos. Nechvíle v „Methodu" XVI. (1888), 17. — Podlaha, „Posv. místa" I, 76—80.

FARNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE, již ve XIV. stol. jako farní připomínaný.

Ze starší stavby zbylo pouze zdivo presbytáře, východní části lodi a přiléhající sakristie; část západní s bočními kaplemi a věží přistavěna

Obr. 81. Chocerady. Půdorys kostela.

ke konci stol. XVII., z kteréžto doby i nynější barokní úprava celé stavby pochází (viz půdorys na obr. 81.).

Průčelí, rozčleněné čtyřmi pilastry, z nichž pouze dva krajní mají hlavice ozdobnější, nese vysoký štít trojhranovitě zakončený, s volutovým zdivem po stranách. Sínec před vchodem má nízký barokní štít průčelní ozdobený třemi kamennými sochami barokními. Při severním boku stojí věž, slušného barokního zevnějšku s cibulovitou střechou. (Viz obr. 82.)

Vnitřek vyzdoben dosti bohatě prací štukatérskou, pěknou sice, ale v poměru k malým rozměrům kostela poněkud obhroublou. Přístěnné pilíře nesou veliké kompositní hlavice; hrany kleneb ozdobeny jsou jednak jednoduše profilovanými, jednak i ornamentovanými pásy štukovými, sbíhajícími se uprostřed klenby v kruhém štukovém rámci. V plochách klenbových jsou kartuše, z nichž některé postavami geniů jsou neseny (viz obr. 83.). Na kolmé ploše oblouku dělícího část lodi k presbytáři přiléhající od části, k níž boční kaple se pojí, znázorněno ve štuku

„Zvěstování P. Marie“ a uprostřed proveden jest rovněž ve štuku znak Valdštýnský (viz obr. 84.).

Presbytář má plackovou klenbu bez štuka.

Obr. 82. Chocerady. Průčeli kostela.

Hlavní oltář barokní: po stranách hadovité a rovné sloupky, mezi nimiž sochy apoštolů. Uprostřed obraz na plátně představující devět apoštolů kolem hrobu stojících; v hořejší části oltáře: P. Maria v oblacích do andělů nesená. Tabernakl s dvěma karyatydami po stranách.

Obr. 83. Chocerady. Vnitřek kostela.

Vítězný oblouk nesený kompositními hlavicemi s ovocnými festony, ozdoben jest na spodní své ploše štukem: uprostřed skupina andílčích hlaviček v obláčcích; po stranách květinové festony; nejníže mušle.

U pilířů vítězného oblouku veliké ze dřeva řezané sochy barokní sv. Prokopa a sv. Vojtěcha.

Kazatelna barokní, ozdobená dobře řezanými kartušemi s reliefy sv. evangelistů; pod řečništěm vznášející se postava anděla; na stříšce anděl s troubou a váhami; na okraji stříšky sedící andílkové.

Při severní stěně presbytáře malý (asi 2·30 *m* vys.) oltářík barokní s obrazem Pražského Jesulátka na plátně malovaným; v hořejší části oltáříku pod baldachynem relief Nejsv. Trojice a klečící P. Marie;

Obr. 84. Chocerady. Část štukové výzdoby.

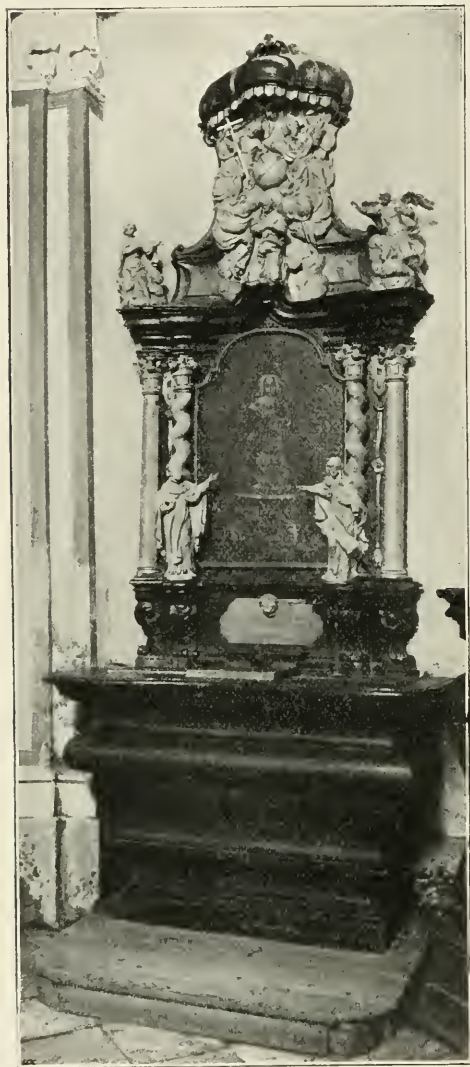
dole po stranách zmíněného obrazu sošky světce a světice na obraz ukazující. (Viz obr. 85.)

Obraz „Umírající sv. Františka Xav.“ na plátně 99 *cm* vys., 64 *cm* šir., obstojná malba z poč. XVIII. stol. V pravém rohu dole na rozevřené knize čte se „*Brandl*“, ale jest to beze vší pochyby falsum. (Viz obr. 86.)

V severní zdi mezi kazatelnou a vítězným obloukem mramorová deska (76 *cm* vys., 1·75 *m* šir.) s pěkně tesaným znakem Valdštýnským; pod kazatelnou podobná deska se štítem na koso děleným ve věnci.

Presbytář uzavírají mřížky vyplněné akanthovými rozvilinami.

V lodi před presbytářem při stěnách proti sobě lavice z tvrdého dřeva, jejichž čelní stěny jsou točenými sloupky děleny a vyřezávanými výplněmi ozdobeny. Na dvířkách jedné z nich relief sv. Pavla; na druhé relief znázorňující vnitřek síně bibliotheční; v ní stůl s převrženou skříňkou, z níž sypou se peníze; nahoře srdce.

Obr. 85. Chocerady. Oltářík.

Boční kaple mají klenby plackové. V každé z nich po jednom barokním oltáříku, dobré práce s barokními dřevěnými sochami na konsolách po stranách.

Křtitelnice cínová jednoduchá z r. 1837.

Náhrobní kámen zazděný vedle dveří sakristie, 2·30 *m* vys., 1·32 *m* šir., červený mramor. Uprostřed postava rytíře v brnění. Na okraji nápis: „Urozeny pan pan Jan naystarssy z Waldssteyna a na Hradku nad Sazawau, ge[o] Czysař M[ti] rada a naywyssj Sudj Kra: Cze: a potom neywyssj Komornjk tehoz Kra. umrzel w patek den S. Wjta w noczy na Sobotu po mj hodinie czeske. Leta 1576. Leta 1565 W uterj welikonocznij umrzela Urozena panj panj Elisska z Krayku ac prw[t] manzelka tehoz pana a tuto odpočiwa w Panu.“ (Viz obr. 87.)

V lodi uprostřed dlažby bílý mramorový kámen kryjící kryptu Valdštýnskou s erbem Valdštýnským a nápisem: „A · D · MDCLXXVI · SEPVLCHRVM FAMILIAE.“

Zvony: 1. 70 *cm* v prům., 55 *cm* vys. Nahoře obhroublé festony. Na plášti reliefy: Nanebevzetí a sv. Josef, jakož i nápis: „ANNO 1781 BYL PŘELYTY TENTO ZWON KE CTI A CHWALE NEGSWIETĚGSSI MARYE PANNY NA NEBE WZATE SWATEHO IOZEFA SWATE ANNY TEHOŽ CHRAMV PANE OCHRANCVW · W · FRANCISCVS ANTONIVS FRANK ME FVDIT PRAGAE.

2. 55 *cm* v prům., 44 *cm* vys. Nahoře kolkolem ve třech řádcích nápis: „KE CZTI A SLAWIE BOŽj A BLAHOSLAWENE P. MARYE ZWON TENTO PRZELIWAN NAKLADEM G · M · W · V · P · P · IANA VIKTORINA

Obr. 86. Chocerady. Obraz: Umírající sv. František Xav.

SWATE RZIMSKE RZISSE HRABIETE Z WALDSSTEYNA A · 1659.“ Na plášti relief Madonny s Ježíškem na půlměsíci a odlitek medaille Valdštýnské s opisem: „IOANNES VICTORIN GRAF VON WALDSTEIN.“

3. 50 *cm* v prům., 40 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis: „LETHA 1659 ZWON TENTO GEST PŘELIWAN NAKLADEM WYSOCZE VROZ. P. P. VIKTORINA SWATE Ř. Ř. HRABIETE Z WAL. PANA NA HRADKV NAD SAZAWAV KE CZTI A SLAWIE NA NEBEWZETI PANNY MARIE DO KOCERAD. I · W · H · Z · W ·" Na plášti odlitek téže medaille jako na předešlém.

Kalichy: 1. 28·5 *cm* vys. Kupa stříbrná pozlacená, barokní, s přitulenými andílčími hlavinkami. XVIII. stol. Noha novější, mosazná.

2. 27 *cm* vys. Kupa stříbrná, pozlacená s tepanými medaillonky sv. Josefa, sv. Prokopa a sv. Ivana; v mezerách přitulené andílčí hlavinky. XVIII. stol.

Obr. 87. Choceradу. Náhrobní kámen Jana z Valdštejna.

Domácí oltářík, ze dřeva řezaný, 1·75 *m* vysoký, 1·08 *m* široký; nyní v kostnici odložený. V prostředním výklenku soška sedícího zbičovaného Krista; nahoře v oblacích Bůh Otec; kolkolem na konsolkách sošky sv. apoštolů. Velmi zajímavá práce z druhé pol. XVIII. stol. V novější době upevněny po obou stranách rozvilinové řezby z konce XVII. stol. s bývalých varhan. (Viz obr. 88.)

Relief ze dřeva řezaný „Pelikán krmící mláďata", 61 *cm* vys., zdařilá práce z druhé pol. XVII. století. Nyní v kostnici odložená. (Viz obr. 89.)

Votivní obraz na plátně P. Marie Svatchorské z r. 1696 (dole pohled na Sv. Horu a po stranách muž a žena se dvěma nemluvňátky. Český věnovací nápis. Řemeslná práce. Odloženo v kostnici.

Ve zdi hřbitovní tři náhrobní kameny vedle sebe (viz obr. 90.).

1. 1·39 *m* šir., 1·05 *m* vys. Ve střední ploše anděl držící dva znaky; nápis český, jen z části čitelný, z něhož vysvítá, že jest to náhrobek Jana z Waldštejna († 1577) a manželky jeho Magdaleny z Wartemberka.

2. 1·33 *m* vys., 72 *cm* šir. se znakem Valdštýnským; z nápisu čitelno pouze: „ANNO 1576. I. Z. W. N. K. C." (t. j. Jan z Valdštejna, nejvyšší komorník království Českého"), a dole: „W. T. V. C."

3. 1·69 *m* vys., 89 *cm* šir.; v dolejší části tři dětské postavy vedle sebe; před nimi znak (ve štítu i ve znaku pták s kroužkem v zobáku).

Obr. 88. Chocerady. Domácí oltářík.

Nápis jen z části čitelný: „Letha Panie 1589 Vrozeneho pana Girzika... vrzednika na Hradku nad Sazawau zemrzele dieti Salomena w Strzedu przed S^{m} Bartolomiegem, Jan w patek po S^{m} Kryſpinu, Johanka przed Swatym Martinem w Panu Bohu vsnuly a tuto pochowany gſau.“

KAPLIČKA ČTRNÁCTI SV. POMOCNÍKŮ na levém břehu Sázavy při cestě vedoucí z Chocerad ke Komornímu Hrádku, malé

Obr. 89. Chocerady. Relief: Pelikán krmící mláďata.

Obr. 90. Chocerady. Náhrobní kameny ve zdi hřbitovní.

jednoduché čtyrboké staveníčko. Dvéře ze železných zprohýbaných prutů. Uvnitř nad oltáříkem v barokním rozvilinovém rámci obstojný obraz 14 sv. Pomocníků na plátně; v dolejší části obrazu vymalován znak Valdštýnský a písmena I W H z W (t. j. „Jan Viktorin hrabě z Valdštýna"). Z konce XVII. stol.

Obr. 91. Konojedy. Kostel.

Konojedy.

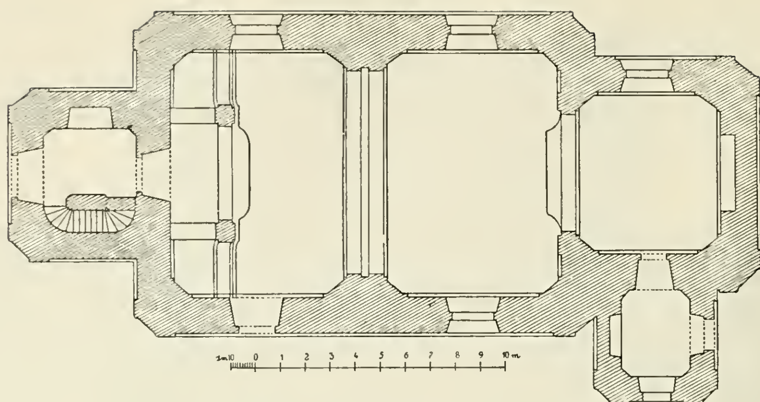
Sedláček, Míst. sl. 433. — Podlaha „Posv. místa" I, 86—88.

FARNÍ KOSTEL SV. VÁCLAVA, v letech 1766—68 v prostém slohu barokním vystavěný (viz na obr. 91. pohled a na obr. 92. půdorys) Presbytář čtvercový s otupenými rohy; loď obdélníková rovněž s rohy otupenými. Při západním průčelí nízká věž s mansardskou osmibokou jehlancovitou střechou prejzovou.

Vnitřek zcela prostý, jednoduchými pilastry rozčleněný; klenby v lodi i presbytáři plackové. Okna obdélníková, nahoře půlkruhově zakončená.

Vnitřní zařízení nové.

Zvony: 1. 70 *cm* v prům., 84 *cm* vys., při koruně nápis: „tento zwon udielan gest proto aby lide wiedieli kdyz zwoni 1556" (viz faksimile na obr. 93.).

Obr. 92. Konojedy. Půdorys kostela.

2. 53 *cm* v prům., 41 *cm* vys.; nápis: VALENTIN LISISACK GOS MICH AVF DER KLEINSEITNE PRAG 1723"; na plášti reliefní poprsí P. Marie a sv. Jana.

tento zwon udielan gest proto aby nas [illegible] kdyz zwoni 1556

Obr. 93. Konojedy. Zvon č. 1.

Kostelec Černý (Kostelec nad Černými lesy).

Ant. Norb. Vlasák v „Památkách arch." V, 346. — Světozor, III. (1869), str. 28 s vyobr. od Fr. Chalupy na str. 24.; 1874, 586, 616 s vyobr. — Sedláček, Místop. sl. 441. — Bernau, „Album" I, 153—170 s vyobr. — Podlaha, „Posv. místa" I, 88—96 s vyobr.

FARNÍ KOSTEL SV. ANDĚLŮ STRÁŽNÝCH vystavěn byl v letech 1735—37; v letech 1889—94 byla v průčelí zbudována věž. Rozložitá prostorná budova jednoduchého zevnějšku (viz pohled na obr. 94. a půdorys na obr. 95.).

Loď má ze dřeva a omítky imitovanou směle rozpjatou klenbu s výsečemi nad okny.

K čtvercovému presbytáři, jenž má stejnou výšku s lodí, připojují se s obou stran stejně vysoké prostory. Jsou do presbytáře zplna otevřeny, tvoříce takřka jeho příčné prodloužení; do lodi však jsou uzavřeny vyzdívkami, jimiž vedou obloukovitě sklenuté vchody. Presbytář i obě tyto boční prostory mají klenby plackové. Stěny presbytáře i lodi rozčleněny jsou sdruženými pilastry s kolmo rýhovanými čabrakovitými hlavicemi, nesoucími římsoví kolkolem obíhající. (Viz na obr. 96. vnitřní pohled.) Za presbytářem jest o něco málo užší část stavby, ale stejně vy-

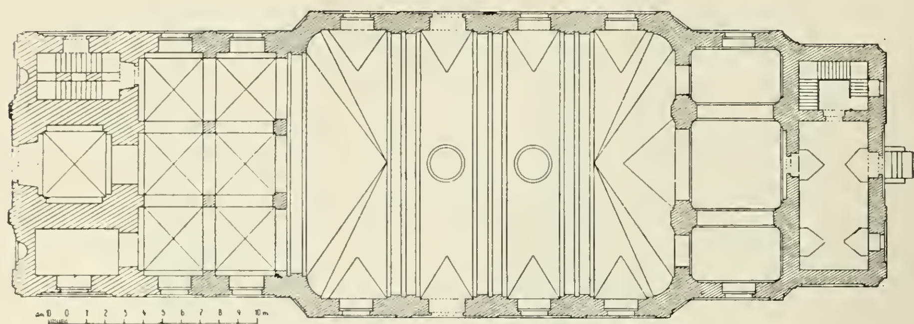

Obr. 94. Kostelec Černý. Farní kostel.

soká s ostatním kostelem, obsahující v přízemí prostrannou sakristii a v poschodí skladiště.

Hlavní oltář barokní s pozoruhodnou výzdobou sošnickou. Nízká volutová architektura nese nejvýše dobře modelované sousoší Anděla strážce ujímajícího se mladého poutníka, jenž k němu ruce spíná.

Pod tím v oblacích postavičky tří malých andílků nesoucích odznaky umučení Páně. Nad tabernakulem v obláčcích rovněž postavičky andílků;

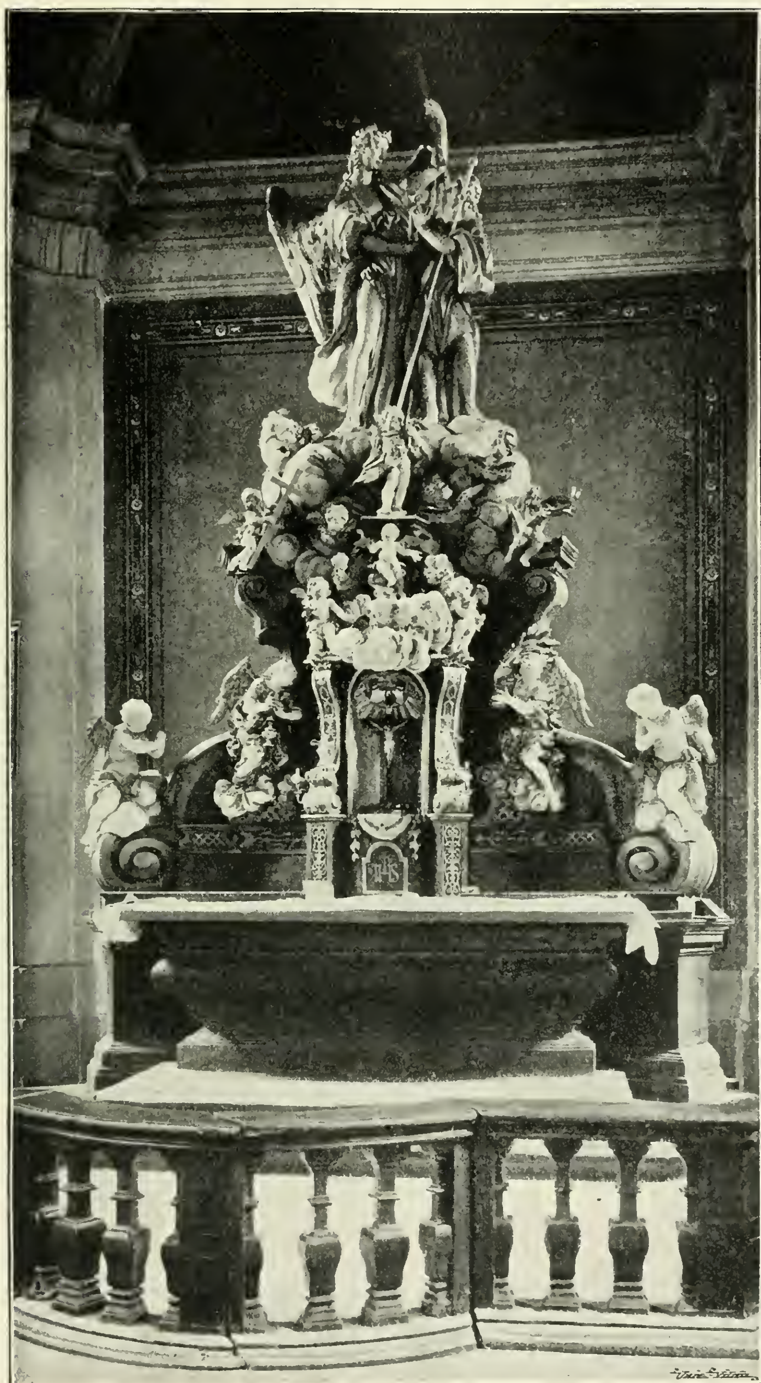
Obr. 95. Kostelec Černý. Půdorys farního kostela.

po stranách větší andělé, z nichž jeden drží kaditelnici, druhý snop pšenice. Posléze na obou volutách po stranách oltáře sedící andílkové. Mensa

Obr. 96. Kostelec Černý. Vnitřek farního kostela.

a architektura jsou zděné, umělým mramorem potažené; sošnická výzdoba jest ze štuka. Oltář zřízen r. 1739 nákladem kněžny Marie Teresie Savojské. (Viz obr. 97.)

Obr. 97. Kostelec Černý. Hlavní oltář farního kostela.

Kazatelna barokní; na stříšce socha sv. apoštola Pavla kážícího, na okraji dva andílkové: jeden s mečem, druhý s váhami. Z téže doby jako oltář. Dle starých účtů práce Vídeňského sochaře, jehož jméno neuvedeno.

Ve východních rozích lodi boční oltáře na způsob mělkých výklenků nahoře andílčími hlavinkami v oblacích ozdobených; na jednom

Obr. 98. Kostelec Černý. Bývalý hřbitovní kostel.

socha sv. Jáchyma, na druhém socha sv. Anny. Obě sochy velmi zdařilé práce barokní. Boční tyto oltáříky jsou z téhož materialu a z téže doby jako hlavní oltář.

Křtitelnice cínová na způsob převráceného zvonu, úplně hladká; tři nohy prohnuté, jež mají andílčí poprsí nahoře a dole vybíhají v kouli drápy držící. Na víku litá skupinka Křtu Páně. Na spodu víka v nezřetelné jinak značce cínařově letopočet 1717.

Nad portály po stranách presbytáře zavěšeny obstojné obrazy na plátně z XVIII. stol.: 1. Neposkvrněné Početí, 2. kopie Madonny

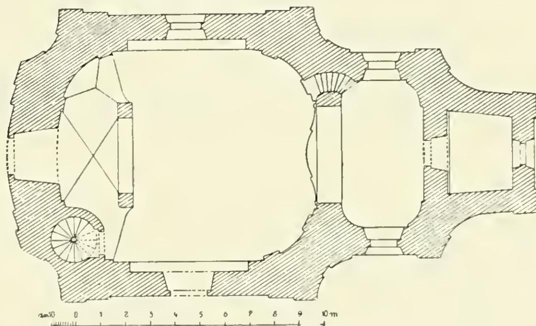
Votické,*) ale obraz rozhojněn tu Nejsv. Trojicí a andílčími hlavinkami.

U jižního vchodu ve výklenku dobrá barokní socha zbičovaného Krista 1·29 *m* vys., nově polychromovaná.

Zvony: 1. Prostřední zvon 84 *cm* v prům., 69 *cm* vys. Na jedné straně relief sv. Václava a nápis: „TENTO ZWON GEST VLITY NA NAKLAD ZADVSSI S^HO^ IANA KRŽTITELE MIESTIS KOSTELCZE NAD CŽERNIMI LESI KE CZTI A CHWALE BOŽI A S^HO^ WACZLAWA MVCŽEDLNIKA BOŽIHO A PATRONA CŽESKEHO 1624; na druhé straně obraz sv. Jana Křt. a slova „ZA AVRŽEDLNIKVW ZADVSSNICH J. W. HRDLICZKI A. K."

2. Nejmenší zvon, 59 *cm* v prům., 50 *cm* vys., asi z XV. stol., s nápisem okolo koruny: „ave ⁝ maria ⁝ gracia ⁝ plena ⁝ dominus ⁝ tecum ⁝ benedicta ⁝ tu †"

BÝV. HŘBITOVNÍ KOSTEL SV. JANA KŘTITELE, vystavěný r. 1600, vypálen od Švédů r. 1644, opraven 1679, znovu vyhořel 1756, načež 1777—83 v nynější podobě znovu zřízen (viz pohled na obr. 98. a půdorys na obr. 99.). Malé stavení barokní. Presbytář i loď obdélníkové se zakulacenými rohy. Průčelí v půdorysu obloukovitě v před prohnuté nese volutový štít s prázdným výklenkem.

Obr. 99. Kostelec Černý. Půdorys býv. hřb. kostela.

Na hořejším ostění portálu západního vytesáno: „16 MRA 79. S. IOANNES BAPTISTA ORA PRO NOBIS"; na ostění vchodu jižního vytesán letopočet 1783.

Hlavní oltář barokní, slabá práce, s neumělým obrazem Křtu Páně na plátně a s dvěma neumělými sochami po stranách. Ve výklencích po stranách ze dřeva řezané dobré sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny cca 1 *m* vys. z XVIII. stol.; velmi zdařilé jest drapování rouch.

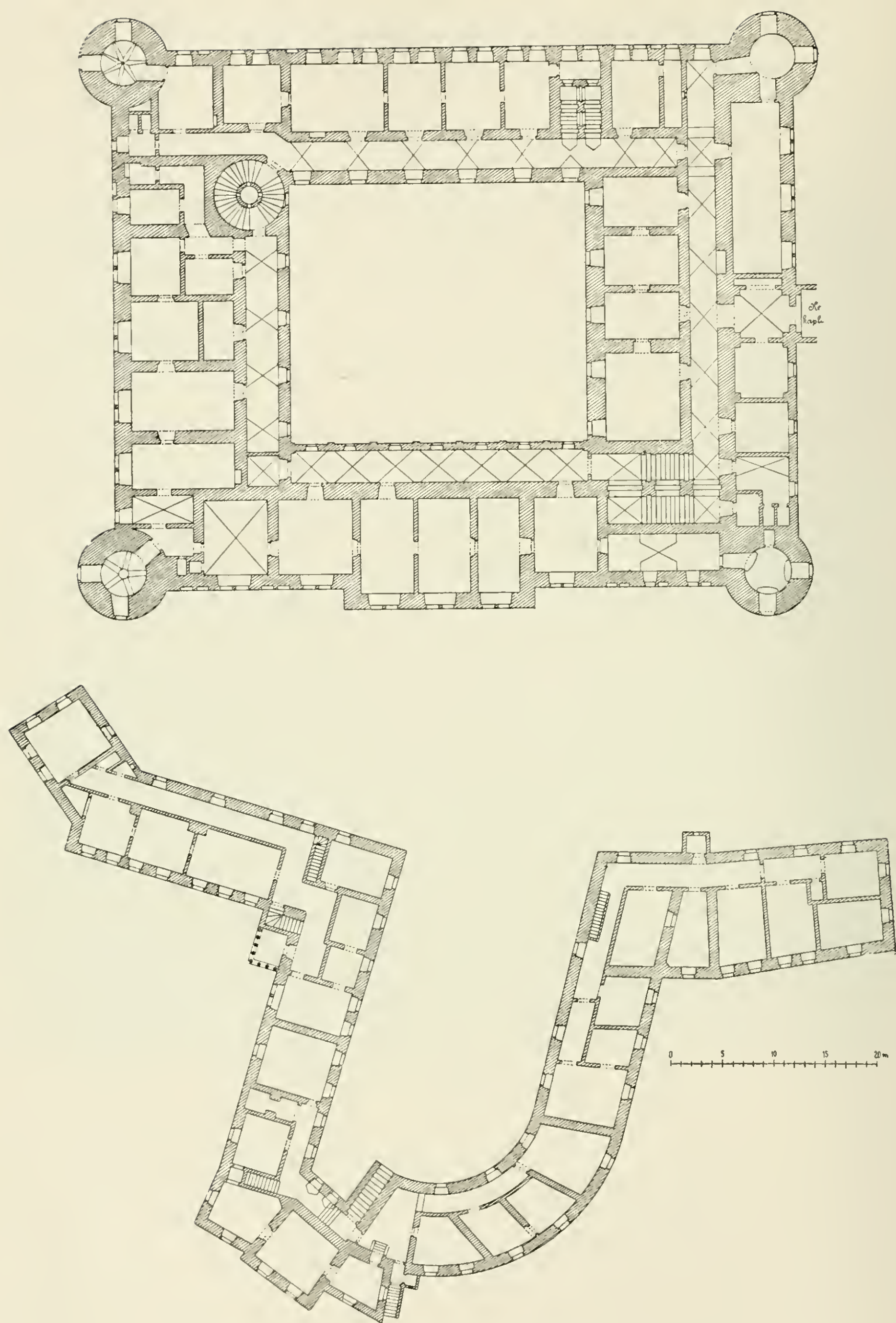
V lodi při jižní zdi oltář sv. Jana Evang. s barokní architekturou, na prknech neuměle malovanou.

Na protější stěně visí obraz na plátně „Stětí sv. Kateřiny", slabá práce XVIII. stol.

Opodál kostela prostá hranolová věž, z téže doby, jako kostel, která však přestála požár r. 1758 bez pohromy.

---

*) Srv. „Soupis okr. Sedlčanského" obr. 144.

Obr. 100. Kostelec Černý. Půdorys zámku. (I. poschodí.)

Uvnitř věže jakož i při jižní stěně kostela barokní sochy z pískovce v nadživotní velikosti tesané (P. Maria, sv. Šebestian, sv. Florian a sv. František Xav.), slabého provedení; jsou to trosky velikého sousoší z XVIII. stol. jež stávalo na náměstí před průčelím farního kostela a při rozšiřování jeho r. 1889 bylo zbořeno.

ZÁMEK na východní straně města stojící, uprostřed století XVI· v renaissančním slohu zbudovaný, v XVIII. stol. ve slohu barokním částečně přestavěný. Zámek tvoří veliký čtverec, jehož strany obráceny jsou ke čtyřem světovým stranám. Před jižní stranou, směrem k náměstí městskému jest nepravidelné předhradí. (Viz na obr. 100. půdorys zámku.)

Do předhradí vede z náměstí brána renaissanční s pozdější barokní lucernovou střechou (viz obr. 101.). Přichází se k ní přes příkop po kamenném mostě, před nímž po stranách jsou kamenné barokní vásy. Dolejší část věže z neomítnutých kvádrů, obsahuje vjezd i malou fortnu. Nad touto částí zvedá se hladké zdivo věže o dvou poschodích s obdélníkovými okny. Mezi okny prvého poschodí spatřují se dvě obdélníkové kamenné desky vedle sebe, stejné renaissanční úpravy, se znaky Smiřickým a Hasenburským a s nápisy: „IAROSLAW SMIRZICKEY ZE SMIRZICZ A NA KOSTELCZY“ a „KATERZINA Z HASMBVRCKV A NA KOSTELCZI 1561.“ Na ciferníku hodin pod lucernou střechy umístěných čte se letopočet 1779.

Vlastní zámek, mohutná dvoupatrová budova do čtverce stavěná s věžemi v nárožích, obklopena jest příkopem a mohutným valem. (Viz obr. 102.)

Věže nárožní o třech poschodích jsou až do prvého poschodí okrouhlé; v obou ostatních poschodích přecházejí v desítistěnný hranol a kryty jsou cibulovitými, plechem pobitými střechami s lucernami. Ve výši podstřešní římsy ostatní stavby jde kolem věží římsa krakorečky nesená; podobná římsa obíhá pod střechou. V prvém poschodí jsou okna obdélníková, v obou vyšších pak polokruhově sklenutá.

Jižní průčelí zámku (viz obr. 101.) jest zcela prosté; okna obdélníková mají jednoduché renaissanční obložení s profilovanou římsou nahoře; střed o třech osách jako risalit vpřed vystupující byl v XVIII. stol. zbarokisován. Rozčleněn jest lisenami s kolmo rýhovanými hlavicemi; sdružená okna obdržela štukový rámec barokní. V trojúhelníkovém velikém průčelním štítu čte se barvou provedený a valně již zašlý chronografický nápis německý, připomínající přestavbu zámku Marií Teresií Savojskou v XVIII. století.

Vnitřní, do dvora obrácená strana tohoto jižního křídla zachovala sobě původní renaissanční výstavnost; jest to loggie o dvou patrech. Přízemí její tvoří rustikované pilířové arkády. V prvém poschodí loggie jest arkatura toskánskými polosloupy dělena, téhož rozpjetí jako přízemí, s kuželkovou balustrádou. Nyní jsou arkády vyplněny vyzdív-

Obr 101 Kostelec Černý. Brána předhradí

Obr. 102. Kostelec Černý. Zámek. Pohled ze severozápadu.

kami s obyčejnými okny. Druhé patro zůstalo otevřené; arkatura běží tu na ladných sloupcích jonských v obloucích malých, o polovici menšího rozpjetí nežli v poschodí prvém; takže na jeden oblouk prvého poschodí připadají obloučky dva. (Viz na obr. 104. schema loggie a na 105. pohled se strany.) Na obou koncích střechy loggie jsou plechové žlaby končící na způsob dračí hlavy a podepřené ze železa kutou ozdobnou tyčí (viz

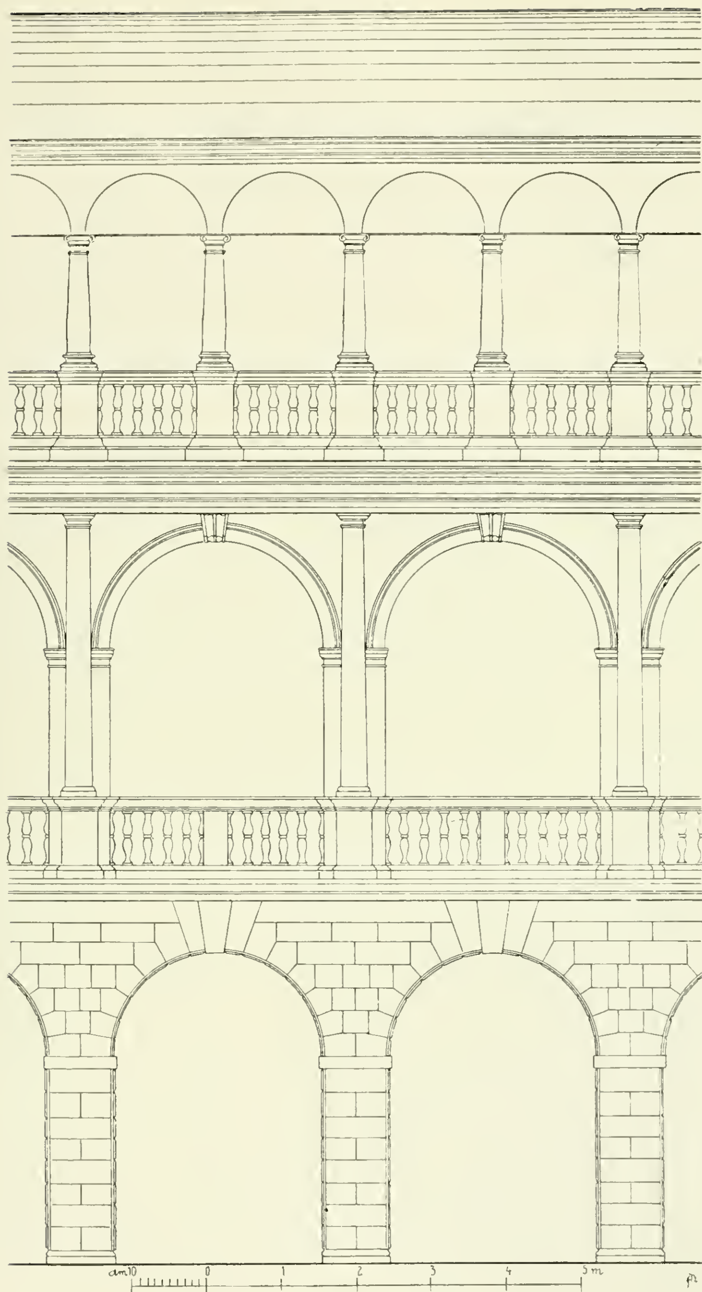

Obr. 103. Kostelec Černý. Jižní průčelí zámku.

obr. 106.). Dvéře z loggie dovnitř bočních křídel vedoucí mají ozdobná kamenná ostění renaissanční (viz obr. 107.).

Na ostatních třech frontách nádvorních byly loggie v době barokní namalovány; uprostřed fronty severní jest sešlý, z téže doby pocházející obraz na omítce „Sv. Jan Nep. v oblacích obklopený anděly".

V druhém poschodí křídla východního jest veliký (22 *m* dlouhý a 11 *m* šir.), nyní zpustlý sál obdélníkový. Se tří stran vedou do něho vchody s pěkným, z pískovce tesaným ostěním renaissančním (viz obr. 108.). Sál míval kassettový strop, z něhož zbyl pouze kus bohatě profilované a polychromované, asi $^3/_4$ *m* široké římsy na straně jižní. Nyní jest tu pouze prostý strop prkenný. Pod římsou býval asi 1·5 *m* široký pás vkusného malovaní (šeď v šedi; některé části pozlaceny) s kartušemi, karyatydami a ovocnými festony. Také z této ozdoby zachovaly se pouze nepatrné zbytky (viz obr. 109.). Sál měl do dvora pět oken polokruhově

Obr. 104. Kostelec Černý. Zámek. Schema loggie.

Obr. 105. Kostelec Černý. Zámek. Loggie; pohled se strany.

Obr. 106. Kostelec Černý. Ozdobný okapní žlab na zámecké loggii.

sklenutých, nyní zazděných. Na východní straně podél celého sálu bývala otevřená terrassa (nyní prkennou stěnou s okny uzavřená) s pěknou balustrádou z pískovce tesanou, na jejíchž pilířcích jsou v reliefu vytesány postavy geniů a vásy s květinami (viz obr. 110.).

Severní fronta zámku jest nejozdobnější (viz obr. 111.): v druhém poschodí jsou sdružené podvojné arkatury okenní, dělené lisenami. První dvě dvojice arkatur jsou okna zmíněného sálu; nyní až na jediné okno zazděná. Ostatní arkatury měly již původně menší okna obdélníková s profilovanou římsou. Římsa podstřešní podložena jest ozdobnými krakorečky.

Z prvého poschodí zámku vede krytá zděná chodba, na třech mostových kamenných obloucích spočívající, přes příkop do kostela zámeckého.

ZÁMECKÝ KOSTEL SV. VOJTĚCHA (viz pohled na obr. 112. a půdorys na obr. 113.), na zámeckém valu stojící. Vystavěn byl v l. 1568—69 od Jaroslava Smiřického.

Presbytář jest třemi boky uzavřen; v jeho části polygonální jest klenba valená s výseči nad okny; v části obdélníkové křížová klenba bez žeber se svorníkem v podobě koruny. Klenba vybíhá z římsovitých konsol. V části polygonální tři okna hrotitá jedním prutem dělená, s kružbami trojího různého druhu (viz obr. 114.).

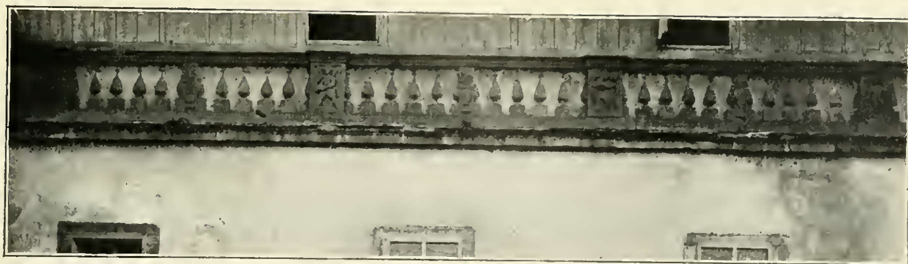
Obr. 107. Kostelec Černý Zámek. Kamenné ostění dveří v loggii.

Obr. 108. Kostelec Černý. Ostění portálu do sálu.

Obr. 109. Kostelec Černý. Zbytek ozdobného malovaného pásu pod stropem sálu.

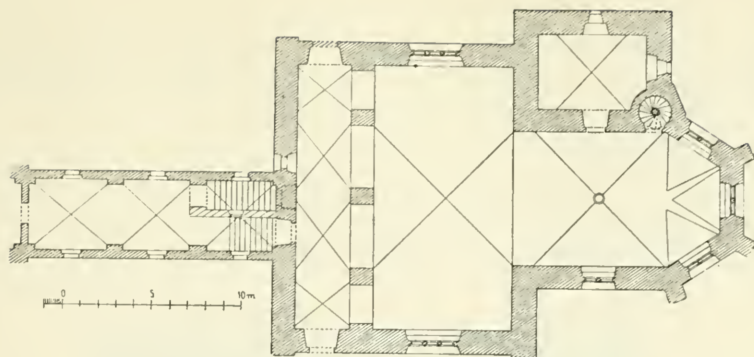
Obr. 110. Kostelec Černý. Ballustrada na vých. straně zámku.

Obr. 111. Kostelec Černý. Severní průčelí zámku

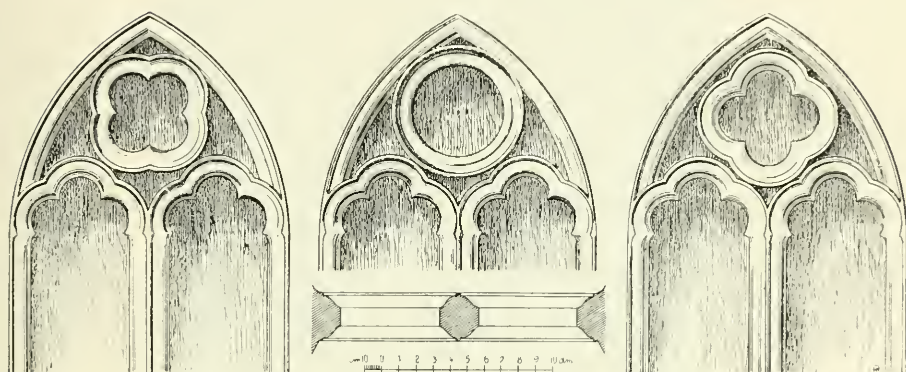

Obr. 112. Kostelec Černý. Zámecký kostel.

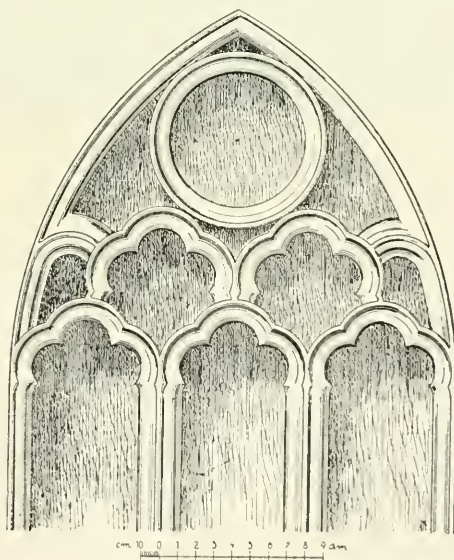
L o ď má v půdorysu tvar na příč postaveného obdélníka a má klenbu křížovou bez žeber. V obojím boku jejím jest po jednom velikém hrotitém oknu dvěma pruty děleném se zajímavou kružbou ve hrotu (viz obr. 115.). V pozadí lodi po celé šířce jest kruchta, jejíž poprsní zeď spočívá na polokruhových obloucích o tři hranolové pilíře opřených. Podkruchtí má prostou klenbu křížovou o čtyřech polích. Do podkruchtí vede se strany severní do kaple renaissanční portálek, nyní zazděný. Po obou stranách

Obr. 113. Kostelec Černý. Půdorys zámeckého kostela.

Obr. 114. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Kružby v oknech presbytáře.

Obr. 115. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Kružba v okně lodi.

jsou na kruchtě zděné oratoře na způsob malých pokojíků, podvojnými obdélníkovými okny do kostela otevřené, na venek pak obdélníkovými okny s kamenným obložením opatřené. Oratoře ty mají pěkné táflové stropy (viz obr. 116.).

K severnímu boku presbytáře přiléhá hranolová věž s velikými hrotitými okny. Mívala dříve cbulovitou báň, která však vzala za své ohněm r. 1836, načež zřízena nynější nízká tašková střecha.

Obr. 116. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Část stropu v oratoři.

Hlavní oltář dřevěný v čistém slohu renaissančním v druhé pol. XVI. stol. provedený, obrácen byl v XVIII. stol. čelem do zadu a zbaven své sošnické výzdoby. Stavba jeho skládá se ze dvou etáží. Nejníže jest predella s nápisovou*) deskou uprostřed a s volutovými výstupky, pěknou ornamentální řezbou ozdobenými, po stranách. Na predelle spočívá prvá etáž s prázdným nyní středem, po jehož bocích na každé straně bývaly dva kompositní kanellované sloupky, z nichž pouze krajní se zachovaly; mezi nimi jest arkáda nahoře uzavřená polokruhem, jehož spodní plocha

*) Nápis zlatem psaný zní: „Nebe a Země pominau ale Slowa ma nepominau. Mataus XXIIII. W Tebet' sem Pane daufal nebudut zahanben na wěky. Zialm lxx. Swice nohā mým gestit' Slowo twe a Swětlo Stezkam mym. Zialm cXVIII.“

Nebe a Zeme pominau ale Slowa má nepominau.
W Tebeť sem Pane Dauffal nebuduť Zahanben na wěky.
Swíce nohám mým gest Slowo twé a Swětlo Stezkám mým.

Černý Kostelec. Zámecká kaple. Renaissanční oltář.

má vkusný renaissanční ornament (viz obr. 117.). Nad dolejší touto etáží táhne se bohaté rovné kladí, na němž spočívá hořejší etáž skládající se ze dvou korintských sloupků nesoucích rovné kladí. Nátěr bílý; ornamentální částky dílem zlacené, dílem modré.

Z bývalé sošnické výzdoby tohoto oltáře zachoval se pouze relief „Pohřeb Kristův“, ze dřeva řezaný, 1·17 *m* šir. a 1·68 *m* vys.

Obr. 117. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Část renaissančního oltáře.

Pozoruhodná práce z druhé pol. XVI. stol. (Viz obr. 118.) Nyní pod kruchtou na malém oltáříku.

Zadní strana zmíněného oltáře renaissančního, nyní do kostela obrácená, pobita jest prkny, na nichž r. 1783 vymalován nynější barokní svršek oltáře.*) Uprostřed vsazen jest dobrý obraz na plátně z prvé pol. XVIII. stol. „Sv. Vojtěch žehnající“ se zajímavým pozadím, v němž drobný

---

*) Na zadní straně čte se. „J. S. pinxit“ a vzadu na kříži, jenž tvoří svršek oltáře: „A. D. 1783“; za obrazem P. Marie Pomocné v kartuši týž letopočet.

výjev ze života světcova (nezbedný pastýř troubí spícímu světci do ucha).*) Nad stolem oltářním, častečně zakrývaje zmíněný obraz sv. Vojtěcha, umístěn zasklený obraz „P. Marie Pomocné“, dobrá malba XVIII. stol. (Viz

Obr. 118. Černý Kostelec. Zámecký kostel. Relief „Pohřeb Kristův“.

obr. 119.) Po stranách obrazu ze dřeva řezaná barokní poprsí zlacená sv. Václava a sv. Lidmily 69 *cm* vys., dobré práce z prvé pol. XVIII. stol.

*) Na zadní straně obrazu: „DetrItaM renoVaVIt pICtor VenCesLaVs SaLe rIVs 1829“.

Obr. 119. Kostelec Černý. Vnitřek zámeckého kostela.

(Viz obr. 120.) Nad brankami jsou menší poprsí sv. Vojtěcha a sv. Prokopa z téže doby, bíle natřená a pozlacená. Po stranách oltáře při zdi na konsolách obstojné barokní sochy sv. Josefa a sv. Jana Nep.

Obr. 120. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Sochy sv. Václava a sv. Ludmily.

Na stěnách presbytáře visí tyto obrazy na plátně malované, vesměs ze století XVIII. pocházející:

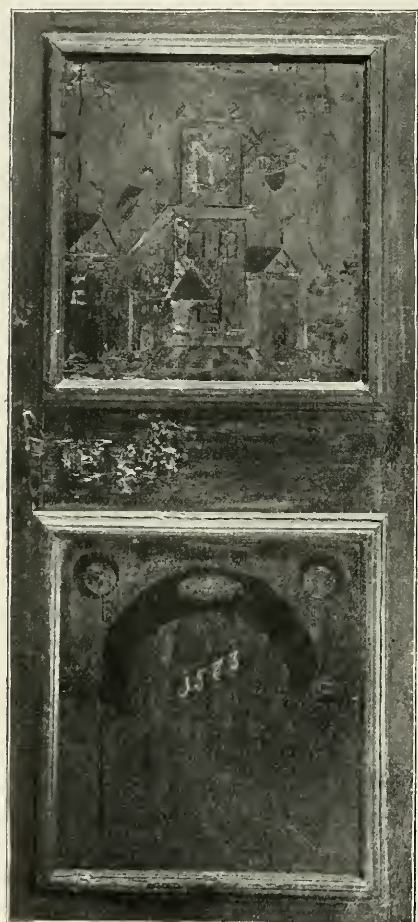
1. Kolossální kopie černé Madonny („S. Maria Maggiore“), poprsí (2·33 *m* vysoké, 1·71 *m* široké.).

2. „Sv. Gotthard“. Světec v oblacích klečící vznáší se nad krajinou, v níž viděti Český Brod.

3. „Sv. Prokop“. Světec v oblacích; dole sv. Prokop oře s ďáblem.

4. „Sv. Karel Boromejský“. Světec v oblacích; dole pohled na Černý Kostelec.

Poslední tři obrazy jsou 2·44 *m* vys. a 1·55 *m* šir.

Obr. 121. a 122. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Intarsované dvéře.
(Přední strana.) (Zadní strana.)

Dvéře intarsované z presbytáře do schodiště věžního vedoucí. Přední strana: v hořejší polovici věž s hodinami uprostřed domů, pták, dudák a střelec s puškou naň mířící; v dolejší polovici arkáda a v ní uvnitř letopočet 1573. (Viz obr. 121.) Zadní strana: Hořejší výplň tvoří krásná intarsie z různobarevných dřev, představující vásu, z níž vinou se stonky s lupeny a květy; mezi nimi sedí ptáci. V levém dolejším rohu sedící nahá postava ženská, opírající se o skřínku (Pandora?). V dolejší části jest velice vkusný symetricky komponovaný ornament. (Viz obr. 122.)

Při bočních stěnách presbytáře lavice jednoduše vykládané s vysokou zadní stěnou členěnou pilířky a rustikovanými arkádami. (Viz obr. 123.)

Dvéře u sakristie, vkusně řezanými renaissančními výplněmi a kováním ozdobené (viz obr. 124.).

V sakristii čtyři barokní, ze dřeva řezaná a polychromovaná poprsí: sv. Zikmund, sv. Karel Bor., sv. Jan Nep. a sv. Amadeus. Výška 62—65 *cm*. (Viz obr. 125.)

Obr. 123. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Lavice v presbytáři.

Pod presbytářem hrobka Smiřických s valenou klenbou, do níž padacími dveřmi v podlaze presbytáře po kamenných schodech se sestupuje. V ní několik rakví cínových z let 1597—1602 s vrytými na tabulkách nápisy. Rakve tyto byly bývalých svých ozdob nepovolanýma rukama většinou zbaveny; jen na některých spatřují se ještě lité reliefní figurky (krucifix s postavami po stranách, lví hlavy a p.). Viz obr. 126.

Presbytář oddělen jest od lodi vkusnou mříží ze železa kuté (viz obr. 119.).

Kazatelna renaissanční s vkusnými řezbami a intarsiemi. Řečniště spočívá na sloupku s listovou hlavicí a hladkým dříkem, spočívajícím na hranolovém podstavci ozdobeném lví hlavou. Na řečništi a postranní stěně schodů výborně provedené intarsie (znaky Jaroslava Smiřického a jeho manželky, arabesky a j.). Viz obr. 127.

Obr. 124. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Dvéře u sakristie.

V lodi dva renaissanční oltáříky křídlové s jednoduchými mensami zděnými. Střed obou jest obdélníkový s karyatydovými sloupky po stranách, nesoucími úzkou římsu s perlovcem, nad níž jest vlys s kartuší uprostřed. Rámce obrazů jsou vkusně ornamentovány (perlovcem, vaječníkem a p.). Obrazy malovány jsou na dřevě.

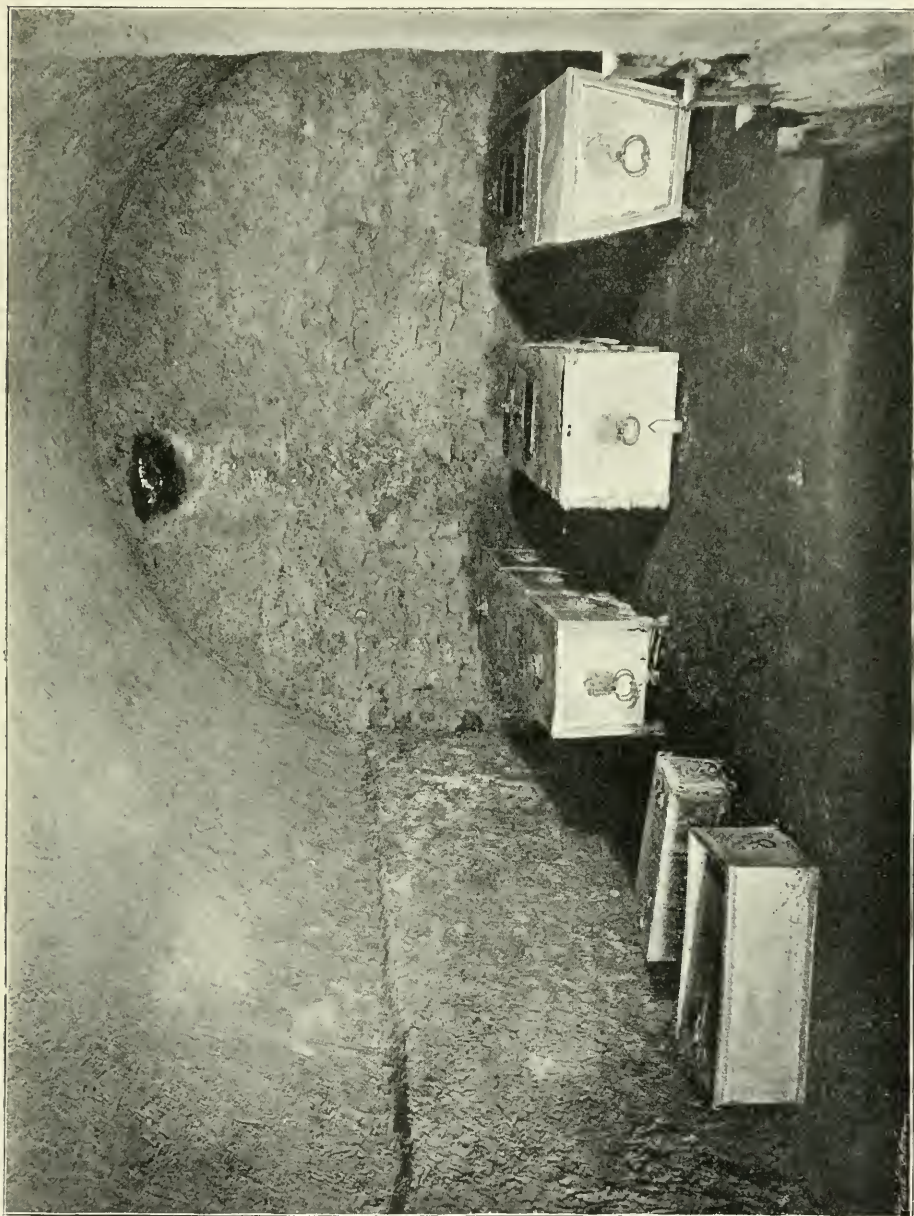
1. Oltář na straně evangelijní. Uprostřed obraz „Narození Páně," 1·07 *m* šir., 1·35 *m* vys. V levo uvnitř domku na krbu signatura 15TS58. Viz obr. 128. Na vnitřní straně křídel: „Zvěstování P. Marie" (viz obr. 129 *a b.*); na straně vnější portraity Jaroslava Smiřického s dvěma syny a manželky jeho Kateřiny roz. z Hasemburka s dvěma dcerami (viz obr. 130.).

2. Oltář na straně epištolní. Uprostřed: „Večeře Páně" se zajímavým interieurem; v pozadí třemi okny průhled do kra-

Obr. 125. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Poprsí světců v sakristii.

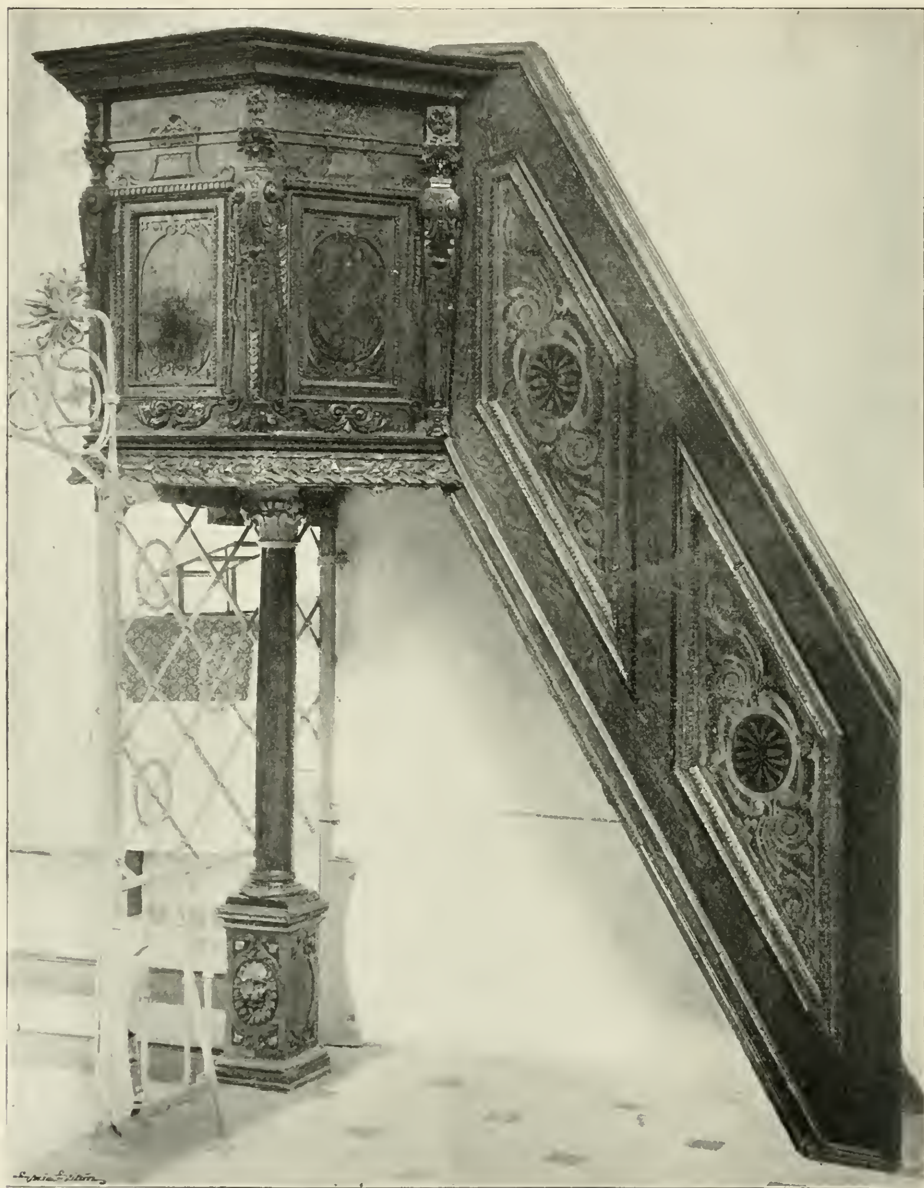
jiny, kde spatřuje se scéna znázorňující vjezd Páně do Jerusalema. Pod stropem večeřadla erby Jaroslava Smiřického a jeho manželky. Viz obr. 132. Na vnitřní straně křídel „Kristus umývá apoštolům

Obr. 126. Kostelec Černý. Hrobka Smiřických.

nohy“ (tváře apoštolů patrně portraity osob XVI. stol.) a „P. Ježíš v zahradě Getsemanské“ (viz obr. 131. a 133.). Zevně: „Bičování Krista“ a „Posmívání se Kristu“ (viz obr. 134.).

Nad každým z obou těchto oltářů zavěšen jest veliký obraz na plátně z doby barokní: 1. Sv. Jan Nep. v oblacích se vznášející při-

Obr. 127. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Kazatelna.

mlouvá se za rodinu před oltářem jeho klečící; 2. sv. Amadeus rozdává chudým almužnu. Celkem slabé práce XVIII. stol.; druhý lepší.

Ve špitále zámeckém chová se relikviář v podobě barokního rámečku dovedně tepaného a pozlaceného, 40 *cm* vys., 23 *cm* šir. Nahoře

Obr. 128. Kostelec Černý. Zámecký kostel. „Narození Páně“.

Obr. 129 *a*. Kostelec Černý. Zám. kostel. „Zvěstování P. Marie“

Obr. 129 *b*. Kostelec Černý. Zám. kostel. „Zvěstování P. Marie“.

Obr. 130. Kostelec Černý. Zámecký kostel. Obrazy J. Smiřického a jeho manželky.

Obr. 131. Kostelec Č. Zám. kostel. „Kristus umývá apoštolům nohy“.

Obr. 132. Kostelec Černý. Zámecký kostel. „Večeře Páně“

Obr. 133. Kostelec Černý. Zámecký kostel. „P. Ježíš v zahradě Getsemanské".

Obr. 134. Kostelec Černý. Zámecký kostel. „Bičování a posmívání se Kristu".

ozářená část s relikvií, dole obraz sv. Prokopa, na plechu, dle obrazu Sázavského. Na zadní straně německý nápis, z něhož vysvítá, že jest to dar opata a konventu Sázavského k svátku vévodkyně Marie Teresie Savojské r. 1754. (Viz obr. 135.)

Obr. 135. Kostelec Černý. Relikviář.

Kounice (Konice).

„Naše Hlasy" 1884 č. 49. — Trnka, „Kounice a Přerov". — Sedláček, Míst. sl. I, 232—233. — Podlaha, „Posv. místa" I, 23—26.

V poloze na vinici byly žárové hroby; v zemském museu několik nádobek a bronzový náramek; ve Vídeňském dvorním museu část nádoby malované, mísa vnitř poloobloučkovým ornamentem zdobená a jehlice kolínkovitě ohnutá a někdy v kolínku úškem opatřená. Pam. arch. XII., 41, 138; Mit. ant. Wien IX., 229, Píč, „Čechy na úsvitě dějin" II. sv. 3., 294.

FARNÍ KOSTEL SV. JAKUBA, připomínaný již ve stol. XIV. V letech 1834—36 vystavěn byl nynější kostel na místě starého, z něhož ponechána byla toliko věž.

Obr. 136. Kounice. Farní kostel.

Prosté, neslohové stavení. Loď jest téměř čtvercová, s každé strany jediným velikým oknem polokruhovým osvětlená; presbytář dvojitým obloukem od lodi oddělený zakončen jest polokruhovou apsidou. Presbytář má klenbu konchovou, loď klenbu plackovou; stěny oživeny prostými pilastry. (Viz pohled na obr. 136. a půdorys na obr. 137.)

Na postranním oltáříku barokní, ze dřeva řezané, nově štafírované sochy sv. Víta a sv. Václava z XVIII. století.

V lodi na straně epištolní na konsole pod oknem barokní socha sv. Jakuba v životní velikosti, ze dřeva řezaná v živé póse

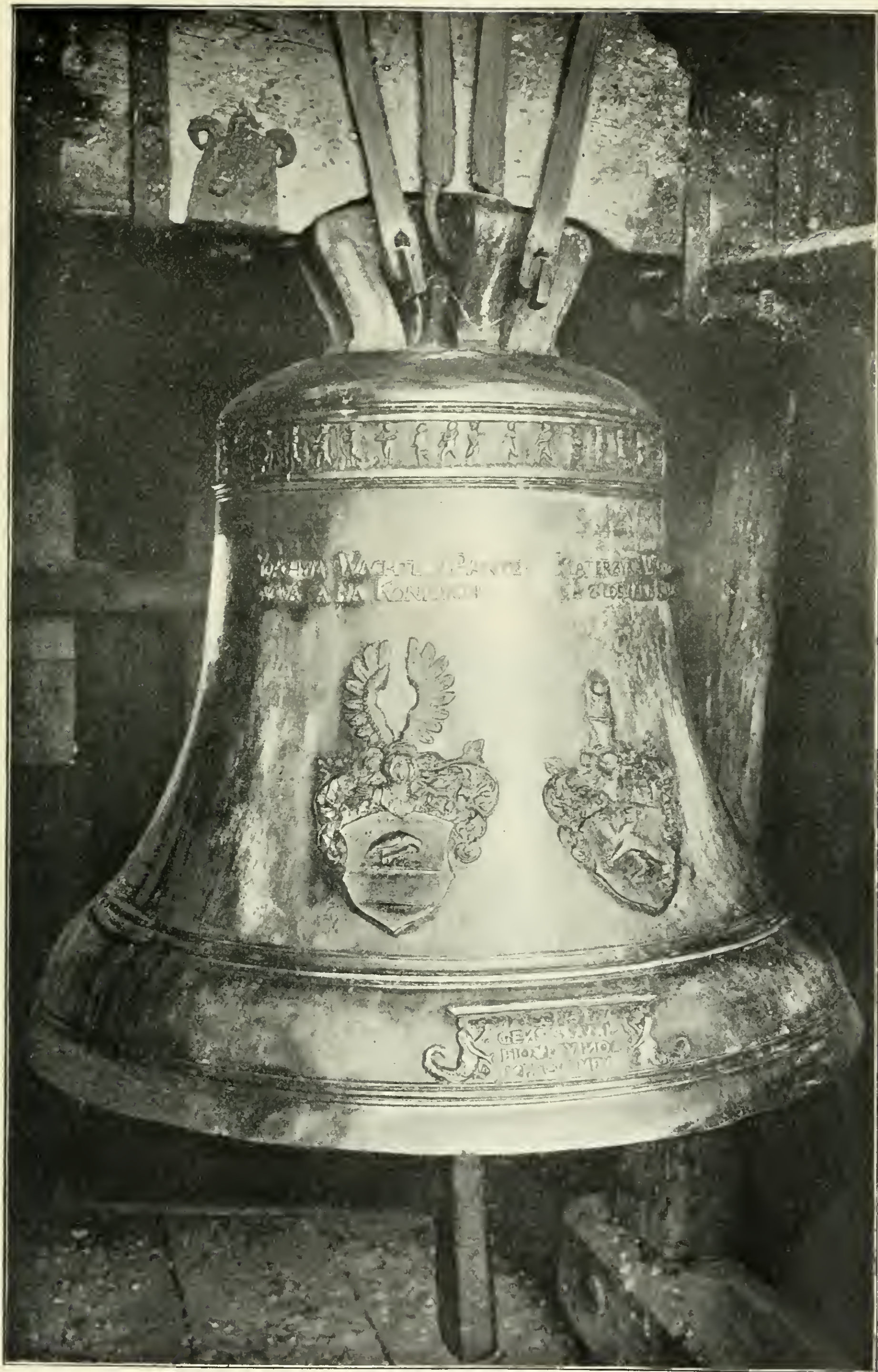
Obr. 137. Kounice. Půdorys kostela.

(apoštol znázorněn s pravicí vztýčenou; na levém kolenu drží levicí otevřenou knihu). Zdařilá práce XVIII. stol. (Viz obr. 138.)

Pod kruchtou dobře řezaný krucifix z XVIII. stol.

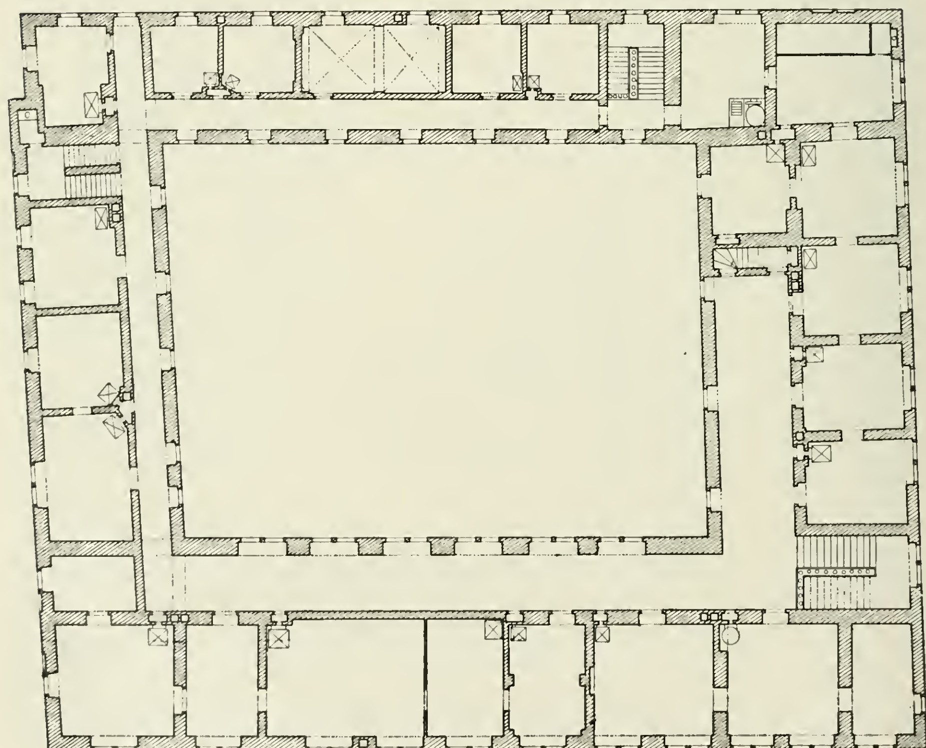
Obr. 138. Kounice. Socha sv. Jakuba.

Obr. 139. Kounice. Zvon č. 1.

Obr. 140. Kounice. Zámek.

Obr. 141. Kounice. Půdorys zámku.

Hranolová věž v průčelí stojící má malá střílnovitá okénka s kamenným hrotitým, neprofilovaným ostěním.

Monstrance 77 *cm* vys., barokní, paprsková. Noha tepaná s mušlovým dekorem; nodus vásovitý. Slabá práce XVIII. stol.

Obr. 143. Kounice. Socha mouřenína před vjezdem k zámku.

Obr. 142. Kounice. Vjezd do zámku.

Zvony: 1. 68 *cm* vys., 88 *cm* v prům. Nahoře pás geniů na různé nástroje hudoucích. Na plášti na jedné straně nápis: „VROZEY WLADYKA PAN IOACHYM WACHTL Z PANTENOWA A NA KONICZYCH YAKOŽTO MILOWNIK NABOŽENSTWÍ KRŽESTIASKEHO A KOSTELA S° YAKVBA W KONICZYCH DAL GT TENTO ZWON PRO POCZTIWOST A NAKLADEM

Obr. 144. Kounice. Svršek bývalého oltáře.

WSSECH OSADNICH K TEMVŽ KOSTELV NALEŽIEGICZYCH VDIELATI SKRZE BRYKCI[0] ZWONARZE W NOWEM MIESTIE PRAZSKEM LETA PANIE 1570"; na druhé straně dva znaky a nad nimi nápisy: „YOACHYM WACHTEL Z PANTENOWA A NA KONICYCH" a „KATERZYNA WACHTLOWA Z LOSV A NA KONICYCH." Dole na obrubě v kartuši držené dvěma delfínovitými postavami: „BRYCCIVS PRAGENSIS AVXILIO DIVINO FECIT ME." (Viz obr. 137.)

2. 73 *cm* vys., 1 *m* v prům. Nahoře obhroublé guirlandy, dole listy akanthové. Nápis: „ANNA MARIA KÜHNERIN ALS WITTIB 1803." Na plášti v předu relief P. Marie s Ježíškem, vzadu sv. Jakub.

3. Nejmenší s obhroublým dekorem barokním a nápisem: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH IN PRAG 1729."

ZÁMEK, v nynější podobě z r. 1719 pocházející; jednopatrová, prostá budova tvořící v půdorysu nepravidelný čtverec uzavírající nádvoří; v průčelí nad vjezdem nízká věž s hodinami a lucernovitou střechou. (Viz pohled na obr. 140. a půdorys na obr. 141.)

Obr. 145. Kounice. Křtitelnice.

Portál s volutovými konsolami, s prohnutou římsou nahoře, na níž po stranách vásy stojí; uprostřed kartuše s hlavou mouřenína nahoře a s nápisem: „EN SENVI SED ME IVVENESCERE FECIT IN ANNOS WENCESLAI MORZIN LAVS DIGNA POSTERITATE". Před vjezdem po stranách dobře tesané sochy mouřenínů se znakem Morzinským na štítě. Prvá pol. stol. XVIII. (Viz obr. 142. a 143.)

V kapli špitálu Kounického chovají se tyto předměty:

1. Svršek bývalého oltáře s dovedně řezaným rozvilinovým rámem a s obrazem na plátně představujícím Růžencovou P. Marii jakožto pomocnici duší v očistci. Počátek XVIII. st. (Viz obr. 144.)

Obr. 146. Kounice. Kamenný znak.

2. Křtitelnice z pískovce tesaná 69 *cm* v průměru, 43 *cm* vys. se znakovými kartušemi a ovocnými festony. Při hořejším okraji vytesán nápis: „NAKLADEM VROZENEHO PANA GINDRZICHA ALBRECHTA ZE SSENTALV A Z KERSKA LETHA PANIE 1671". Křtitelnice tato bývala původně ve farním kostele Kounickém. (Viz obr. 145.)

3. Kamenný znak, jenž býval v průčelí špitálu, z pískovce

tesaný, cca 1 *m* vys. a 1·26 *m* šir., s nápisem: „ILLUSTRISSIMUS DNS DNS ERNESTUS FER | dinandus Leopoldus Comes de Suys Dns in | Kaunitz et Korich: S. C. M. Actualis Camerarius | et Legionis Baron. de La Borde Locumtenens | Hospitale hoc inchoavit et propriis sumptibus Exstrui curavit. | Anno Dni MDCLXXVII". (Viz obr. 146.)

Obr. 147. Kozojedy. Pohled na kostel.

Kozojedy.

Pam. arch. V., 353. — Sedláček, Místop. sl. 452. — J. Lier v Ottových „Čechách" X.I 317. — Podlaha, „Posv. místa" I. 98—99.

FILIALNÍ KOSTEL SV. MARTINA, ve 14. stol. jako farní připomínaný. (Viz pohled na obr. 147. a půdorys na obr. 148.)

Půdorys poukazuje na původ z doby románské: obdélníková loď s apsidou a s hranolovou věží v průčelí. Apsida z venčí podepřena dvěma hrubými pilíři; podobný pilíř jest i u východního nároží lodi.

Apsida má klenbu konchovou, loď od r. 1769 klenbu valenou (dříve mívala strop plochý).

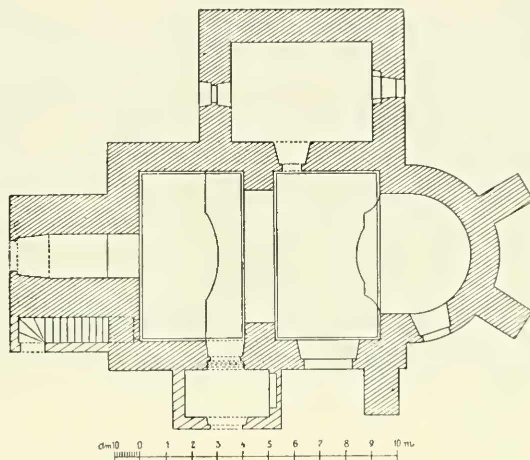
Okna rozšířena později v nynější široká, segmentem nahoře uzavřená.

Věž jest v dolejších dvou třetinách zděná; hořejší třetina jest dřevěná, prkny obedněná a na dřevěných krakorcích spočívající.

V apsidě na straně evangelijní malý výklenek obdélníkový s obloukovým, nahoře ve hrot vybíhajícím zakončením.

Sakristie k severnímu boku lodi přiléhající, byla původně kaplí; zachovala se v ní při stěně východní stará mensa oltářní.

Zvon 1·02 *m* v prům., 84 *cm* vys. Nahoře pás s hudoucími genii; pod tím svislé akanthové listy. Na plášti v předu nápis věncem obtočený:

Obr. 148. Kozojedy. Půdorys kostela.

„HOSPODINE CHWALTEŽ TIE WSSECKA DILA TWA A SWATI TWOGI DOBRORZECTE TOBIE. CHWALTE PANA NA CYMBALECH DOBRZE ZWVCZICYCH CHWALTE GEHO NA CYMBALECH PLESANI PLNYCH · CHWALTE BOHA W DVCHV A PRAWDIE.“ Po stranách reliefy sv. Petra a Pavla. Na zadní straně pláště nápis: „LETA PANIE 1577 BRYKCY ZWONARZ Z CYNIPERKV W NOWEM MIESTIE PRAZSKEM TENTO ZWON VDIELAL DO KOZOGED NAKLADEM WSSECH OSADNICH PRO CZEST A SLAWV PANA BOHA WSSEMOHAVCYHO KTERYŽTO ZWON GEST SMLVWEN A K TOMV ZADVSSY DO KOZOGED ZGEDNAN SKRZE VROZENEHO PANA MARTINA ECKNARA etc. AVRZEDNIKA PANSTWI KOSTELECKEHO.“ Dole pás složený z drobných výjevů: stříž ovcí, polní práce, dojení a znamení Raka.

Kšely Horní.

Na poli zvaném „Nekvidy“ popelovité vrstvy; část etažovité nádoby, střepy tuhované, bronzová jehlice dlouhá. Píč, Pam. XV. 401; „Čechy předh.“ I. 208.

Na poli p. Bártla (směrem k cís. silnici) nalezeno několik kostrových hrobů, ve kterých byly: železný meč prohýbaný, oštěp s dolejším železným nákonečníkem oštěpu, kroucený železný prut k zavěšení meče, ozdobný bronzový pás z drobných dvojitých řetízků kroužky spojených s ozdobnou záponou, dva páry kruhů z polo-

koulí šnekovitě vytvářených, dále náramky vroubkované a náramek lignitový, kus náramku osmičkovitě stočeného a j. J. Smolík, „Památky" XII. 229, 245., (Zemské museum), Píč, „Na úsvitě dějin" I. 166.

Obr. 149. Květnice.

Květnice.

Heber I. str. 231 (s vyobr.). — Sedláček, Míst. sl. 490. — J. Lier v Ottových „Čechách" I. 304 s vyobr. na str. 303.

Nepatrné zbytky HRADU založeného ve stol. XIII. a zpustlého ve stol. XVI. Na příkrém útesu skalním. (Viz obr. 149.) Pouze něco zdiva a sklep.

Lažany.

Jos. Miškovský v časop. „Naše Hlasy" 1906.

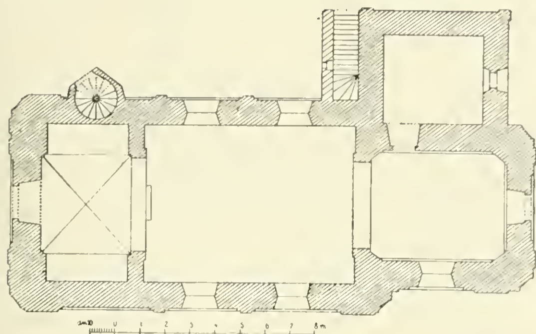
TVRZIŠTĚ u Kozojed v lesní poloze zvané „v Lažanech", asi 160 *m* v obvodu, 62 *m* v průměru; násep dosud až 3 *m* vysoký a příkop.

Lstiboř.

Sedláček, Míst. sl. 571. — Podlaha, Posv. m. I. 30.

FARNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE, již ve XIV. stol. připomínaný, vystavěn byl r. 1747 nově téměř od základů.

Prosté, nevelíké stavení (viz půdorys na obr. 150.). P r e s b y t á ř půdorysu obdélníkového s plackovou klenbou. Na jižní straně barokní okno.

Obr. 150. Lstiboř. Půdorys kostela.

V í t ě z n ý   o b l o u k polokruhový; po stranách jeho pilíře s římsovými a čabrakovitými hlavicemi.

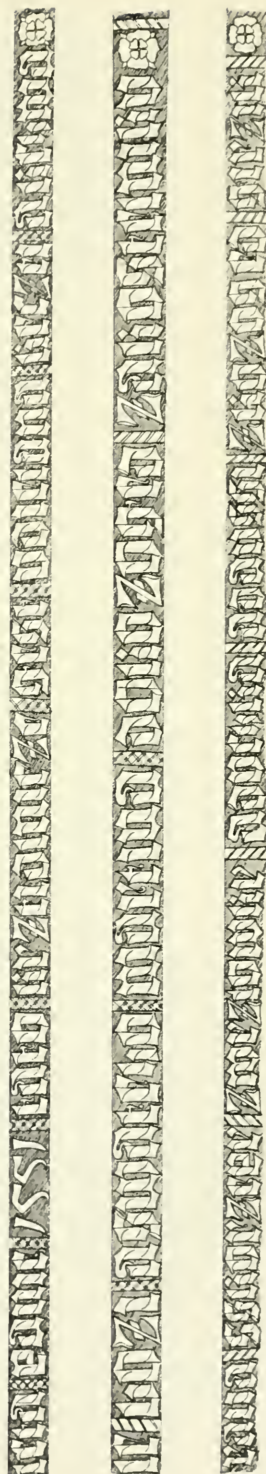
L o ď obdélníková s dvěma okny barokními v obou bocích. Strop plochý.

H l a v n í   o l t á ř barokní, zhotovený roku 1780 od řezbáře *Jana Kabourka* z Prahy. Nad nízkou predellou s tabernakulem veliký barokní rám volutový s andílčími hlavinkami. V něm dobrá kopie *Rubensova* obrazu „Nanebevzetí P. Marie" od *Jos. Reinische* z r. 1781, přemalovaná r. 1877 od *Adolfa Liebschera*. Po stranách nad brankami dobré barokní sochy sv. Jachyma a sv. Anny.

Obr. 152. Lstiboř. Rytý obrázek sv. Martina na křtitelnici.

K ř t i t e l n i c e cínová trojnohá, 72 *cm* vys. Hořejšek noh má tvar vousatých hlav stařeckých; dolejšek vybíhá v drápy. Na plášti křtitelnice tři pruhy gotického minuskulového písma páskového: [1.] leta panie 1551 tato krztidlnicze gest vdielana ke czti a k chwa ❀ [2.] le bozi a swateho martina do kozoged za kostelniku ❀ [3.] pana sskorzepy z wyzlowky a duchka a daussi z kozoged girzik ❀ (viz faksimile na obr. 151.).

Obr. 151. Lstiboř. Faksimile nápisu na křtitelnici.

Pod tím obhrouble rytý obrázek sv. Martina na koni, přetínajícího kus pláště pro klečícího před ním žebráka (viz obr. 152.) a nápis: „LETA 1682 GEST TATO KRZTITEDLNICE OD KOZOGEDSKEHO ZADVSSY ODPRODANA A K LSTIBORSKEMV ZADVSSY KAVPENA.“

Kazatelna barokní se sochou sv. Pavla kážícího na stříšce. U bočních zdí lodi dva zcela stejné barokní oltáříky s plochými nástavci, ozdobenými volutovými krajovými římsami a okřídlenými hlavinkami andílčími. Na oltáři strany evangelijní nahoře eliptický obrázek sv. Václava, dole větší (slabý) obraz sv. Barbory od J. Kramolína. Na oltáři protějším obraz sv. Prokopa (kopie obrazu Sázavského); nahoře obrázek P. Marie Staroboleslavské; po stranách dobré barokní sošky: andílek berlu do tlamy draka vrážející a andílek mitru držící. Oba tyto oltáříky i kazatelnu zhotovil řezbář *Jan Kabourek* r. 1780.

Zvony: 1. 93 *cm* v prům., 69 *cm* vys. Nahoře kolkolem obhroublý barokní dekor a nápis: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEIDEN PRAG 1718.“ Na plášti s jedné strany nápis: „KE CTI A SLÁWIE NEGSSWIETEGSSI PANNY MARYE NA NEBE WZATÉ ZWON TENTO NAKLADEM ZADVSSI LSTIBOŘSKÉ ZHOTOWEN GEST LETA PANIE 1718 DNE 1. PROSINCE“; na straně druhé: „MARYA PANNO POŽEHNANY HLASS TWVG AT ZNI W CZASS LYDV WSKRISSENI KDIZ SOVDIT BVDE KRYSTVSS, BY DVSSE HŘISSNE PŘIGAL MILOSTIWIE K OSLAWENI.“ Dole medailonky s hlavami v profilu a podpisem: „AVGVSTVS“.

2. 74 *cm* v prům., 54 *cm* vys. Nahoře kolkolem obhroublé barokní ozdoby a nápis: „VALENTIN LISSACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEIDEN PRAG 1718.“ Na plášti relief sv. Jana Nep.

Mochov.

Trnka, „Kounice a Přerov“, str. 50. — Sedláček, Míst. sl. 617. — Podlaha, „Posv. místa“ I., 15—17.

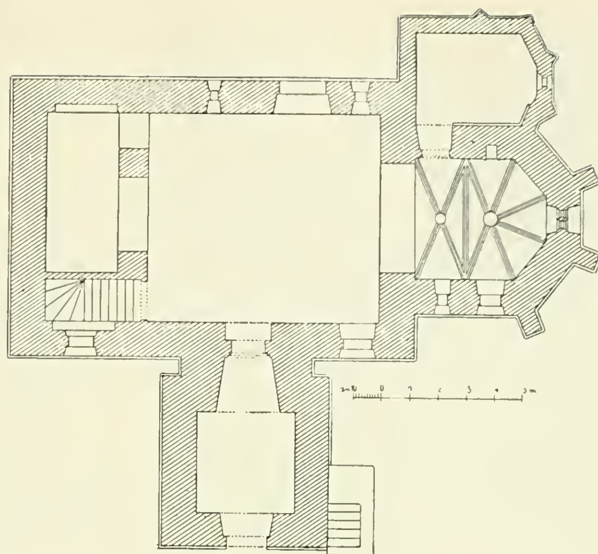
Bronzová dýka a korál v praeh. sbírkách zemského musea.

FILIALNÍ KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE, již r. 1352 jako farní připomínaný. Stavba gotická.

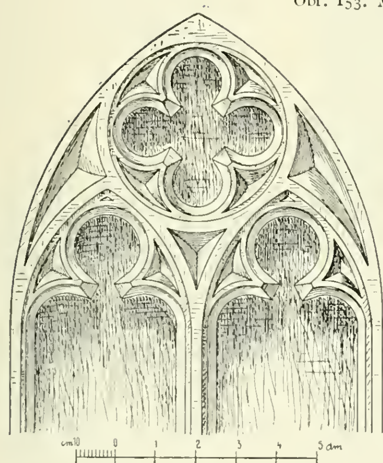
Presbytář třemi stranami pravidelného osmiúhelníka uzavřený, loď obdélníková (viz půdorys na obr. 153.).

Ve východní zdi presbytáře hrotité okno kamenným prutem ve dvé rozdělené a ve špici vyplněné kružbou, která skládá se z okrouhlého čtyřlistu a dvou polovičných okrouhlých trojlistů (viz obr. 154.). Druhá dvě okna jsou na jižní straně: jedno úzké gotické beze všech ozdob a druhé větší, čtverhranné.

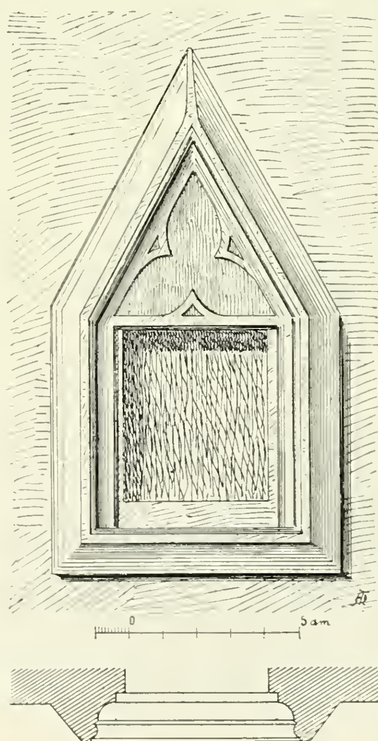
Klenba presbytáře jest žebrová o dvou polích. Žebra 20*cm* šir. mají v průřezu podobu otupeného, na obou bocích polokruhově

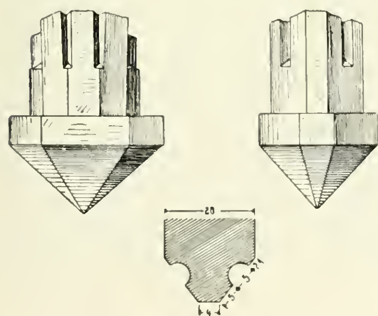

Obr. 153. Mochov. Půdorys kostela.

Obr. 154. Mochov. Kružba v okně presbytáře.

Obr. 155. Mochov. Konsoly a profil žebra.

Obr. 156. Mochov. Sanktuář.

Obr. 157. Mochov. Boční kaple u kostela.

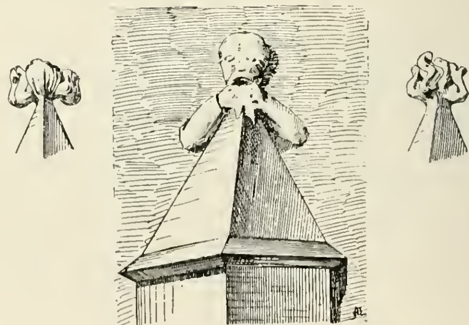
žlábkovaného klínu; konsoly mají tvar špicí dolů obrácených jehlanců (viz obr. 155.). Svorníky hladké, kruhové.

V severní zdi presbytáře sanktuář; obdélníkový výklenek s kamenným rámcem, jenž nahoře vybíhá v trojhranný štít vyplněný slepou trojlistou kružbou listovou (viz obr. 156.).

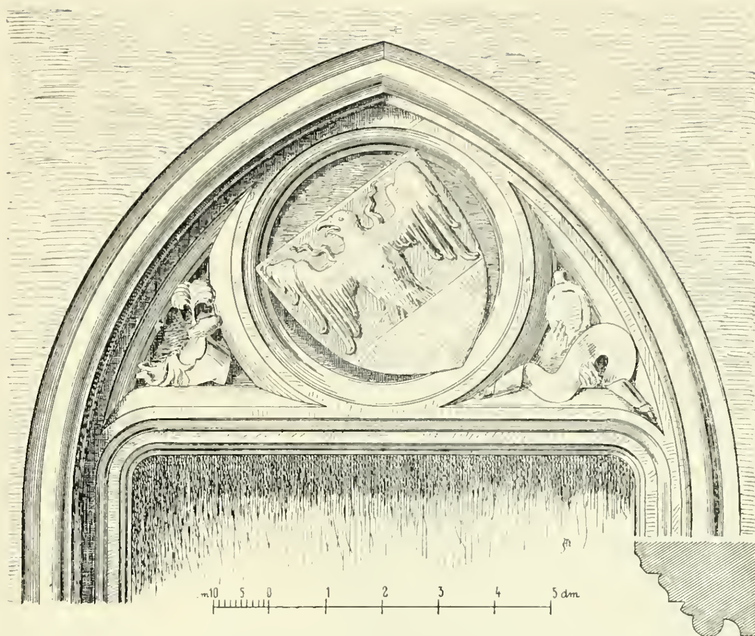
K severnímu boku presbytáře přiléhá kaplička gotická, nyní za sakristii sloužící (viz obr. 157.). Na straně východní uzavřena jest třemi boky. V nárožích jsou opěrné pilířky neodstupněné, jehlanovitě zakončené. Na špicích dvou z nich vytesány kytice zkadeřených lupenů; na špici třetího vytesáno hrubě poprsí lidské, objímající rukama vrchol jehlance (viz obr. 158.). Ve východní zdi hrotité okénko s dvojnosou kružbou. Do kapličky této vede z presbytáře kostela hrotitý portálek s profilovaným kamenným ostěním. V tympanonu v kruhovém rámci šikmo postavený štít se znakem vladyk Mochovských z Mochova: orlice a pod ní prázdná plocha; v cípech vedle tohoto kruhového rámce: v pravo přílbice s přikryvadly, v levo nezřetelné již poprsí držící v rukou nápisovou pásku (viz obr. 159.). Uvnitř kapličky zachovala se stará kamenná mensa oltářní.

Vítězný oblouk hrotitý.

Loď má strop rovný; v severní zdi dvě uzounká hrotitá

Obr. 158. Mochov. Kamenné ozdoby na špicích opěrných pilířů.

Obr. 159. Mochov. Tympanon portálku do sakristie vedoucího.

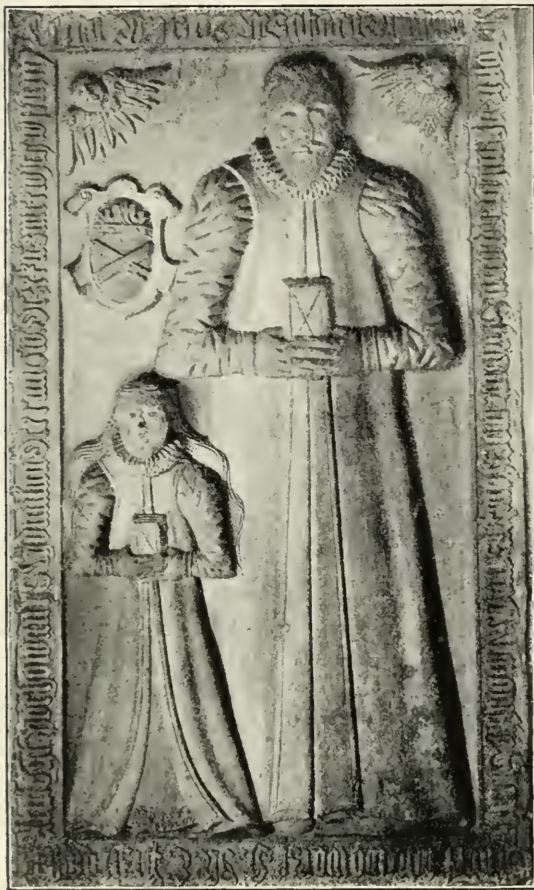

Obr. 160. Mochov. Pohled dovnitř kostela.

okna se sešikmeným ostěním. V jižní stěně portálek hrotitý, profilovaný dvěma žlábky a dvěma pruty, z nichž jeden jest profilu hruškovitého.

K jižnímu boku lodi přiléhá nízká rozložitá zvonice s jehlancovitou střechou.

Hlavní oltář, zřízený r. 1695, s pěkným rozvilinovým rámem a ornamentálně vyřezávaným antipendiem. (Viz obr. 160.)

Obr. 161. Mochov. Náhrobní kámen z r. 1603.

Kazatelna kamenná se zajímavou rokokovou hrubě tesanou ornamentikou. Na třech jejích bocích vytesáno: Zvěstování P. M., krucifix a Vzkříšení.

Boční oltáře: oltář na straně epištolní má výborně řezaný rám z listových rozvilin komponovaný; oltářík na straně evangelijní má rozviliny hrubší a již kusé. Na něm jest dobrá kopie obrazu Karlovské P. Marie. Na obou oltářích antipendia na plátně malovaná z XVIII. století (na jednom stigmatisace sv. Františka, na druhém Marie Magdalská).

V kobce podvěžní ve zdi náhrobní kámen (1·02 *m* šir., 1·83 *m* vys.), z pískovce jemně tesaný, Václava Přerosta Klatovského, staršího sládka v pivováře Přerovském, z roku 1603, s vytesanou podobou jeho a dcery jeho; na okraji nápis. (Viz obr. 161.)

Zvony: 1. 0·75 *m* v prům., 0·60 *m* vys. Nahoře nápis: „leta x bozieho x tisicieho x cztirzisteho x ſſedesateho x ſſesteho x den x s x bart x x olomeus. x hanuſs x (Viz faksimile obr. 162.)

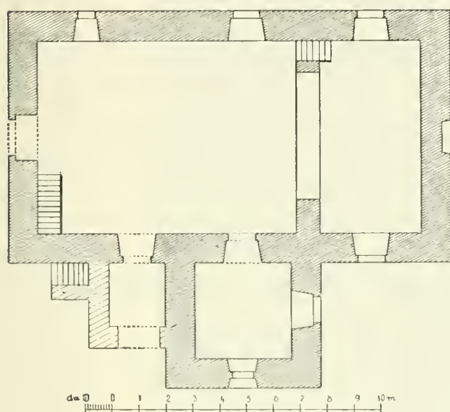
2. 0·97 *m* v prům., 0·77 *m* vys. Nahoře obhroublé rokokové ornamenty mušlové; mezi nimi vznášející se vždy dva a dva andílkové; na plášti relief umučení sv. Bartoloměje; dole při okraji: „S. BARTHOLOMEUS". Na plášti v rokokové kartuši nápis: „TENTO ZWON GEST

PRELITEG LETHA 1749 DNE 16 LISTOPADV NAKLADEM W PANV ZESNVLEHO PANA WACZLAWA KLEINERA BEGWALÝHO CZÝSARSKÉHO PIXMISTRA."

Mukařov.

Sedláček, Míst. sl. 624; Podlaha, Posv. m. I, 102—104.

FARNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE, ve XIV. stol. jako farní připomínaný, zbořen byl r. 1890 a na jeho místě vystavěn kostel nový.

Obr. 163. Mukařov. Půdorys bývalého kostela.

Starý kostel byl půdorysu obdélníkového; z vnitřní prostory jeho zaujímal 3·75 *m* délky presbytář od lodi vítězným obloukem oddělený. Téměř uprostřed jižního boku byla věž půdorysu čtvercového. (Viz obr. 163.)

Křtitelnice cínová trojnohá, 86 *cm* vysoká; přidržovadla víka mají tvar ženských poprsí; po stranách lví hlavy s kruhy; na nohách nahoře bezvousé hlavy, dole kopyta. Na víku svrchním letopočet 1789; na víku vnitřním: „IOSEPH MITTERBACHER 1786".

Zvony: 1. 1·09 *m* v prům., 0·84 *m* vys. Nahoře pás s hudoucími genii, pod tím širší pás ornamentální. Na plášti na jedné straně znak Smiřických a nápis „Leta Panie 1573"; na druhé v obdélníkovém orámování nápis: „Brykcy Zwonarz z Cynperku w Nowem mieſtie Prazſkem Lyl a udielal tento zwon do Mukarzowa koſtelu Blahoſlawene Panny Marye skrze gednani Slowutneho Pana Martina Nachodſkeho toho czaſu Aurzednika na Skworczy nakladem wſſech Oſadnich k temuz koſtelu przynalezegiczych." (Viz obr. 164.)

2. 0·75 *m* v prům., 0·51*m* vys. s nápisem nahoře kolem: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEIDEN PRAG ANNO 1718"; na plášti: „LETA PANIE 1718 TENTO ZWON

Obr. 162. Mochov. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

PO VKRADENI PŘEDESSLEHO NAKLADEM ZADUSSI ZGEDNAN A ZAWIESSEN GEST KE CTI A CHWALE BOZY A NEGSWIETIEGSSI RODICZKY BOZY."

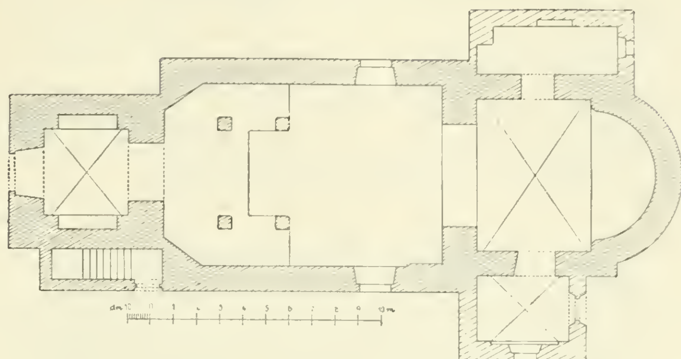
Obr. 164. Mukařov. Zvon.

Ondřejov.

Pam. arch. III, 265—266; J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 340; Podlaha, Posv. m. I, 104—107.

FARNÍ KOSTEL SV. ŠIMONA A JUDY, již ve XIV. stol. připomínaný. Polokruhové zakončení presbytáře s předloženým pravoúhelným chorem poukazuje na původní stavbu románskou (viz půdorys na obr. 165.). Ono polokruhové zakončení konchou sklenuté — beze vší pochyby bývalá apsida — jest nyní velice nízké, takže tvoří jen veliký výklenek za oltářem skrytý. Zdá se, že podlaha chrámová

časem značně byla zvýšena. Jinak jest kostel Ondřejovský stavba zcela prostá, beze všech stavitelských ozdob.

Obr. 165. Ondřejov. Půdorys kostela.

Chor presbytáře má klenbu křížovou; loď strop rovný. Nízká hranolová věž v průčelí, dříve báňovitou střechou krytá, byla r. 1876 o 1 *m* zvýšena a jehlancovitou střechou pokryta.

Obr. 166. Ondřejov. Křtitelnice.

Z vnitřního zařízení zasluhuje zmínku pouze křtitelnice z r. 1782, ze dřeva řezaná, na způsob empirové vásy. Na přední straně relief Dobrého Pastýře, na víku soška žehnajícího Vykupitele. (Viz obr. 166.)

Za oltářem zavěšen dobrý *Raabův* obraz „Nejsv. Srdce Páně“.

Zvony: 1. 81 *cm* v prům., 40 *cm* vys. Nahoře řada geniův a pod tím pás svislých akanthových listů. Na plášti na jedné straně nápis: „Po ſmrti dobre pamieti Vrozene^{o} Pa Pa Iana z Waldſſtegna a na Hradku nad Sazawau Neywyſſy^{o} komornika Kralo^{i} Cžſke^{o} kteryž gest w patek den S^{o} Wjta Leta etc 76 swug czaſny žiwot dokonal, Vrozena P. Pí Magdalena z Wartmberka Manželka tehož Pana Komornjka etc na pamatku ge^{o} m̃ti tolikež y ſwau a prednie aby pro cžeſt a slawu gmena Božiho zwonienim tehož Zwonu ſchazeni; do Chramu panie k ſlužebnoſtem Božim wiernym krzeſtianum ſe ohlaſſowalo, k przedielani ſtare^{o} Zwo^{u} rozbiteho aby wietſſi byl znowu dielati pomoc z hor doleyſſych Strzymlycſkych Miloſtj a z Laſky Oſadnim do Mieſterzka Ondrzegiowa geſt vcžinila“. Po stranách pěkně modelované znaky. Na druhé straně pláště dva znaky a nápisy: „Woitiech Zub z Pomieſſycz,

Aurzednik Panſtwi przynalezicýho k Hradku nad Sazawau etc". „Ian Mnichowsky z Bochowa, komorník desk zemských etc," a „Brykcy Zwonarz z Cynperku w Nowem Mieſtie Prazſkem udielal Zwon tento leta 71."

2. Nahoře nápis: „KAREL BELLMANN A KVHNEROWA VDIELANY W PRAZE". Na plášti polovypuklina sv. Václava a nápisy: „IS WENCESLAVS BOHEMIAE DVX FVIT IN PATRIA VERA RELIGIONIS LVX"; „TENTO ZWON SS. APOS. SIMONA A IVDY BYL PŘELITY ZA ČASV FARÁŘE WÁCLAWA HORÁČKA LĚTA PÁNĚ 1813."

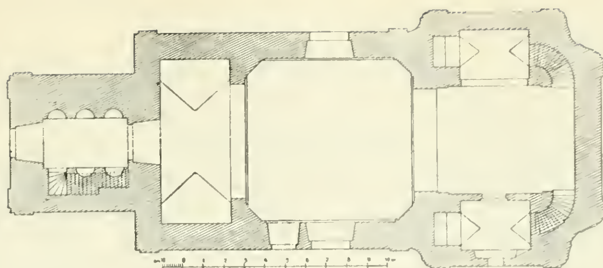
Obr. 167. Ouvaly. Kostel.

Ouvaly (Úvaly).

Fr. Soukup v „Methodu" V (1879) 18; J. Lier v Ottových „Čechách"; XI, 307; Podlaha, „Posv. místa" I, 32—33.

FARNÍ KOSTEL ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE, byl r. 1724 v nynější podobu přestavěn.

Prostá barokní stavba. (Viz pohled na obr. 167. a půdorys obr. 168.) Zevnějšek oživen pouze lisenami s římsovými hlavicemi a attikou. K čtver-

Obr. 168. Ouvaly. Půdorys kostela.

covému presbytáři pojí se s obou stran stejně vysoké části, obsahující oratoria do presbytáře velikým obloukem otevřená.

P r e s b y t á ř má klenbu valenou s výseči nad okny.

Obr. 169. Ouvaly. Vnitřek kostela.

Obr. 170. Ouvaly. Obraz „Zvěstování P. Marie.“

L o ď půdorysu čtvercového s otupenými uvnitř rohy má klenbu plackovou. Okna v presbytáři i lodi uvnitř nahoře segmentová, zevně nahoře barokně zazubená.

V n i t ř e k rozčleněn jest sdruženými lisenami nesoucími římsové hlavice a jednoduchou attiku. (Viz obr. 169.)

Na klenbě presbytáře ve štukovém orámování barokní malba ,,Zvěstování P. Marie"; na klenbě lodi rovněž v štukovém rámci ,,Korunování P. Marie".

H l a v n í o l t á ř barokní, dřevěný, s hadovitě točenými sloupy po stranách; uprostřed místo obrazu socha P. Marie s Ježíškem, po stranách sv. Josef a sv. Joachym; nahoře v nástavku Bůh Otec mezi anděly; pod ním holubice. Veškery tyto sochy v živých posách komponované jsou zdařilé práce barokní. Na zadní straně oltáře nápis: „K wietčj cžti y chwale Neyswietigssj Rodičcze Blahoslawene P. M. tento oltarž dal postawiti na swug naklat Slowutny P. Girzy Daubrawa, malowan 1720."

B o č n í o l t á ř í k y barokní s hladkými římskými sloupy a řezaným akanthovým listovím po stranách.

CASPAR * MELCHIOR ○ BALTASAR +

Obr. 171. Ouvaly. Nápis na zvonu

Na stěně v lodi zavěšen dobrý, na dřevě malovaný o b r a z ,,Z v ě s t o v á n í P. M a r i e" (1·96 *m* vys., 1·19 *m* šir.), z konce 17. stol., z bývalého hl. oltáře. (Viz obr. 170.)

Pod kruchtou zavěšen menší (84 *cm* vys., 67 *cm* šir.) rovněž na dřevě malovaný o b r a z ,,B ů h O t e c ž e h n a j í c í v o b l a c í c h", z téže doby jako obraz předešlý, nad nímž na dřívějším oltáři býval umístěn.

V průčelí hranolová v ě ž s cibulovitou lucernovou střechou. V síni podvěžním po stranách prázdné výklenky.

Z v o n 0·68 *m* v prům., 0·50 *m* vys.; při koruně majuskulový gotický nápis ,,CASPAR ❀ MELCHIOR ○ BALTASAR +" (viz faksimile obr. 171.) Stol. XV.

Na náměstí kamenná s o c h a s v. J a n a N e p. Na římse podstavce nápis: „Georg Doubrawa hatt dieses werk auffrichten lassen 1701 DIE 3. Augus."

Poříčany.

F r. V l a d. V y k o u k a l, ,,Method" V, 115, 127; P o d l a h a, ,,Posv. místa" I, 33—35.

Jámy sídelné z doby Latèneské ve vsi; za vsí dělníci nalezli nádobku zvoncovitou (Zemské museum). P í č ,,Čechy předh." I, 212.

FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE, již ve 14. stol. připomínaný, byl r. 1750 od základů nově vystavěn*) dle plánů stavitele *Tomáše Vojtěcha Budila.*

Obr. 172. Poříčany. Kostel.

*) Starý kostel líčí pamětní kniha takto: ,,Stabat quidem in eodem loco, in quo moderna conspicitur, sed transverse, nempe: presbyterium, quod nunc est versus meridiem, fuit versus orientem locatum. Porta major in ecclesiam erat, ubi nunc sacristia; in frontispitio, quod occidentem respiciebat, minor porta prostabat; videatur quoad hoc moderna ecclesia Skramnicensis, cujus situs et forma externa,

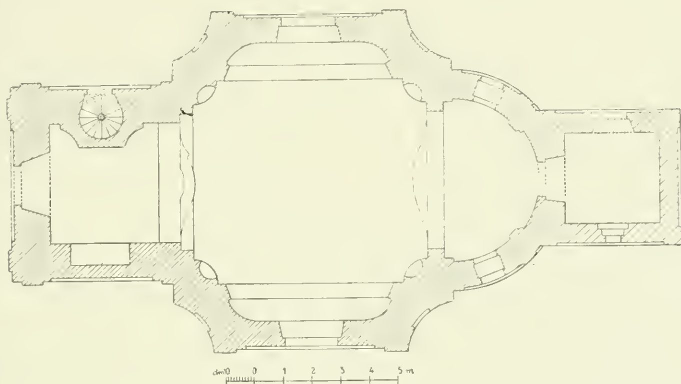
Úhledná stavba barokní pěkně vyřešeného půdorysu. (Viz pohled na obr. 172., půdorys na obr. 173. a vnitřek obr. 174.)

Hlavní oltář barokní, pěkný; po stranách sochy sv. Václava a sv. Ludmily. Obraz Narození P. Marie obstojný.

Ve všech čtyřech rozích lodi výklenky, v nichž sochy čtyř sv. evangelistů od Choceradského řezbáře Josefa Drexlera 1784; chatrného provedení.

Boční oltáříky nízké, rokokové. Ve střední jejich částech mušlovou stříškou zakončených sošky „Ecce homo" a „Sv. Jan Křtitel". Oltáříky i se soškami pocházejí rovněž od Drexlera.

Na klenbě presbytáře vymalován uprostřed Bůh Otec; v pravo pád prvních lidí, v levo P. Maria potírající hlavu hadovu. Na klenbě

Obr. 173. Poříčany. Půdorys kostela.

lodi znázorněno rozeslání sv. apoštolů, v cípech sv. učitelé církevní. Malby tyto provedl r. 1787 *Vojtěch Kandler;* byly však několikráte od té doby přemalovány.

Pod kruchtou veliký krucifix barokní ze dřeva řezaný, jenž stával ve starém kostele v oblouku vítězném na příčném trámu.

---

uti mihi relatum fuerat, est exacta hujus dirutae ecclesiae imago. Turris in eodem loco, in quo nunc est, consistebat, ecclesiae contigua, iterum ad similitudinem Skramnicensis, praeter id, quod parietes ejus aequabant summitatem templi, supra quos campanile asseribus obductum prominebat, tectumque in altam cuspidem excurrebat. Interne habebat ecclesia lacunar ex asseribus coloratis; sub arcu inter presbyterium et templum erat in transversum trabs, in cujus medio stabat crucifixus, nunc sub choro pendulus. Ara major nigro colore induta et admodum parce hinc inde ornata, vilis omnino fuerat, cum effigie B. Virg. Mariae Vetero-Boleslaviensis pariter misere picta. Collateralia altaria duo fuerant: unum S. Annae utcunque ornatum; alterum S. Barbarae simplex. Ossarium stabat in angulari coemeterii parte prope scholam modernam versus ostium pagi. Ingressus in coemeterium, ubi hodie videtur, e regione videlicet turris, declinando non nihil ad partem sinistram."

M ě d ě n é c i b o r i u m, nalezené r. 1834 v zemi nedaleko „Černé Obory" u Klučova; 19·2 *cm* vys. Nodus má tvar zploštělé koule a ozdoben

Obr. 174. Poříčany. Vnitřek kostela.

jest rytými lupénky. Nad ním vyryta písmena: ȝ ȝ t ȝ a pod ním: ȝ ȝ ſ ȝ. Noha hladká; na ní vyryt křížek v kruhu. Na kolmém okraji nohy řada rosett. XVI. stol. (Viz obr. 175.)

Socha klečícího Krista, ze dřeva, v životní velikosti. Dobrá práce 18. stol. (Viz obr. 176.). Nyní v kostnici odložená.

Čtyři obrazy ze života P. Marie na plátně ve společném jednoduchém renaissančním rámu (nahoře římsa krakorečky podepřená). Jiné čtyři obrazy z téhož cyklu již bez rámu. Obrazy umělecky bezcenné z roku 1695, sešlé. Všechny obrazy nyní v kostnici odložené.

Zvony: 1. 85 *cm* v prům., 70 *cm* vys. Nahoře kolkolem dvouřádkový nápis: [1. ř.] „anno : millesimo : cccc : octavo : illa : Campana : fusa : est : per : me :

Obr. 175. Poříčany. Ciborium.

Obr. 176. Poříčany. Socha klečícího Krista.

magistrum : bartholomeum : [2. ř.] in : nowa : civitate : pragensi : ex : hoc : laus : deo : patri : omnipotenti : et : beate : marie : wirginis : :. (Viz faksimile na obr. 177.)

Na plášti relief Madonny s Ježíškem.

2. 89 *cm* v prům., 73 *cm* vys. Nahoře pás se řadou výjevů z podobenství o marnotratném synu; pod tím perlovec a pás svislých lupenů.

Na plášti na jedné straně nápis: „KE CZTI A CHWALE PANV BOHV WSSEMOHVCZYMV NAKLADEM ZADVSSNIM TEZ WSSECH OSADNYCH NALEZEGIECZYCH KOSTELV A CHRAMV PORZI-

anno millesimo ccccc octavo illa campana fusa est per me magistrum bartholomeum
in nova civitate prage [illegible] hoc laus deo patri omnipotenti et beate marie virginis

Obr. 177. Poříčany. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

Obr. 178. Poříčany. Zvon č. 2.

CZANSKEMV ZALOZENI ZWIESTOWANI PANNY MARYGE TENTO ZWON VDIELAN GEST NA NOWEM MIESTIE PRAZSKEM NA SSIROKE VLICZY W DOMIE V ZWONARZV S TOHO BVD PANV BOHV CHWALA WIECZNA LETA 1603. „Tobiaſſ Steffek z Kolodeg;“

pod tím znak v kruhovém věncoví. Na druhé straně vedle sebe nápisy: „Urozeni Pan pan Szigmund Smirzitzky ze Smirzitz na Skalach a Koſtelcy nad Czernymy leſy Geho Miloſti Czyſarſke Radda“ a „Urozena Panj panj Hedwika Smierziczka z Halemburku na Skalach a Koſtelcy nad Czernymi leſy.“ Pod tím příslušné erby. (Viz obr. 178.)

Přerov nad Labem.

H e b e r, Burgen VI, 248 (s vyobr.); P o d l a h a, ,,Posv. místa“ I, 35—37.

Při západní straně vesnice hrob se skrčenou kostrou, kamenný mlat, střepy, nádoby s ozdobou pásovou a trojúhelníkovou. (Zemské museum.) V. P o ž á r e c k ý, ,,Památky“ XV; P í č, ,,Čechy předhist.“ I, 197.

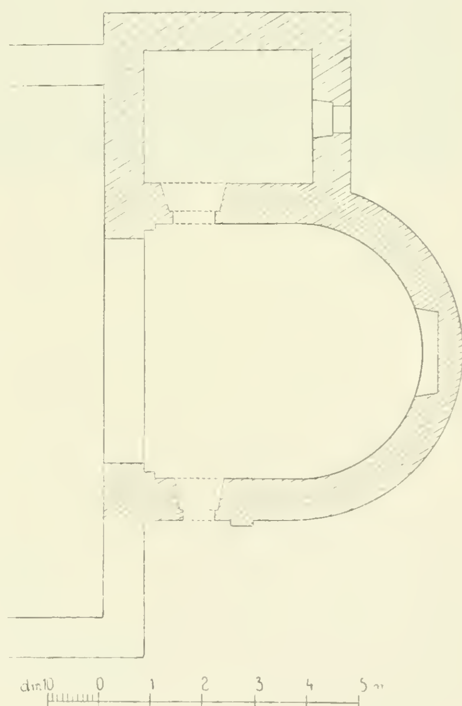
Na východní straně vesnice popelovité vrstvy se střepy tuhovanými a šálky s přečnívajícími, ostře zakončenými úšky; směrem k řece v písečníku jámy; v jedné kamenné mlaty a dutý kamenný náramek. (Zemské museum.) P í č, Pam. XV, 397; ,,Čechy předhist.“ I, 213.

FARNÍ KOSTEL SV. VOJTĚCHA, vystavěný v letech 1681—82; r. 1865 zbudována nová loď s věží v průčelí. Ze staré stavby zbyl toliko presbytář polokruhově zakončený a konchovitě sklenutý (viz obr. 179.).

H l a v n í o l t á ř barokní, postranní pozdně renaissanční (viz obr. 180.).

K ř t i t e l n i c e cínová, trojnohá, 94 *cm* vys. Po obou bocích lví hlavy s kruhy; na víku krucifix, na jehož zadní straně letop. 1788.

Z v o n 55·5 *cm* v prům., 44·5 *cm* vys. Nahoře mezi barokními ornamenty nápis: „ANNO 1667 GOSS MICH NICOLAVS LÖW IN PRAG“; na plášti nápis: „TENTO ZWON GEST NAKLADEM DVCHODV G. M. C. DO KAPLE ZAMKV PRZEROWSKEHO ZALOZIENI NEGSWIETIEGSSI A NEROZDILNE TROGICE SWATE SPVSOBEN ZA SPRAWI W. M. R. TOHO CZASV SPRAWCE“. Původně byl zvon tento v kapli zámecké; později darován kostelu.

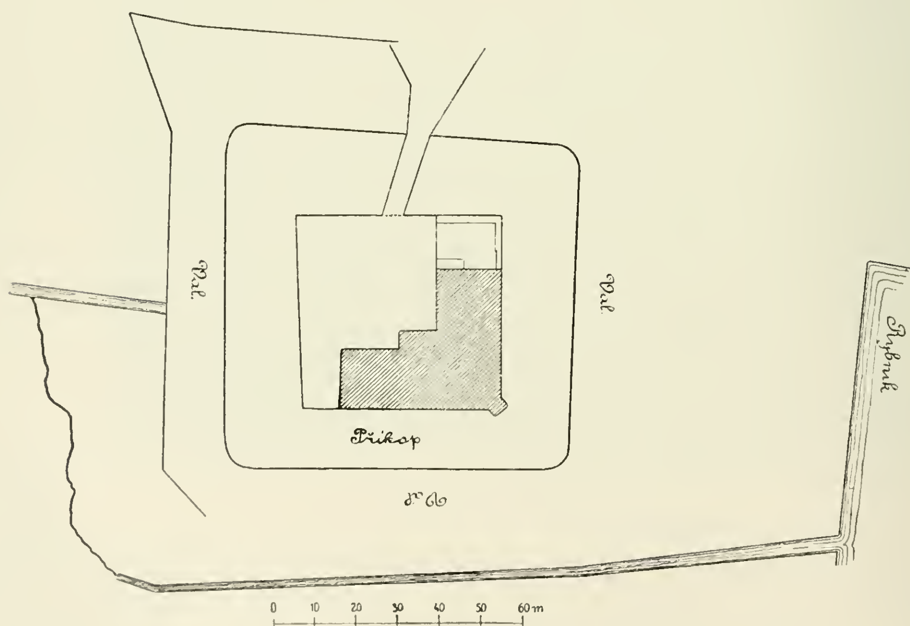

Obr. 179. Přerov nad Labem. Půdorys staré části kostela.

ZÁMEK. Kolkolem do čtverhranu hlubokým, terassovitými zdmi vyzděným příkopem a valem obklopený. Od strany severní jde přes

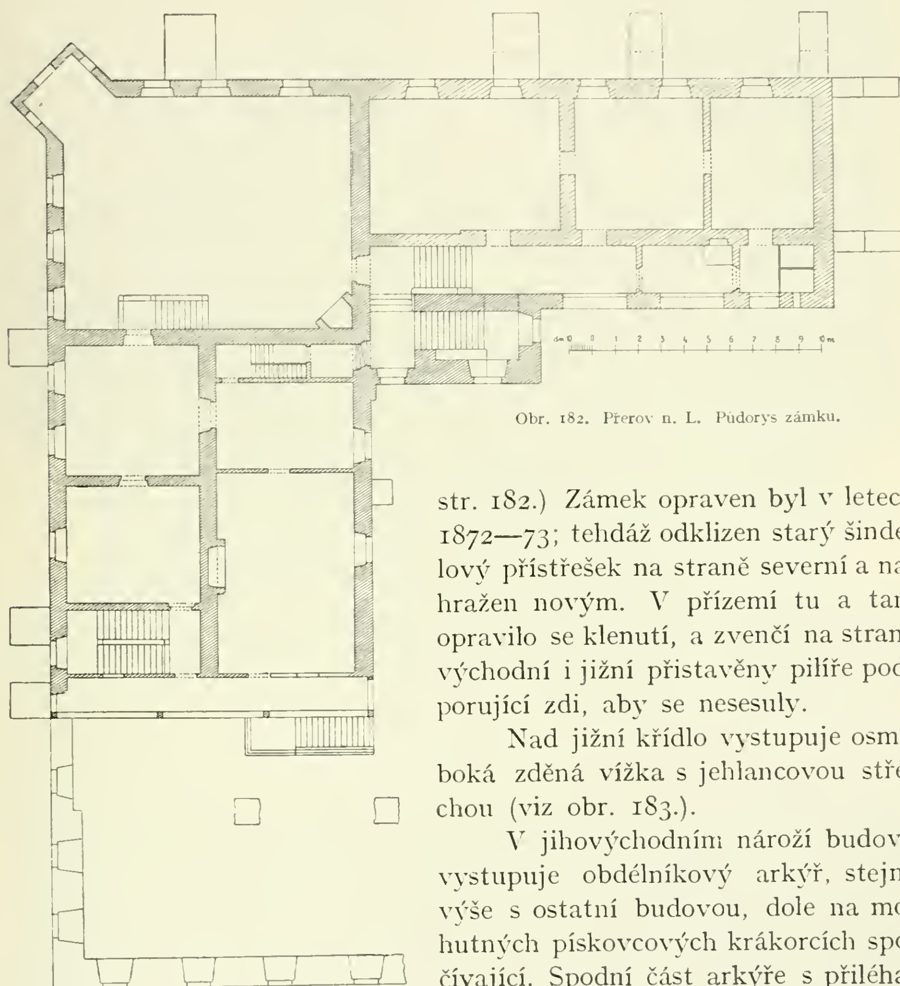

Obr. 180. Přerov n. L. Vnitřek kostela.

Obr. 181. Přerov n. L. Situační plán zámku.

příkop kamenný most o dvou obloucích (z nichž jeden zazděn) s massivními parapetními zdmi. Stavení zámecké, ze dvou pravoúhelně se stýkajících křídel se skládající, zaujímá stranu východní a jižní. Severní roh východní části ve zříceninách. (Viz situační plán na obr. 181.) Západní strana jižního křídla byla roku 1841 nově přistavěna. (Viz půdorys na

Obr. 182. Přerov n. L. Půdorys zámku.

str. 182.) Zámek opraven byl v letech 1872—73; tehdáž odklizen starý šindelový přístřešek na straně severní a nahražen novým. V přízemí tu a tam opravilo se klenutí, a zvenčí na straně východní i jižní přistavěny pilíře podporující zdi, aby se nesesuly.

Nad jižní křídlo vystupuje osmiboká zděná vížka s jehlancovou střechou (viz obr. 183.).

V jihovýchodním nároží budovy vystupuje obdélníkový arkýř, stejné výše s ostatní budovou, dole na mohutných pískovcových krákorcích spočívající. Spodní část arkýře s přiléhající velikou síní tvoří zámeckou kapli.

Vnější stěny zámku ozdobeny jsou pozoruhodnými malbami sgraffitovými asi z druhé polovice XVI. stol.

a) Na straně východní (viz celkový pohled na obr. 184.) jsou mezi okny druhého patra tyto výjevy: 1. Dva muži nesoucí káď na sochoru; před nimi muž s korbelem a jiný se očinou; za nimi muž se sítem v ruce; nahoře ornament s motivem hroznovým (viz obr. 185.). 2. V pravé části strom, před nímž muž podávající ženě korbel, ona jemu pak navzájem věnec; v pozadí město; za ním na stromě had držící v tlamě

Obr. 183. Přerov n. L. Pohled do nádvoří zámku.

Obr. 184. Přerov n. L. Pohled na sgraffita části východní.

Obr. 185. Přerov n. L. Sgraffito č. 1.

Obr. 186. Přerov n. L. Sgraffito č. 2.

Obr. 187. Přerov n. L. Sgraffito č. 3.

Obr. 188. Přerov n. L. Sgraffito č. 4.

Obr. 189. Přerov n. L. Sgraffito č. 5.

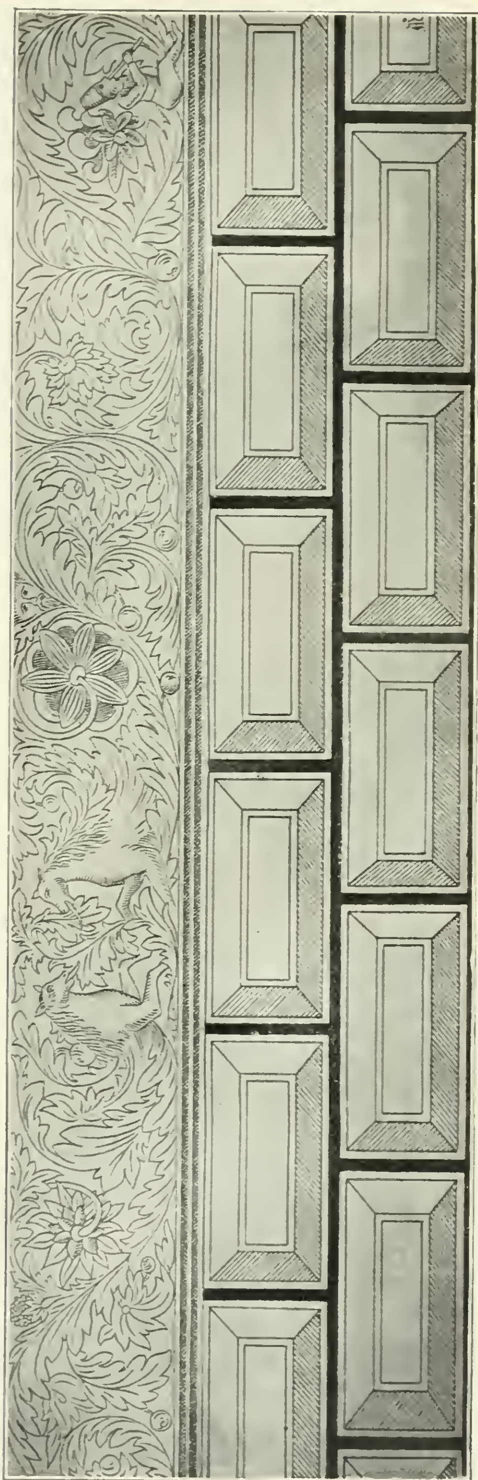
jablko, po němž z města dlouhá ruka sahá (viz obr. 186.). 3. Kristus na kříži: po stranách P. Maria a sv. Jan (viz obr. 187.). 4. Postava mužská v lupeny symetricky se rozvíjející (viz obr. 188.). 5. Vása, z níž vyvíjí se symetricky lupení (viz obr. 189.). Pod těmito výjevy a okny táhne se široký pás s rozvilinami, do nichž vkomponovány jsou postavy lidské a zvířecí; pod pásem pak jest sgraffitovaná rustika (viz obr. 190.).

b) Na straně jižní a na arkýři, kde okna jsou níže pod římsou podstřešní, jest nad okny pás z části rozvilinami vyplněný, z části válečnými výjevy (rozeznati lze město, stan a vojíny s oštěpy); mezi okny: Adam a Eva; žena před zamříženým oknem se sepjatýma rukama klečící a j. (Viz obr. 191.)

c) Na straně západní jest podstřešní římsa ozdobena pěkným sgraffitovým ornamentem: nahoře stilisované lupeny, níže na kolmé části ornament žaludový, nejníže vaječník. (Viz obr. 192.)

d) Stěny věže mají sgraffitovanou ozdobnou rustiku: sgraffitem naznačené kvádry jsou façetovány; vnitřní obdélníkové plochy jejich vyplněny jsou symmetrickým ornamentem; mezery mezi jednotlivými kvádry vyplněny jsou vaječníkem (obr. 193.).

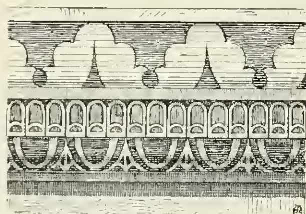
Některá kamenná ostění dveří přízemních místností jsou ozdobněji profilována; jiná mají v koutech pod hořejší pažbou kamenné výplně (obr. 194. a 195.).

Obr. 190. Přerov n. L. Ornamentální vlys a rustika.

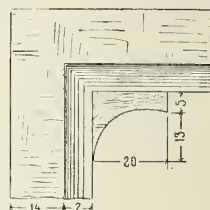
Obr. 191. Přerov n. L. Zámek. Pohled na jižní stranu.

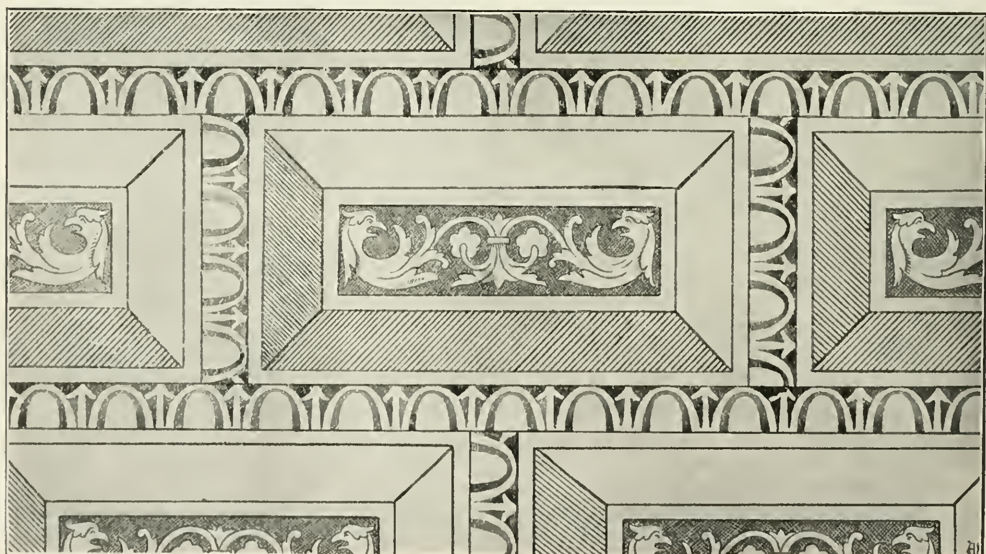

Obr. 192. Přerov n. L. Římsa.

Obr. 194. a 195. Přerov n. L. Ostění a pažba dveří.

Obr. 193. Přerov n. L. Zámek. Sgraffito na věži.

Přistoupim.

Schaller X, 364; Podlaha, „Posv. místa" I, 38—41. Píč, „Čechy předhistor." I, 213.

Severně od hradiště na výšině odkryto několik skříňkových hrobů s několika bronzy typu Únětického. Píč, „Čechy předh." I, 197. Při silnici k Č. Brodu, k východní straně v písečníku jámy popelovité; v nich nádobka tmavá, v baňatosti v páskách shora čárkovaná; střepů málo; na západní straně silnice na panském

Obr. 196. Přistoupim. Plán hradiště.

jámy se střepy typu Bylanských hrobů, s přechodem do první doby římské, lžíce na tavení bronzu; k jižní straně na panském jámy se střepy hrubými i tuhovanými. (Zemské museum.)

HRADIŠTĚ, rozsáhlé opevnění nad samou Přistoupimí, jihovýchodně od Č. Brodu. Viz *Vocel*, Pravěk II., 411; *Beneš* v „Pam. arch." IV. b, 33 (s poloh. plánem) 34, 172; XV., 370; *Sedláček*, Místop. sl. str. 277, č. 85. Ostroh planiny, jež končí se na severovýchodu a severozápadu dosti příkrými svahy, oddělen jest od ostatní výšiny na straně jižní obloukovitě se táhnoucím valem; podobným valem opevněn jest i nad řečenými svahy. Viz plán na obr. 196.; pohled se strany severovýchodní na obr. 197; val na straně jižní na obr. 198, a pohled dovnitř hradiště ke straně jižní na obr. 199.

Obr. 197. Přistoupim. Hradiště. Pohled se strany severovýchodní.

Obr. 198. Přistoupim. Hradiště. Pohled na val strany jižní.

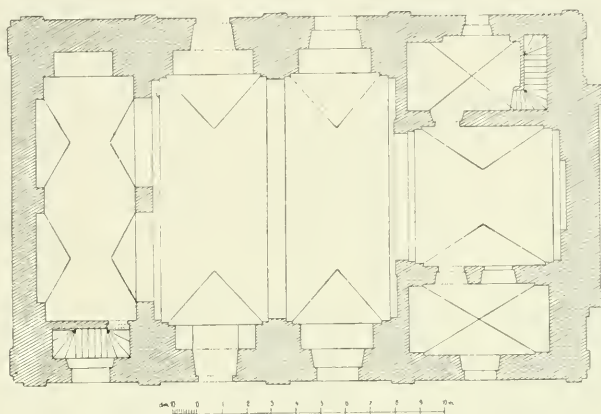

Obr 199. Přistoupim. Pohled dovnitř hradiště ke straně jižní.

FARNÍ KOSTEL SV. VÁCLAVA (viz půdorys na obr. 200.) jest dosti prostorné stavení zbudované v letech 1694—95 na místě kostela starého, již ve XIV. stol. připomínaného.

Zevnějšek zcela prostý; nad průčelím volutový, trojúhelníkovitě zakončený štít.

Presbytář není na vnějšek odlišený, poněvadž k oběma jeho bokům přiléhají postranní prostory stejně vysoké s ostatní stavbou, z nichž prostora na straně severní obsahuje v přízemí sakristii, nahoře pak oratoř s rokokovým, dřevěným zábradlím; prostora na straně jižní jest sice zevně do presbytáře upravena zcela souměrně se stranou

Obr. 200. Přistoupim. Půdorys kostela.

protější, jakoby i ona byla rozdělena uvnitř v přízemí a oratoř; v pravdě však tvoří kapli stejně vysokou s presbytářem.

Presbytář i loď mají klenbu valenou s výsečemi. Pasy klenbové vybíhají ze sdružených pilířů se římsovými pilíři a attikami. Vítězný oblouk segmentový spočívá na pilířích téhož tvaru.

Hlavní oltář barokní. Na něm krásný rozvilinový rám z konce 17. stol.; v něm zdařilý obraz sv. Václava od *Václava Kramolína* ze sklonku stol. XVIII: nahoře světec v oblacích trůnící, dole drobný výjev, znázorňující souboj jeho s Radslavem. Nad tabernákulem vyřezávaný drappovaný baldachyn; pod ním relief Madonny Staroboleslavské. Nad brankami za oltář vedoucími, sošky sv. Michaela arch. a sv. Floriana (viz na obr. 201.).

Nad vchodem do sakristie deska z červeného mramoru 41 *cm* vys. a 56 *cm* široká s nápisem latinským, připomínajícím konsekraci kostela r. 1695; uprostřed hořejších čtyř řádků znak světitele, biskupa Jana Dlouhoveského z Dlouhé Vsi (viz obr. 202.).

Nad vchodem do boční kaple oválová deska z bronzu litá 44 *cm* vys. se znakem probošta metrop. kapitoly Pražské Jiřího

Bertholda Pontána z Braitenberga a s opisem: „CONFIDENTER · G. B. PONT^S A BRAITENBERG PRAEP. PRAG. 1609". (Viz obr. 203.)

V boční kapli zajímavý oltářík z r. 1668: v kartušových ze dřeva řezaných rozvilinách devět zdařile na dřevě malovaných, oválových

Obr. 201. Přistoupim. Vnitřek kostela.

obrazů ze života sv. Václava a sv. Lidmily; nahoře uprostřed ze dřeva řezaný relikviářík; po stranách sošky sv. Zikmunda a sv. Víta. (Viz obr. 204.)

Po stranách vítězného oblouku boční oltáříky rokokové, stejné úpravy; na nich velké obrazy na plátně (sv. Vojtěch a sv. Anna s P. Marií a Ježíškem); pod nimi menší v rokokové volutové predelle (sv. Jan Nep. a Umírající sv. František Xav.). Hořejší obrazy z konce XVII. stol.; vše ostatní z konce XVIII. stol.

Na bočních stěnách lodi proti sobě v pěkně řezaných, rokokových rámcích na plátně malované obrazy sv. Barbory a sv. Leonarda, na obou v dolejší části zajímavé drobné výjevy. Na prvém v levo kněz přicházející k nemocnému v širém poli ležícímu; na druhém rozličný dobytek a drůbež, uprostřed pastýř a v pozadi krajina s hradem. Druhá polovice XVIII. stol. (Viz obr. 205.)

Obr. 202. Přistoupim. Deska nad vchodem do sakristie.

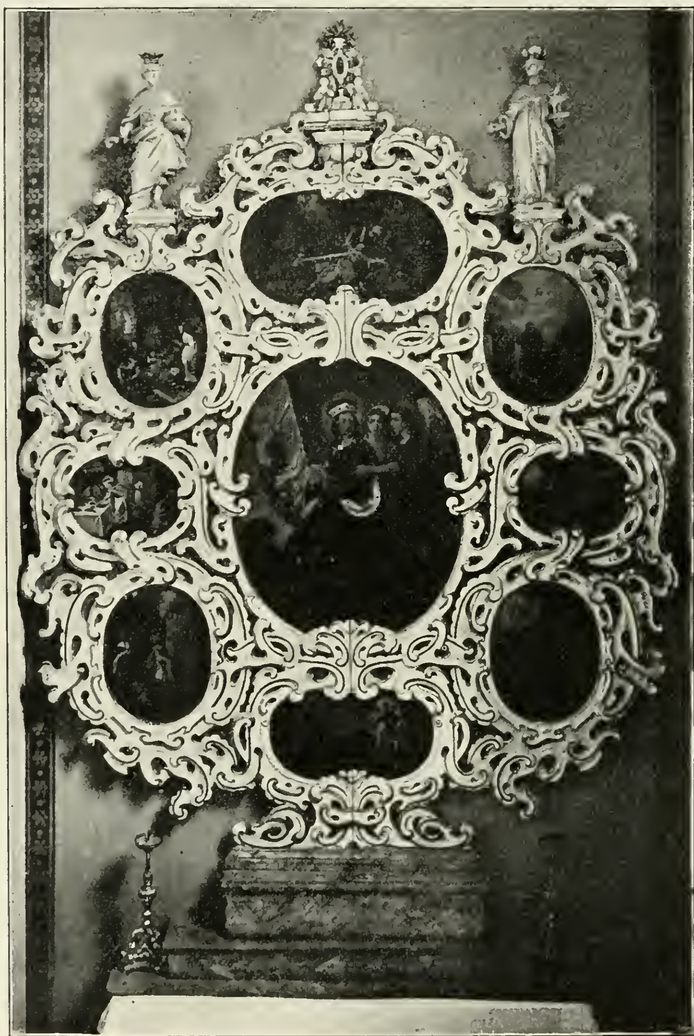
Ve východní špaletě dveří chrámových, uvnitř chrámu, zazděny dvě (87*cm* vysoké) desky z bývalé kamenné kazatelny zřízené kolem r. 1590. Na jedné spatřuje se otlučená rouška a pod ní znak ve věnci, na jehož vlajících stuhách písmena „F W" (t. j. Fridrich z Wildštejna); na druhém kříž s otlučeným tělem Kristovým a se znakem Jiříka Kubky. (Viz obr. 206.)

Obr. 203. Přistoupim. Bronzová deska z r. 1609.

Křtitelnice cínová, 1·15 *m* vys., trojnohá. Po stranách zvonovitého kotlíku lví hlavy s kruhy. Nohy mají nahoře podobu mužských bezvousých poprsí řasnatou rouškou opásaných; dole jsou kopyta ve dvé dělená. Na obrubě víka nápis: „Euntes in mundum universum etc." Na plášti vyryto: „LETHA PANIE 1599 KE CZTI A CHWALE PANA BOHA WSSEMOHAVCZYHO VROZENA PANI WOLPRA DEZNARKA Z DEZNV A W PRZI STAVPINI · IAKVB PLACHTA · ANNA MANZELKA GEHO DALY GSAV TVTO KRZTITEDLNICZY NAKLADEM SWYM PRO BVDAVCZY PAMATKV SLOWVTNEMV BARTHOLOMIEGOWI ZWONARZI Z CZYNPERGKV W NOWEM MIESTIE PRA. VDIELATI KOSTELV SWATEHO WACZLAWA Z TOHO BVD PAN BVH POCHWALEN NA WIEKY AMEN." (Viz obr. 207.)

Jižně od kostela čtyrboká zvonice s hrotitými gotickými okny, šindelovou střechou krytá (viz obr. 208.). Pod střechou jest profilovaná římsa; pod okny táhne se profilovaný kamenný pás. Se strany severní vede do věže nízký, polokruhově sklenutý portálek s profilovaným ostěním.

Obr. 204. Přistoupim. Oltářík v boční kapli.

(Viz obr. 209.) Na severní straně zasazeny jsou v různých výškách dvě desky nápisové; na dolejší jest nápis: „Letha Panie Tiſyczeho Pietiſteho Dewadeſateho W ſtrzedu po ſwatem Gilgij Tato wieze geſt wyſtawena na naklad zaduſſij przyſtaupinſkeho pro Czeſt a Slawu Buozij J. R.“ Na hořejší: „Aurzedniczy tehoz zaduſſy Girzik Kubka Swobodnik a Matauſſ Bednijk krczmarz 1591 Anno.“

Obr. 205. Přistoupim. Obraz sv. Leonarda.

Obr. 206. Přistoupim. Kamenné desky z bývalé kazatelny.

Zvony: 1. 95·5 *cm* v prům., 72 *cm* vys. Nahoře obhroublé festony; na plášti relief P. Marie s Ježíškem, dvojznak Savojsko-Liechtenstejnský a sv. Gotthard. Nápis: „MARIA THERESIA FELICITAS HERZOGIN

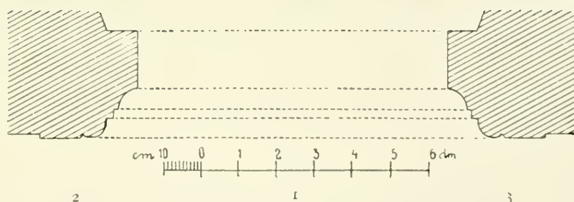

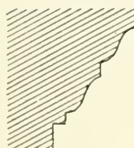
Obr. 207. Přistoupim. Křtitelnice.

VON SAVOYE VND PIEMONT COMTESSE DE SOISSONS DES HEILIGEN ROM. REICHS GEBOHRENE FIRSTIN VON LIECHTENSTEIN VND NICOLSPVRG HERZOGIN ZV TROPPAV VND IÄGERNDORFF IN SCHLESIEN MDCCXXXVII. VALENTIN LISSIACK HADT MICH GEGOSSEN IN PRAG 1737.“

Obr. 208. Přistoupim. Zvonice.

Obr. 209. Přistoupim.
Zvonice. 1. Profil portálku.
2. Profil římsy podstřešní.
3. Profil římsy podokenní.

Obr. 210. Přistoupim. Sloup se sochou sv. Václava.

2. 74 *cm* v prům., 57 *cm* vys. Nahoře obhroublé guirlandy barokní. Na plášti relief sv. mučenníků Jana a Pavla v kroji římských vojínů, sv. Václava a dvojznak Savojsko-Liechtensteinský. Nápis jako na předešlém.

Na návsi jižně od kostela sloup se soškou sv. Václava; na podstavci letopočet 1686 (viz obr. 210); severně od kostela sloup se sochou P. Marie Tismické z r. 1780.

Radešín (Hradešín).

Pam. arch. II, 123; Lehner, Dějiny umění I, 210; J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 319 (s vyobr.); Podlaha, „Posv. místa" I, 18—20.

DĚKANSKÝ KOSTEL SV. JIŘÍ (viz pohled na obr. 211. a 212. a půdorys na obr. 213.), malebný a zajímavý konglomerát staveb z různých dob. Nejstarší součástí jest románská rotunda, tvořící nyní západní část chrámu. Při připojení jejím k ostatní stavbě byla odbourána apsida. Rotunda má nyní strop rovný a zřízena v ní kruchta. Na straně severní zachovalo se původní románské okénko; na straně jižní jest hrubě prolomené okno obdélníkové. Uvnitř viděti na straně západní zazděné okénko románské. Na zevnějšku svém nemá rotunda, nyní omítnutá, nižádných článků architektonických. K rotundě přiléhá na straně východní obdélníková loď s rovným stropem, do níž se strany jižní vede profilovaný portál gotický. Před ním sínec, v jehož štítě kamenná tabulka, na níž nahoře hladký křížek a pod ním nápis: „SLOWO PANIE ZVSTAWA NA WIEKY 1557". K lodi připojuje se nizoučký gotický presbytář o dvou klenbových polích. Žebra mají tvar otupeného klínu se žlábky po stranách (viz na obr. 214.); vybíhají z konsol římsovaných různého tvaru (viz obr. 215.).

Ve zdi hřbitovní bývala kaplička sv. Jiří (viz na obr. 212), roku 1897 zbořená.

Ve východní zdi presbytáře zachovalo se okénko s původní kružbou (viz obr. 216.). V kruhovém poli kružby zachovala se velezajímavá sklomalba asi z prvé pol. stol. XV.; žehnající ruka v křížové svatozáři. Nyní v zemském museu. (Viz obr. 217.)

Obr. 211. Radešín. Kostel. Pohled od jihozápadu. Stav nynější.

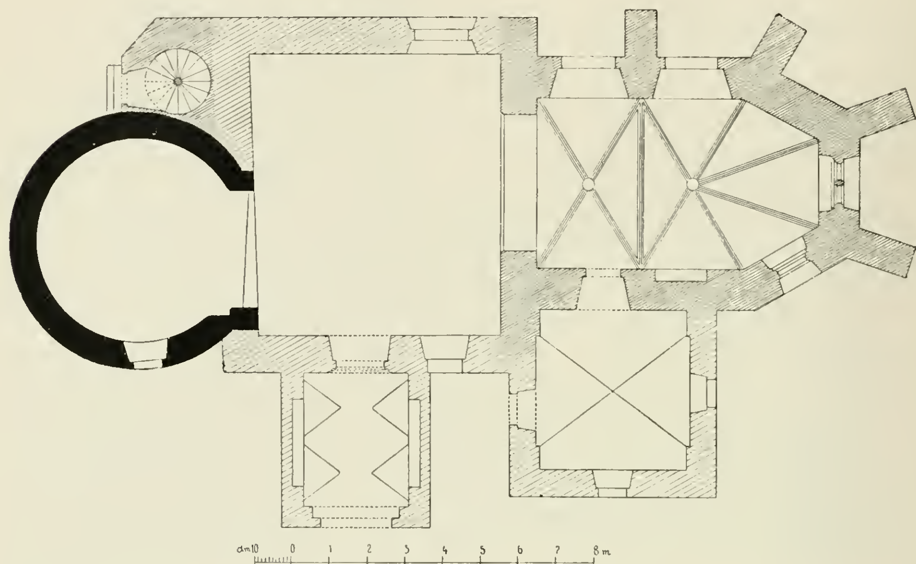
Obr. 212. Radešín. Kostel. Pohled od jihovýchodu. Stav z r. 1865 (s bývalou kaplí sv. Jiří) dle výkresu inž. V. Steinze.

V jižní zdi sedile nahoře tupým lomeným obloukem zakončené, se žlábkovitě vyhloubeným ostěním. (Viz obr. 218.)

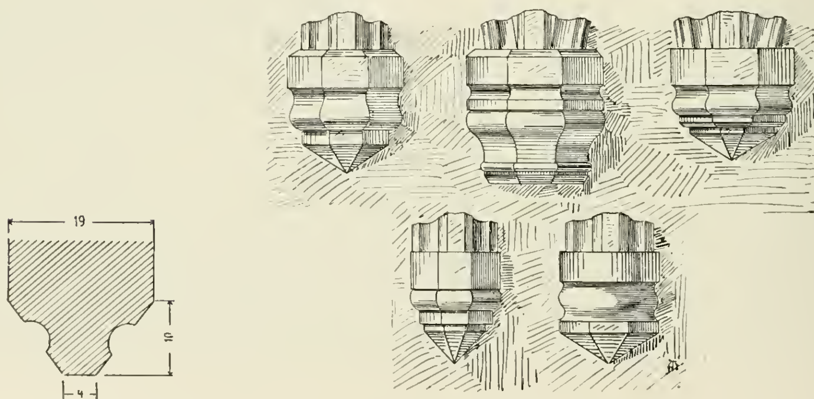
Vítězný oblouk hrotitý se sešikmenou vnější hranou a s římsami na vnitřních stranách.

Hlavní oltář malý, z různodobých součástek složený. Tabernakl vysoký, jednoduchých barokních forem; za ním dva kanellované

sloupky s rovným kladím; v pozadí po stranách výborně řezané rozviliny akanthové z konce XVII. stol. Na kladí uprostřed novější obraz (z r. 1870) a po jeho stranách dobře ze dřeva řezané barokní sošky sv. Kateřiny a sv. Teresie ze stol. XVIII. (Viz obr. 219.)

Obr. 213. Radešín. Půdorys kostela.

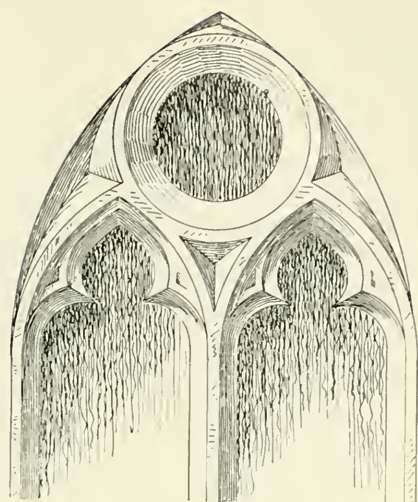

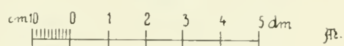
Obr. 214. Radešín. Profil žebra.

Obr. 215. Radešín. Konsoly žeber.

K ř t i t e l n i c e cínová, 87 *cm* vys., na třech *s*-vitě prohnutých nohách, které končí drápy svírajícími koule. Víko přidržováno třemi andílčími hlavinkami. Na víku letopočet: „A 1739“; uprostřed víka baňatě vypuklý stvol, na němž litá skupinka: sv. Jan křtí P. Ježíše.

N á h r o b n í d e s k a ze železa litá, do výklenku sedilia vsazená, 1·53 *m* vys., 82 *cm* šir., s nápisem: „Letha 1638 17. Martij Vmrzela Pro-

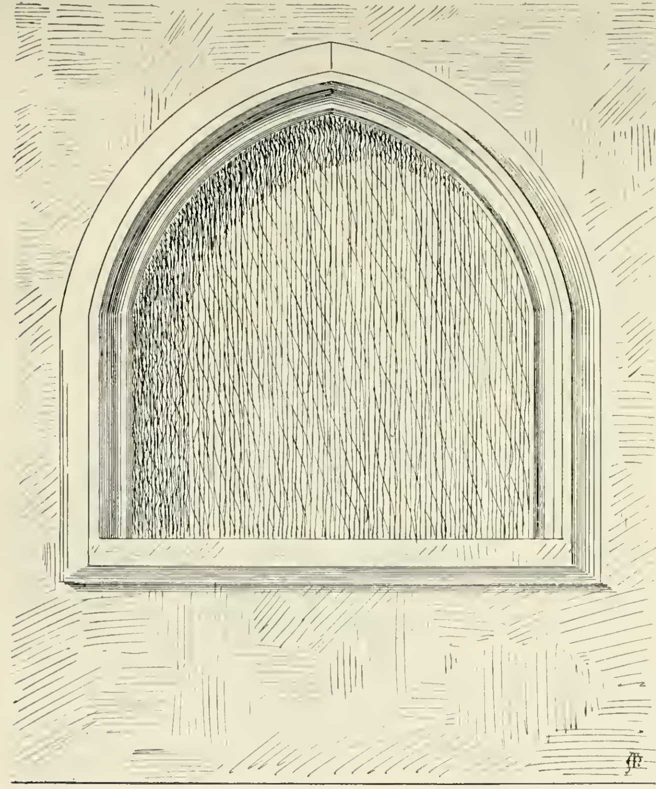

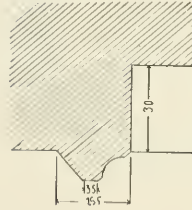

Obr. 216. Radešín. Kružba v okně.

Obr. 217. Radešín. Sklomalba.

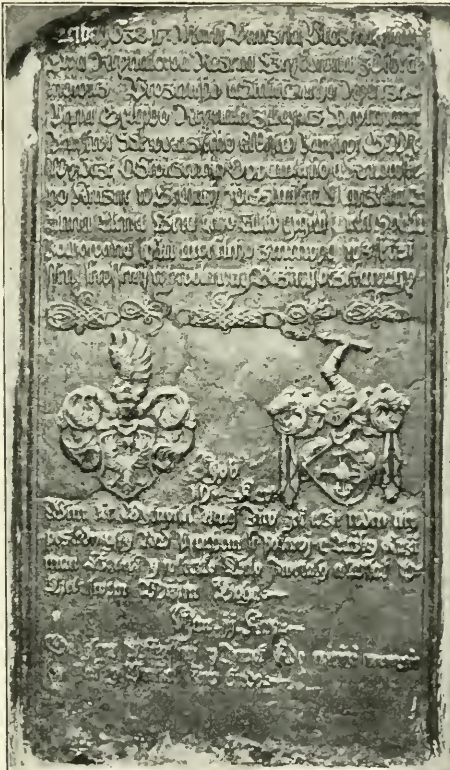

Obr. 218. Radešín. Sedile a profil jeho ostění.

Obr. 219. Radešín. Pohled do presbytáře.

žena Pani Ewa Reynalowa Rožena Cžeykowna z Olbramowicž Vrozeneho a Statecžneho Rytirže Pana Gyrzího Reynala z Strasslicž Heytmana Panstwi Sskworeczskeho a Wssech Panstwj G. M. Wysocze Oswicženeho Oppawskeho a Krnawskeho Knižete w Cžechach forsstmistra Manželka a Anna Alena cžera geho. Tuto gegich Tiela spolu pochowana gsau a weseleho z mrtwych

Obr. 220. Radešín. Náhrobní deska.

wzkržissenj s wssemj wywolenimj Božimj ocžekawagy." Pod tím dva znaky, a pod nimi dva citáty biblické. (Viz obr. 220.)

Kalich 22·8 *cm* vys., stříbrný, velice pěkně tepaný. Na noze stuhový dekor s andílčími hlavinkami. Nodus vásovitý, pěkně rytý. Kuppa zdobena draperiemi, buquetty a andílčími hlavinkami.

Monstrance 57 *cm* vysoká, z kovu neušlechtilého. Noha protáhlý ovál s tepaným dekorem stuhovým a s litými poprsními medaillonky sv. Václava, sv. Jana Nep., sv. Víta a sv. Prokopa. Střed obklopen obhroublým tepaným rámcem s hrozny a klasy.

Obr. 221. Radešín. Faksimile nápisu na zvonu.

Severovýchodně od kostela nízká zděná, čtyřboká zvonice z XVIII. stol.

Zvon: 1·05 *m* v prům., 0·90 *m* vys. Nahoře kolkolem trojřádkový nápis minuskulový: [1. ř.] „Anno x do ❀ m x cccc ❀ xciii x gloria ❀ tibi x trinitas ❀ [e]qualis x una ❀ deitas x et ❀ ante x omnia ❀ secula x et x nunc ❀ et x inperpetuo [2. ř.] All[elui]a maria x virgo ❀ virginum x deposce ❀ nobis x omnium ❀ remissionem x criminum ❀ ſuum x placando ❀ filium x amen ❀ dic ❀ [3. ř. dělítko: sedící jelen] ant x omnia W̊." (Viz faksimile na obr. 221.). Pod nápisem na plášti relief sv. Jakuba.

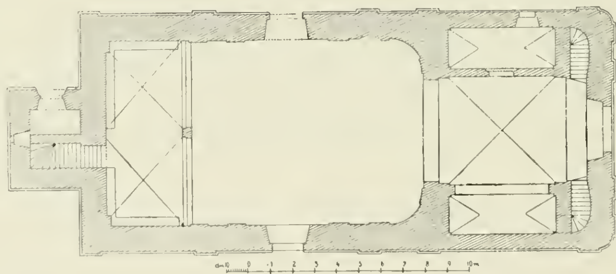
Na faře ze dřeva řezaná barokní kartuše s reliefem sv. Jiří zabíjejícího draka, ze zmíněné bývalé kaple sv. Jiří. St. XVIII.

Při cestě mezi Hradešínem a Škvorcem oblý sloupek s kamenným křížem na hranolovém podstavci, na němž vytesán neuměle nápis: „TENTO KŘÍŽ WYSTAWEN GEST KE CTI A CHWALE BOŽI TEŽ KE CTI NEISVĚTEISY RODIČKY BOZY MARIE PANY. WYSTAWEN GEST NAKLADEM WACLAWA SLAISE TEZ MANZELKY GEHO ANNO 1739."

Rostoklaty (Chrostoklaty).

J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 310; Podlaha, „Posv. místa" I, 63.

FILIALNÍ KOSTEL SV. MARTINA (viz půdorys na obr. 222., pohled na obr. 223.), již ve XIV. stol. jako farní připomínaný, přestavěn

Obr. 222. Rostoklaty. Půdorys kostela.

byl v nynější podobu v druhé polovici XVI. stol. Z původní stavby gotické zachovalo se pouze zdivo věže s úzkými střílnovitými okénky hrotitými v dolejší části.

Zevnějšek prostý. Okna široká, nahoře segmentovitě sklenutá. V západním průčelí věž cibulovitou bání s lucernou krytá.

Presbytář čtvercový, s křížovou klenbou, má po stranách oratoria.

Hlavní oltář, zdařilý, ve slohu pozdně renaissančním, s kanellovanými sloupky a s ornamenty laločnatými po stranách a s vysokým

nástavkem s obrazem nahoře (viz obr. 224.). Na predelle nápis: „HAEC ARA EXSTRVCTA EST AD MAIOREM DEI GLORIAM ET HONOREM S. MARTINI CVRAM ANIMARVM GERENTE ADM. RDO DNO PATRE JACOBO JOSEPHO SVCHETIO ET SVB CAPITANEO GENSO DNO PAVLO FERDINANDO MENSSIK ANNO 1682 DIE 20. OCTOBRIS. RENOVATVM EST A. 1712 DIE 20. OCTOBRIS." Na oltáři dole obraz na dřevě 1·55 *m* vys., 1·19 *m* šir. „Sv. Martin na koni odsekává kus pláště žebrákovi".

Obr. 223. Rostoklaty. Kostel.

Zdařilá malba z druhé pol. XVII. stol. (viz obr. 225.). V hořejším nástavci menší obrázek Nejsv. Trojice v oblacích z téže doby.

K a z a t e l n a   k a m e n n á na hranolovém sloupku, nesoucím bohatě profilovaný spodek její. Boky ozdobeny vždy dvěma velikými růžicemi pod sebou. Na jednom boku vytesán nápis: „Leta Panie 1574 tu ſobotu po Mtelenij Panny Marye Stawena geſt tato Ka[za]tedlnycze za Pana Martina toho cziaſu aurzedlnika na Sſkworczy." (Viz obr. 226.)

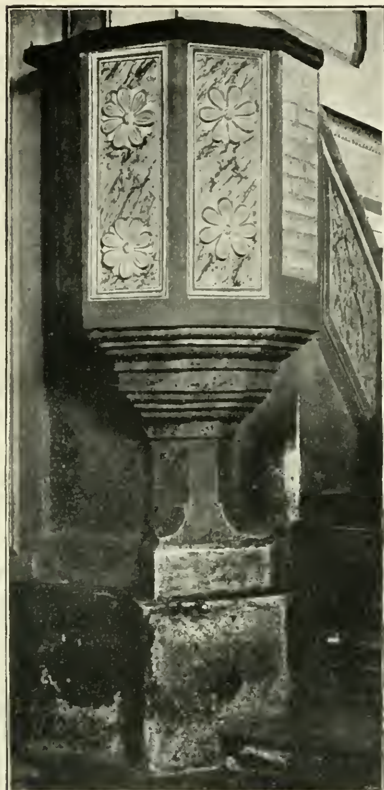
B o č n í   o l t á ř í k y pozdně renaissanční s hladkými sloupky a listovými rozvilinami po stranách.

Relief M a d o n n y   K l a t o v s k é polovypukle řezaný a polychromovaný. XVIII. stol.

Obr. 224. Rostoklaty. Oltář.

Obr. 225. Rostoklaty. Obraz sv. Martina na hlavním oltáři.

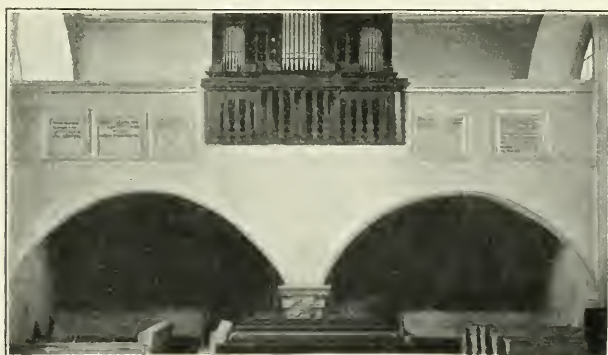
K r u c h t a zděná, uprostřed na čtyřbokém sloupu spočívající. Do poprsní zdi její vsazeny kamenné desky s českými nápisy z počátku XVII. stol., připomínajícími tehdejšího majitele panství Albrechta Jana Smiřického ze Smiřic, tehdejšího utrakvistického faráře, rychtáře a j.

Obr. 226. Rostoklaty. Kazatelna.

Obr. 228. Rostoklaty. Kamenné desky ve dlažbě.

Obr. 227. Rostoklaty. Kruchta.

Desky ty jsou obíleny a písmena nápisů neumělou rukou černou barvou natřena tak, že na ten čas nelze nápisů správně přečísti. (Viz obr. 227.) Z prostředka několik desek vyňato a do dlažby zapuštěno; na jedné jest znak Smiřických, na druhé nápis: „Albrecht Jan Smirzjczky z Smyrzjcz na Skalach, Dubu, Nachodie, sskworczi a Kostelczy nad czernymi Lesy." (Viz obr. 228.)

Zvony: 1. 81 *cm* v prům., 70 *cm* vys. Nahoře kolkolem gotický minuskulový nápis: „A ◦ d ◦ m ◦ cccc ◦ lxxix ◦ hec : campana ✠ fusa : est ✠ Ad honorem : dei : et sancti ✠ martini ❀ yn : chrostok [2. ř.] lat ✠." (Viz faksimile na obr. 229.)

2. 65 *cm* v prům., 50 *cm* vys. Nápis: „FRIDERICVS SCHÖNFELT HAT MICH GEGOSSEN IN DER ALT STADT PRAG A. 1682." Nad nápisem a pod ním obhroublé barokní ornamenty.

3. 34 *cm* v prům., 32 *cm* vys. s nápisem: „GOS MICH IOHANN CHRISTIAN SCHVNCKE IN PRAG 1773."

Obr. 229. Rostoklaty. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

Rovná (Rovný).

Schaller, X, 359; Sommer, XII, 183; „Method" XIX, 37; Lehner, Děj. umění II, 70—73; Podlaha, Posv. místa I, 126—129.

KOSTEL SV. JAKUBA, o samotě stojící, jest farním kostelem blízkého městečka Skalice.

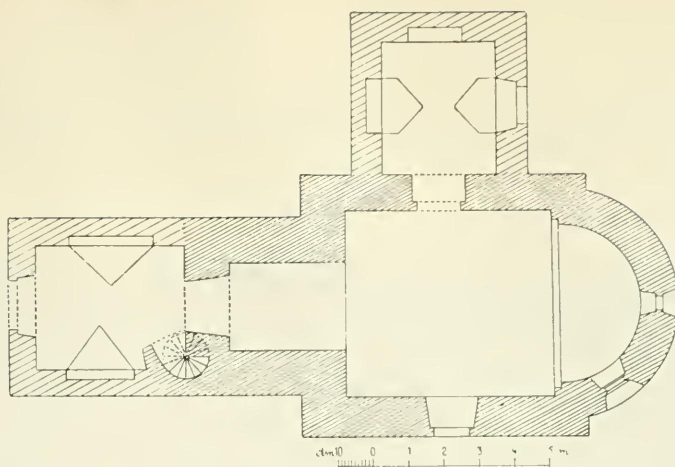
Románská stavba ze XII. stol., skládající se z polokruhové apsidy, obdélníkové lodi a věže v průčelí (viz pohled na obr. 230. a půdorys na obr. 231.). Zbudována jest z kvádrů červeného pískovce.

Zevně na apsidě obloučkové podřímsí (viz obr. 232. a 233.). Okna apsidy později rozšířena.

Zevně v severní zdi lodi čtyři velice zajímavé skulptury románské, z červeného pískovce tesané: plasticky vyčníva-

Obr. 230. Rovná. Kostel. Pohled od severovýchodu.

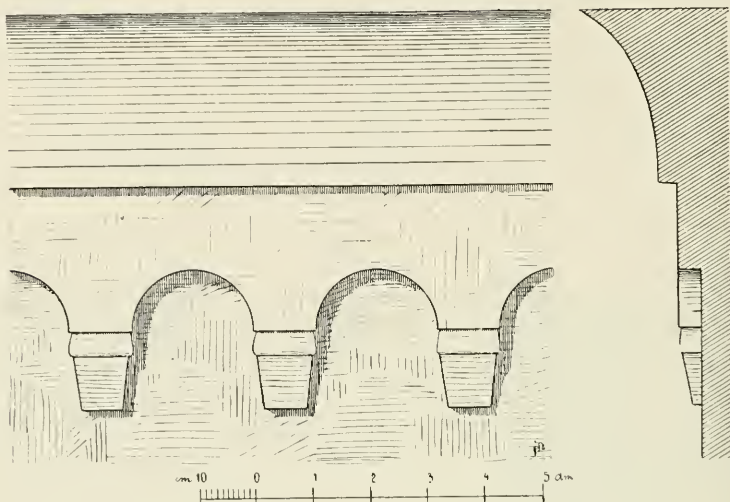

Obr. 231. Rovná. Půdorys kostela.

Obr. 232. Kostel. Pohled od jihu.

jící zvířecí obhroublá hlava s předníma tlapama, a tři fantastické postavy zvířecí v mírném reliefu; dvě z nich mají tvář lidskou. (Viz obr. 234.)

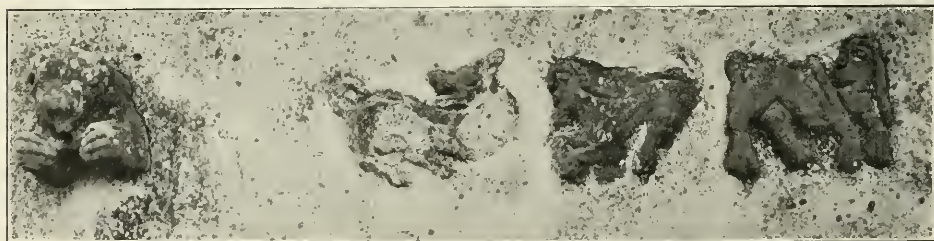
Vnitřek zcela prostý.

Obr. 233. Rovná. Obloučkové podřímsí.

Loď má strop rovný a jest v obou bocích jedním segmentovým okénkem osvětlena.

Kruchta románská, původní; jest to vnitřek dolejší části věže otevřený do lodi polokruhovým obloukem, jenž obrouben jest

Obr. 234. Rovná. Románské skulptury.

oblounem provazcovitě vroubkovaným. Podobnou ozdobu má i polokruhový oblouk pod kruchtou. Nahoře na poprsní zdi profilovaná římsa. (Viz obr. 235.)

Oltář renaissančně-barokní s oblými sloupky, korintskými hlavicemi a s lupenovými rozvilinami po stranách. Druhá pol. XVII. sto-

Obr. 235. Rovná. Románská kruchta.

letí. Tabernakulový nástavec rokokový z druhé polovice XVIII. století. (Viz obr. 236.)

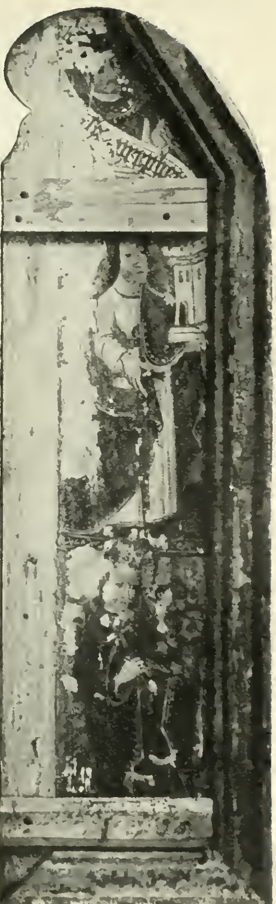
V sínci s k l á d a c í o l t á ř í k g o t i c k ý z konce XV. stol. Ve střední části nahoře: Korunování P. Marie, dole Smrť P. Marie. Křídla

Obr. 236 Ř vná. Vnitřek kostela

v době barokní nahoře zkrácena a zakulacena. Na nich v předu Zvěstování P. Marie, na zadní straně nahoře poprsí dvou proroků a dole postavy vždy dvou světic (Kateřina a Dorota; Barbora a Markéta). Viz obr. 237. a obr. 238.

Obr. 237. Rovná. Skládací oltářík gotický. Přední strana.

Obr. 238. Rovná. Skádací oltářík gotický.
Zadní strana jednoho z křídel.

Semice.

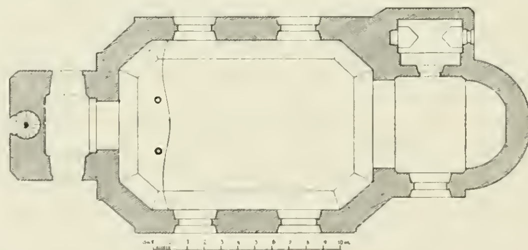
Podlaha, Posv. místa I, 37—38.

Na západ u lesa nalezena etážovitá nádoba, nalézající se v museu v Č. Brodě; na východě u lesa malé jámy popelovité se střepy tuhovanými; ve vsi kamenné

Obr. 239. Semice. Kostel.

mlaty. Píč, Pam. XIV, 402; „Čechy předh." I, 215. Na poli u Semic nalezena ojediněle pěkná spona s patkou zpět zahnutou a k obloučku připevněnou; jinde záponka pasu. (Zemské museum.) Píč, „Na úsvitě dějin" I, 171.

Obr. 240. Semice. Půdorys kostela.

FILIALNÍ KOSTEL SV. MARIE MAGD. (r. 1352 jako farní připomínaný), vystavěn byl r. 1731 na místě kostela dřívějšího. Prostá stavba barokní (viz pohled na obr. 239., půdorys na obr. 240.).

Zdivo presbytáře polokruhem zakončené s předloženým pravoúhlým chórem jest snad pozůstatek kostela starého.

Polokruhový závěr presbytáře jest sklenut konchou, předložený jemu chór klenbou valenou.

Po stranách v presbytáři i lodi široká okna se segmentovým závěrem.

Obr. 241. Semice. Vnitřek kostela.

Obr. 242. Semice. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

H l a v n í   o l t á ř (viz na obr. 241.): barokní rám nesený anděly; v něm obstojný obraz Marie Magdalské na poušti rozjímající. Pod obrazem pěkně řezaný drappovaný baldachýnek.

P o s t r a n n í   o l t á ř e: barokní architektura na zdi malovaná.

L o ď má strop zrcadlový.

K a l i c h 20·7 *cm.* vys. Noha mosazná, novější; kuppa a nodus z XVIII. stol. Košíček kuppy prolamovaný s oválovými, tepanými reliefy P. Marie Staroboleslavské, sv. Vojtěcha a sv. Maří Magd. (poprsí).

V sakristii na plátně malovaný epitafní obraz 68 *cm* vys., 46·5 *cm* šir. Uprostřed Kristus na kříži; po jeho pravici klečící muž, u jehož nohou leží klobouk a trompeta, se třemi syny; po levici žena s třemi dcerami; dole nápis: „Allhier ruht in Gott der Woll Edle Ritter Vnd Khunstreicher Herr Petter Wirdt, Röm Kayl. May. der Aderliche Laibquardtil Hartschier- Vnd Feltt- Drompetter. Ist gestorben 1679 Jahr den 24. Novembris Gott verleiche ihme die Ewige Ruhe vnd an yngisten Tag ein fröliche Auferstehung. Amen."

Věž mansardskou, jehlanovitou střechou prejzovou krytá. V přízemí jejím sínec, kterým do kostela se vchází. V nadpraží vchodu vytesán letopočet 1731.

Zvony: 1. 78 *cm* v prům., 65 *cm* vys. Nahoře kolkolem minuskulový nápis: „leta buozyho tysyczeho cztyrsteho dewadesateho dryheho slyt gest tento zwon po narozeny ma[2 ř.]tky buozy." (Viz faksimile na obr. 242.) Na plášti relief: P. Maria s Ježíškem.

2. 64·5 *cm* v prům., 52 *cm* vys. Nahoře obhroublé guirlandy a nápis: „ANNO 1800 IOHANN WENTZEL KVHNER GOSS MICH IN PRAG." Na plášti reliefy: sv. Václava a dvou mučenníků v kroji římském (Jana a Pavla).

Skalice (Skalice Stříbrná, Skalice Hor Stříbrných).

Schaller, X, 357; Sommer, XII, 183; Heber, Burgen III, 237; Podlaha, Posv. místa I, 129—131.

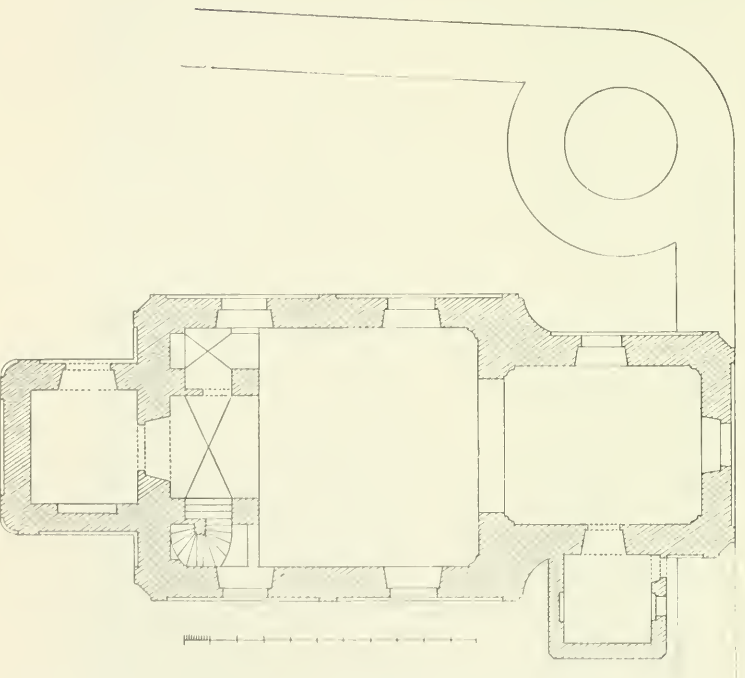
KOSTEL SV. JANA NEP. na návrší nad městem. Vystavěn byl r. 1730 částečně na základech starého hradu. Základy hradní kruhové nárožní bašty a některých zdí dosud patrny. (Půdorys na obr. 243.)

Jednoduché, nízké stavení barokní se šindelovým sanktusníkem; při průčelní zdi západní nízká dřevěná zvonice. (Viz pohled na obr. 244.) Presbytář i loď mají stropy rovné s nevalnými malbami figurálními XVIII. stol. (v presbytáři: Vynášení těla sv. Jana Nep. z vody; v lodi: Archa úmluvy, Nadab a Abiu.)

Oltář hlavní (viz na obr. 245.) barokní s obrazem sv. Jana Nep. jako almužníka. Po stranách nad brankami slabé sochy sv. Vojtěcha a sv. Václava. Na predelle dosti dobré, barokní, ze dřeva řezané kartuše; na každé dvě postavy sv. evangelistů.

V lodi v levo oltářík renaissančně-barokní s dvěma kanellovanými sloupky s každé strany; po stranách andílčí karyatydy v rozvilinách. Zajímavá práce z r. 1758. Obraz: Sv. Václav provázený anděly.

V pravo oltářík, nad nímž rámec barokní s vyřezávaným baldachýnkem nahoře. Obraz dosti dobrý: P. Maria a Josef s Ježíškem cestou kráčející. Oltář byl zřízen r. 1752.

Obr. 243. Skalice. Půdorys kostela.

Obr. 244. Skalice. Kostel.

K a z a t e l n a renaissančně-barokní, dobrá práce, s obrazy sv. evangelistů ve výplních řečniště, s vyřezávanými festony a p.

Vedle kazatelny zavěšena barokní ze dřeva řezaná k a r t u š e s reliefem: Kristus v chrámě vyučující.

K ř t i t e l n i c e cínová, 90 *cm* vys. Nohy *s*-vité s lidskými hlavami nahoře a s drápy koule svírajícími dole; přidržovadla mají podobu andílčích poprsí. Po stranách lví hlavy s kruhy. Na víku krucifix. (Viz obr. 246.) Zhotovil ji r. 1731 Pražský konvář *Konrád Schrötter.*

Obr. 245. Skalice. Vnitřek kostela.

Z p o v ě d n i c e z tvrdého dřeva, rokoková, jednoduše vykládaná.

Na stěnách lodi dva veliké zašlé o b r a z y na plátně: s v. B e n e d i k t a s v. S k o l a s t i k a. Slabé práce XVIII. stol.

Z v o n y tři, ulité r. 1811 od *Frant. Kühnera,* vesměs s obhroublou, umělecky necennou výzdobou.

ZBYTKY HRADU. Severně od presbytáře zbytek (základní zdivo) veliké, okrouhlé bašty nárožní (viz obr. 247.), od níž k západu a jihu stopovati lze rovné, silné zdivo. Dovnitř zbytků bašty dány veliké prakové kameny, na hradišti nalezené.

RADNICE se zajímavým barokním štítem průčelním, nad nímž nízká věž s hodinami, cibulovou, lucernovitou střechou krytá. (Viz obr. 248.)

Obr. 246. Skalice. Křtitelnice.

Obr. 247. Skalice. Zbytek hradní bašty.

Obr. 248. Skalice. Radnice.

Městská pečetidla:

1. z r. 1610; uprostřed znak: tesající do skály havíř: Opis: „MIESTECCO SKALICE 1610." (Viz obr. 249.) V kulaté schránce stříbrné, na níž vyryto: „ELIAS GLASSBERGER BEREKMEISTER VND RICHTER"; na víku: „SAMVEL TROYAN HAVPTMON ZVM KOSTELECZ 1610."

2. z r. 1715, s týmž znakem jako předešlé. Opis: „PECET MIESTECCO SKALICE ANNO 1715." (Viz obr. 250.)

3. z r. 1803. Uprostřed skupina domů s kostelem na návrší; dole v pravo zkřížená kladívka a letopočet 1803. Opis: „PECZIET HORNIKV MIESTECZKA SKALICE." (Viz obr. 251.)

Obr. 249. Skalice. Otisk městského pečetidla z r. 1610.

Obr. 250. Skalice. Otisk městského pečetidla z r. 1715.

Obr. 251. Skalice. Otisk městského pečetidla z r. 1803.

Skramníky (Škramníky, Skramník).

S c h a l l e r, X, 366; S o m m e r, XII, 190; P o d l a h a, Posv. místa I, 45—49.

FARNÍ KOSTEL STĚTÍ SV. JANA, již ve XIV. stol. připomínaný. Malá, prostá budova; presbytář z prvé pol. XIV. stol., loď asi ze stol. XVI. (Viz pohled na obr. 252., půdorys na obr. 253.) Při se-

Obr. 252. Skalice. Kostel. Pohled od severovýchodu.

verním boku presbytáře zvonice, dole zděná (sakristii obsahující), nahoře dřevěná (svršek snesen r. 1906). Celek velmi malebný.

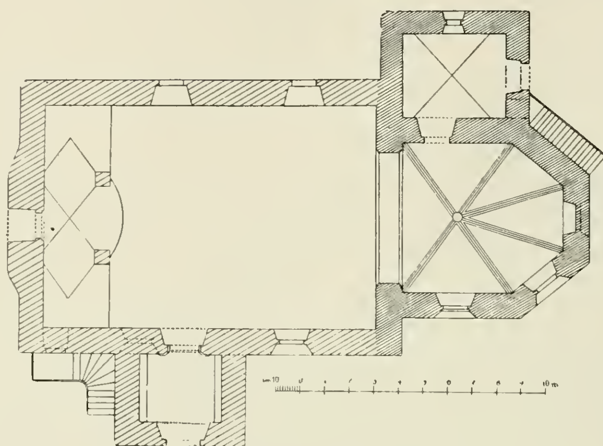
P r e s b y t á ř třemi stranami osmiúhelníka uzavřený, bez opěrných pilířů, s klenbou žebrovou. Konsoly žeber nahoře hranolové, dole podobu jehlance s prohnutými boky mající; část hranolová u některých jest neobvykle vysoká. Profil žeber hruškový. (Viz obr. 254.)

Zevně, na jihovýchodním boku presbytáři pod střechou hrubě tesaná l i d s k á t v á ř.

Okna vesměs původní své podoby zbavená a v nynější tvar rozšířená; jsou obdélníková se segmentovým závěrem. (Viz obr. 255.)

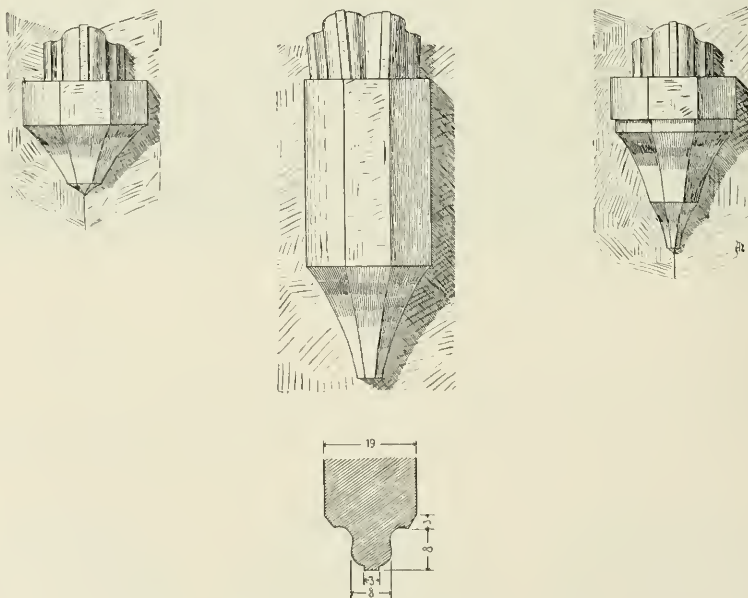
Před vchodem v boku jižním sínec, na jehož ostění vytesáno „RENOVATVM 1696.“

Západní průčelí s vysokým štítem jest zcela prosté. Zdivo značně nepravidelné; snad stávala tu dříve věž. Vchod, zevně nahoře segmentovitě sklenutý, má uvnitř kamenné ostění s rovným nadpražím

Obr. 253. Skramníky. Půdorys kostela

a se zazubenými kouty. Nad ním okno na kruchtu vedoucí, zevně obdélníkové, segmentem uzavřené, uvnitř hrotité, neprofilované. (Viz obr. 256.)

Obr. 254. Skramníky. Konsoly v presbytáři a profil žebra.

Hlavní oltář barokní, s hadovitě točenými sloupky po stranách, se sousoším sv. Trojice v hořejším nástavku; práce slabá. V lodi barokní kazatelna a dva barokní oltáříky, vesměs nevýznamné.

Obr. 255. Skramníky. Pohled na kostel od jihovýchodu.

Obr. 256. Skramníky. Pohled na kostel od severozápadu.

Obr. 257. Skramníky. Obraz „Příbuzenstva Páně“

V presbytáři na stěně zavěšen obraz na plátně malovaný „Příbuzenstvo Páně“ 0·96 *m* široký, 1·16 *m* vysoký, dobrá malba z druhé polovice XVII. stol. (Viz obr. 257).

Obraz P. Marie Bolestné (poprsí) na plátně, dobře malovaný, v rokokovém rámci. Z roku 1759. V lodi nad postranním oltáříkem. (Viz obr. 258.)

Křtitelnice cínová, 68 *cm* vysoká, osmiboká, se zrněnými okrajovými rámci; uprostřed každého boku kartuška, v níž lukostřelec. Nohy nahoře maskou ozdobené, napříč vrubované a dole vybíhající v drápy koule držící. Dobrá práce z konce XVII. stol. (Viz obr. 259.)

Náhrobní kámen uvnitř lodi ve zdi jižní 1·77 *m* vys., 0·87 *m* šir., s postavou rytíře a s nápisem: „LETA PANIE MDLXXXIIII W PONDIELI PO WSSECH SWATYCH VMRZEL VROZENY WLADYKA PAN WYLIM BLANICKY Z BLANICE A NA CERHYNKACH GIZ POSLEDNI Z TOHO RODV A TVTO GEST POCHOWAN S MECEM Y S PECETI GEHO.“ (Viz obr. 260.)

Obr. 258. Skramníky. Obraz Bolestné P. Marie.

Monstrance barokní, 56 *cm* vysoká, stříbrná, tepaná, paprsková, s originelní skupinou „Zvěstování“. Nahoře pod baldachýnem, jehož draperie andílkové drží, Bůh Otec, pod ním ozářená holubice, po jedné straně středu P. Maria na klekátku

Obr. 259. Skramníky. Křtitelnice.

klečící, na druhé straně nalézá se anděl zvěstující. Z roku 1796. (Viz obr. 261.)

Dva kalichy barokní: 1. košíček s tepanými, andílčími okřídlenými hlavinkami v lupenových rozvilinách; nodus vásovitý, rytý. Noha nová. (Obr. 262.)

2. košíček prolamované práce ze stříbra (rozviliny); noha nová. (Obr. 263.)

Zvony: 1. z r. 1503, 1·15 *m* v prům., 0·88 *m* vys. Nahoře kolkolem nápis: „♁ Anno domini mileſimo v° m° hec campana fuſa eſt ad honorem dei omnipoten!is et bea[te] marie virginis ac ſancti iohannis babtiste per magiſtrum and [2. ř.] ream dictum ptaczek in montibus cutnis [dělítko: větévka s hroznem] en ego campana numquam pronuncio vana ignem bellum festum vel funus oneſtum et ſic eſt finis amen [trojlist]." Viz faksimile na obr. 264.

Obr. 260. Skramníky. Náhrobek Vilíma Blanického z Blanice.

2. 1·24½ *m* v prům., 1·02 *m* vys. Nahoře krásně modellovaný pás figurální, v němž opakuje se táž scéna: uprostřed zvířat na housle hrající muž (Orfeus?); v pozadí dvě osoby ženské. Pod tím pás ornamentální. Na plášti v předu krucifix s P. Marií a sv. Janem po stranách; nápis: „KRYSTVS VMRZEL ZA HRZYCHY NASSE WSTAL Z MRTWICH PRO WOSPRAWEDLNIENI NASSE." Na obrubě medaille se znakem a opisem: „BRICCIVS AERIS FVNDITOR A STANNIMONTE"; po stranách medaille letopočet: „LETA 1585". Na druhé straně pláště nápis: „Wſſyckni Kralowstwj Bozjho take Sprawedlnoſti geho Mame ſ pilnoſtj hledati Chcemeli spaseni byti. K tomu slowo Bozi czjſte Wede nas po ceſtie giſte ale kdoz hleda gineho Rozcesti zawedet geho. Protoz nakladem pobozných Skramnicské ffary Osadnich kdyz kniez Frydrych Bohdanecský Kazatel Ewangelitský Tehdaz byl w Skramniku Fararz Slil tento Zwon Brykcý Zwonarz z Cynperku Miesstienin Prazský obywatel Nowomiestský aby k vczeni prawemu Nabozenſtwj Krzſtianskemu Lyde byli powolani Skrz tehoz Zwonu Zwonieni."

Pod tím dva znaky s podpisy: „Jaroslaw Smirzicky z Smirzyc na Koſtelcy nad czernymi Lesy a Kluczowie" a „Katerzyna Smirzycska z Hazmburku."

Obr. 261. Skramníky. Monstrance.

Mezi znaky odlit hrozen dle přírody. Při dolejším okraji zvonu kolkolem pás s opakujícími se výjevy ze života hospodářského ve znamení raka.

Před hřbitovem, východně od kostela s o c h a s v. J a n a N e p., zdařilé dílo *Jana Brokoffa.* Postava pojata podobně jako socha na mostě pražském. Na hranolovém podstavci nápisy: „1. Swatý wlastencže nass Spomen na nas. ke czti Mužie božiho S: ho Jana Nepomuczkeho czti a dobre powiesti

Obr. 262. a 263. Skramníky. Kalichy.

Ochrancže moczneho. 2. Postawil Dwogiczti hodný Florian Mikulowsky fararz skramniczsky. 3. Poswě il welebný Anton Molinary diekan Nimbursky.“ V zadu: „Na den Steti Sho Jana Krztitele 1715“ a „FECIT IOANNES BROKOFF . (Viz obr. 265.)

U Škramníka býval do nedávna d v o j í h l i n ě n ý v a l s p ř í k o p y, který se táhl od bývalého rybníka (pod sv. Janem) téměř poloobloukem až ke stráni nad vesnicí, obepínaje prostoru, na které stojí kostel se hřbitovem a farou, škola a dva domky. Val ten byl snesen. (Pam. arch. XV. 1891, 371.)

Za sochou sv. Jana v písečníku p o h ř e b i š t ě, v němž u koster kromě zbytků dubových rakví nic nenalezeno; pochází tedy pohřebiště to asi z dob, kdy zákon Břetislava II. byl již proveden a mrtvoly pochovávány bez pohanských milodarů. (Pam. arch. XV., 1892, 714.)

Anno domini millesimo · v° · iii° · hec campana fusa est ad honorem dei omnipotentis et beate marie virginis ac sancti iohannis baptiste per magistrum andream dictum ptaczek in montibus cutnis ; ego campana nunquam pronuncio vana ignem vel bellum festum vel funus ducem et sic est finis amen

Obr. 264. Skramníky. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

Obr. 265 Skramníky. Socha sv. Jana Nep. od Jana Brokoffa.

Obr. 266. Sluštice. Kostel.

Sluštice.

Schaller, X, 321; Sommer XII, 206; J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 323; Podlaha, Posv. místa I, 41—43.

FARNÍ CHRÁM SV. JAKUBA (viz pohled na obr. 266., půdorys na obr. 267.), již ve XIV. stol. jako farní připomínaný, původně gotický, byl v letech 1746—49 v nynější podobě nově vystavěn; ze staré budovy ponecháno jen zdivo presbytáře, jenž podržel svoje původní trojboké zakončení s opěrnými pilíři v nárožích. Na opěrné tyto pilíře nasazeny byly barokní voluty přecházející v pilastry s kompositními hlavicemi. Takovýmito pilastry jest i ostatní vnějšek stavby rozčleněn. Okna široká, obdélníková, segmentovitě sklenutá, s římsovím nahoře.

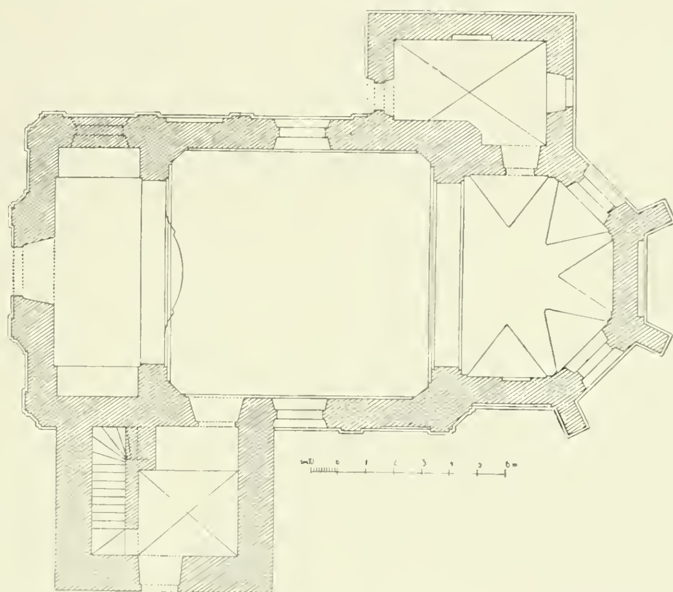
V průčelí vysoký římsovaný barokní štít s prázdným výklenkem. Pod výklenkem z kamene tesaný dvojznak Liechtensteinsko-Savojský.

Při jižním boku lodi rozložitá věž.

Vnitřek (viz obr. 268.) má pěknou barokní úpravu. Při stěnách pilastry se štukovými hlavicemi volutovými; tu a tam štukové festony a vásy.

Presbytář má klenbu valenou s výsečemi nad okny, loď klenbu plackovou.

Hlavní oltář barokní, novější (z r. 1875), s dobrými barokními sochami z XVIII. stol. (sv. Jana Nep. a sv. Václava) po stranách.

Obr. 267. Sluštice. Půdorys kostela.

V rozích lodi na konsolách dobré, ze dřeva řezané barokní sochy: sv. Jana Křt., sv. Maří Magd., sv. Markéty a sv. Alžběty Durinské. (Viz sochu sv. Jana Křt. na obr. 269.)

Postranní oltáře proti sobě v lodi stojící, rokokové, dobře řezané, s ornamentací mušlového motivu.

Křtitelnice dřevěná, na způsob veliké barokní vásy; na víku malé sousoší křtu Páně (viz obr. 269.).

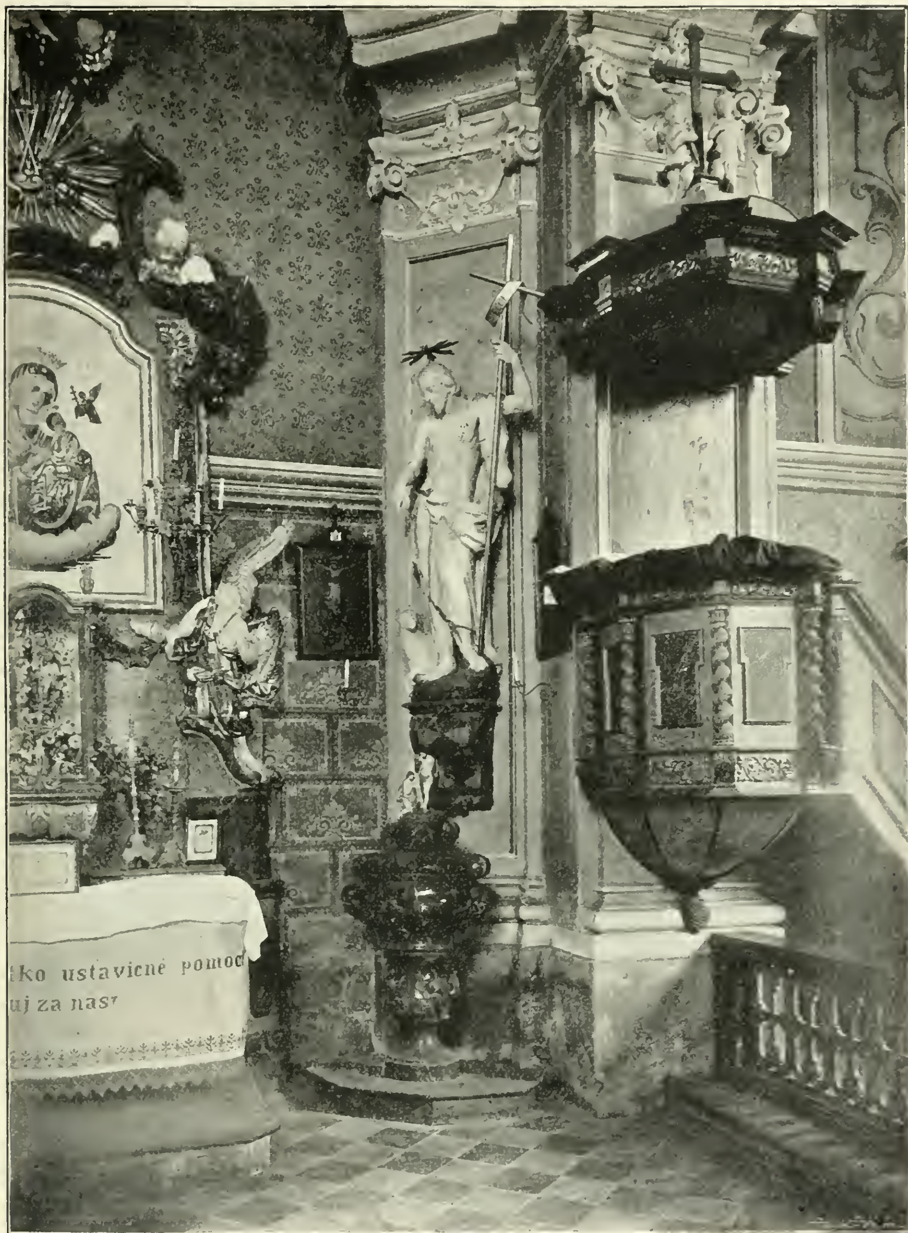
Kazatelna barokní. Na řečništi polygonálním v rozích hadovité sloupky na konsolách; v pozadí kazatelny pěkný obraz Z mrtvých vstavšího Vykupitele na dřevě, z druhé pol. XVII. stol. (1 *m* vys., 70 *cm* široký).

Zvony: 1. 1·25 *m* v prům., 98 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis: „VALENTIN LISSIAK GOS MICH AVF DER KLEIN SEIDTEN PRAG.“

Obr. 268. Sluštice. Vnitřek kostela.

Na plášti reliefy sv. Jakuba a Panny Marie; nápis: „SKRZE OHEN SKAZU GSME DOSTALI LETA 1716 A ZASE GSME OBŽYWYLY ROKV 1722 NA-KLADEM WLASTNIM ZADUSSY SLVSSTICZKEHO ZA CZASV HEYTMANNA AVRRINIOWES A SSKWORETŽSKEHO VROZENEHO PANA WYLYMA PRO-KOPA OBSTZIERAER A DVCHOWNIHO SPRAWCE NEB FARAŘE RZI-

Obr. 269. Sluštice. Kazatelna. socha sv. Jana Krt. a křtitelnice.

CZANSKEHO WELEBNEHO PANA PATERA IAN DANIELE BERANKA RODILEHO Z BEZNA." Ornamentace obhroublá.

2. 1·03 *m* v prům., 0·81 *m* vys. Nahoře kolkolem nápis: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH AVF DER KLEINEN SEIDTEN PRAG." Na plášti týž nápis, jako na předešlém, a relief sv. Jana Nep.

3. 81 *cm* v prům., 63·5 *cm* vys. Na plášti reliefy sv. Donáta, sv. Jakuba a sv. Jana Nep.; nápisy: „IACOB CONRAT LECHNER GOS MICH IN PRAG“ a „FUDI ME CURAVIT SERESS. DUX TERES DE SAVOYE D : A IN KOSTELETZ AUTZ. SCHVORETZ ETZ IN HON. DEI ET S. IOAN. NEP. .ET DONATI SVB CAP. P. D. MAT. SCHUMACHER RECT. ECLES. V. E. D W. KORŽIL DEC. RZICZAN 1748.“ Provedení hrubé.

Obr. 270. Střímelice Kostelní. Kostel.

Střímelice Kostelní.

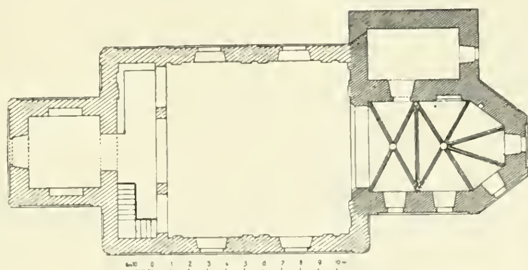
Schaller, X, 360; Sommer, XII, 191; Podlaha, Posv. m. I, 108—109.

FILIALNÍ KOSTEL SV. MARTINA (viz pohled na obr. 270., půdorys na obr. 271.), připomínaný již ve stol. XIV. jakožto farní.

Presbytář a sakristie z doby gotické, loď a věž nově přistavěny ve stol. XVIII.

Presbytář uzavřený třemi stranami osmiúhelníka s klenbou žebrovou o dvou polích. Žebra 17 *cm* šir., profilu hruškového. Konsoly polygonální, dolů jehlancovitě se zužující. Na šikmých bocích některých konsol vytesány dvojnosé kružby; na některých střídají se tyto kružby s plochami hladkými; jiné konsoly mají jen hladké stěny. (Viz obr. 272.)

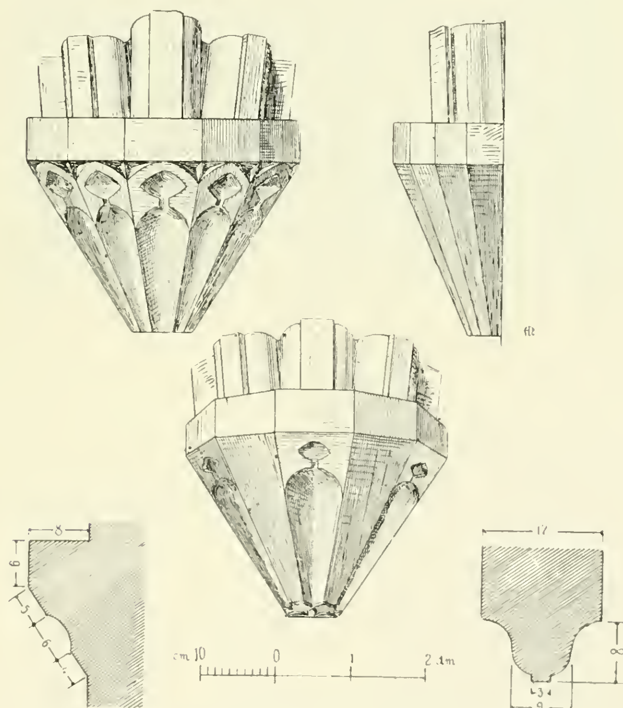
V levo ve zdi sakramentářový výklenek obdélníkový s mřížkou ze skřížených, plochých prutů železných, v průsečných bodech nasazenými rosettami ozdobených.

Obr. 271. Střímelice Kostelní. Půdorys kostela.

Okna obdélníková, nahoře segmentem sklenutá.

Ve vítězném oblouku, hrotitém, římsa 8 *cm* vysedající, nahoře vodorovná, na straně sešikmená a mělkým žlábkem profilovaná.

Obr. 272. Střímelice Kostelní. Presbytář: Konsoly, profil žebra a římsy na vítězném oblouku.

Loď má strop rovný.

Hlavní oltář barokní, s točenými sloupky po stranách, přenesený sem r. 1789 ze zrušeného kostela Zderazského v Praze.

Boční oltáříky barokní; místo obrazů barokní sochy sv. Cyrilla a Methoděje, které dříve bývaly po stranách hl. oltáře.

Kazatelna zajímavá pouze svým dobře řezaným podstavcem, jenž má tvar svazku akanthových listů (XVIII. stol.).

Na poprsní zdi kruchty reliefní ze dřeva řezaná barokní poprsí čtyř sv. evangelistů.

V průčelí věž cibulovitou bání šindelovou krytá.

Šembera (Šember, Šemberk, Žembera, „Staré Zámky“).

Heber, Burgen III, 236; J. Lier, Ottovy „Čechy“ IX, 316; Sedláček, Míst. sl. 277, č. 92.; Jos. Miškovský v časop. „Naše Hlasy“ 1906.

HRADIŠTĚ v lese u Štíhlic a Doubravčic nad potokem Šemberou. Na straně východní mohutný násep 18 *m* šir., 120 *m* dl. a 3 *m* vys., dělí rovinu mírně k Černému Kostelci se zdvihající, od předhradí 105 *m* širokého. Předhradí toto má po stranách příkré svahy k severu a jihu. Za předhradím k západu příkop 7 *m* hluboký, za ním vlastní hradiště, jež měří v obvodu 145 *m*, v průměru od východu k západu 30 *m*. Na straně východní, jakož i na straně severovýchodní nepatrné zbytky zdí. Na straně k potoku mohutné skalní útesy.

Škramníky viz Skramníky.

Škvorec.

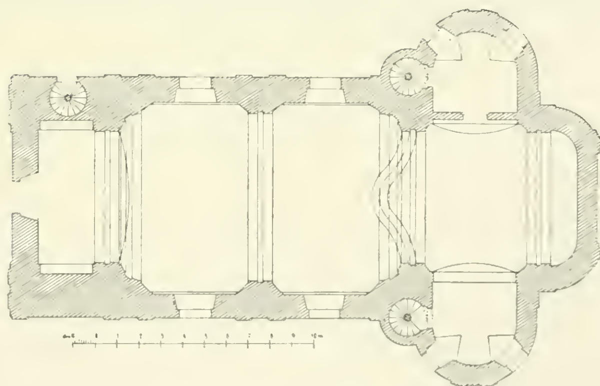
O praehistorických nálezech viz Pam. arch. X, 837. Schaller, X, 320 Sommer, XII, 205; „Naše Hlasy“ 1883, č. 43—45; Bernau, „Album der Burgen u. Schlösser“ I, 74—77 (s dvěma vyobr.); J. Lier v Ottových „Čechách“ XI, 322; „Zlatá Praha“ 1895, 188; Podlaha, Posv. místa I, 20-21.

FILIALNÍ KOSTEL SV. ANNY (viz pohled na obr. 273 a půdorys na obr. 274), zbudovaný v letech 1759—67; jednoduchá, ale dosti úhledná stavba barokní.

Presbytář zakončen mělkou otupenou apsidou; k bokům jeho přiléhají přístavky polokruhově zakončené, obsahující oratoriové empory, k nimž vedou šneková schodiště, jež na venek z části válcovou svojí zdí vystupují. Tím dlouhé boky kostela, jinak jen lisenami členěné, dosti zajímavě jsou oživeny. Do průčelního volutového štítu jest vkomponována přední zeď nízké hranolové vížky s cibulovitou střechou.

Obr. 273. Škvorec. Kostel.

Obr. 274. Škvorec. Půdorys kostela.

Také vnitřek (viz obr. 275) při vší jednoduchosti architektonických článků činí dojem dobrý. Z přístěnných pilířů, nahoře markantně profilované římsoví nesoucích, vybíhají podvojné pasy klenbová pole od sebe dělící. Klenby jsou plackové; jen zadní část presbytáře sklenuta jest konchovitě.

Na hlavním oltáři effektní rokokový rámec zakončený hrotitým baldachynem s vyřezávaným lambrequinem a draperiemi. Nad

Obr. 275. Škvorec. Vnitřek kostela.

tabernakulem ze dřeva vyřezávaná rokoková groteska mušlová. Po stranách oltáře při zdi na konsolách dobré barokní sochy sv. Šebestiána a sv. Jana Nepomuckého.

Ve vítězném oblouku barokní kazatelna jednoduchá, ale pěkné formy. Na stříšce soška Mojžíše s deskami zákona.

U pilířů vítězného oblouku barokní, ze dřeva řezané sochy sv. Mikuláše a sv. Augustina v nadživotní velikosti, přenesené sem r. 1861 z kostela Obořištského.

Zvon: 73 *cm* v prům., 55 *cm* vys. Nahoře barokní ornamenty motivu mušlového. Na plášti relief Panny Marie s mečem v prsou. Při dolejším okraji: „IOHANN CHRISTIAN SCHVNCKE IN PRAG GOSS MICH." V zadu

na plášti znak Savojsko-Liechtensteinský a nápis: „HONORI B. V. MARIAE IMMACVLATAE DICATA. SEREN^{MA} D^{NA} THERESIA DVCISSA DE SABAVDIA NATA PRINCIPISSA DE LICHTENSTEIN A. D. MDCCLXVI.“

Obr. 276. Škvorec. Zámek. Půdorys (nahoře půdorys přízemí s částí r. 1873 zbořenou; dole půdorys prvého poschodí části dosud zachované).

ZÁMEK STARÝ, kdysi rozsáhlé stavení se čtyřmi křídly nádvoří do čtverce obklopujícími (viz půdorys na obr. 276), zachoval se toliko jen z části nepatrné. Roh severovýchodní zbořen byl již před r. 1865. (Viz na obr. 277. pohled z toho roku dle nákresu V. Steinze.) R 1873 zbořen byl západní dvoupatrový trakt s pěknou renaissanční kolonádou. Nyní zbyla pouze malá část východní s bývalou branou (viz obr. 278). K bráně vede přes příkop kamenný most o dvou obloucích (nyní zazděných), se zděným zábradlím (viz obr. 279). Hlavní vjezd brány do hrotu sklenutý;

Obr. 277. Pohled na Škvorecký zámek r. 1865. Dle výkresu V. Steinze.

Obr. 278. Škvorec. Starý zámek. Pohled ze předu.

vedle úzká branka pro pěší. Jinak vzhled brány i přiléhajících částí bývalého hradu upraven ve fasádu obyčejného nájemného domu. Nad

Obr. 279. Škvorec. Starý zámek. Pohled se strany.

průčelím brány zvedá se vysoký volutový štít, nevkusně nahoře zkrácený a „vyzdobený", za ním cibulovitá lucernová vížka plechem pobitá s hodinami.

ZÁMEK NOVÝ zcela jednoduché jednopatrové stavení.

Obr. 280. Škvorec. Socha sv. Prokopa.

Mezi starým a novým zámkem socha sv. Prokopa z pískovce, velmi zdařilá práce barokní; vzadu na podstavci: „F M 795·“ (Viz obr. 280.)

Štolmíř.

Schaller, X, 363; Sommer, XII, 190; Podlaha, Posv. m. I, 53—55.

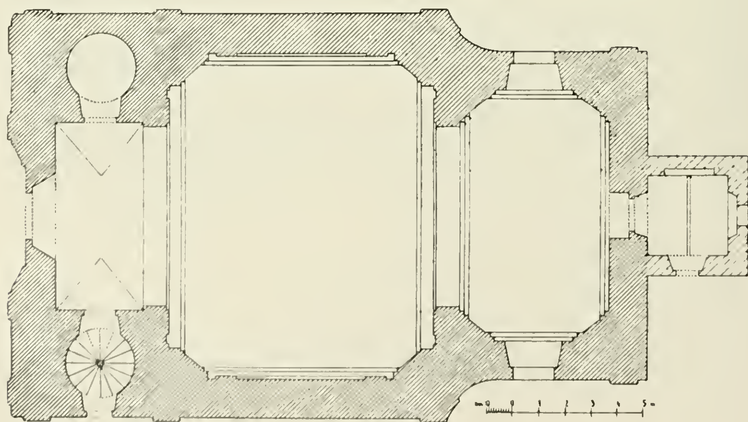
FARNÍ KOSTEL SV. HAVLA (viz půdorys na obr. 281., pohled od severu na obr. 282.), vysoká stavba barokní bez věže, vystavěná v letech 1710—50.

Průčelí (viz obr. 283) rozčleněno pilastry s kompositními hlavicemi; mezi pilastry na každé straně veliký prázdný výklenek pro sochu. Nahoře veliký štít volutový. Nad vchodem v kameni tesaný znak Liechtensteinský.

Vnitřek rozčleněn pilastry s hlavicemi volutovými, nesoucími oblamované římsoví.

Presbytář osvětlen z každé strany oknem obdélníkovým, nahoře polokruhově sklenutým; loď má v bocích po jednom velikém okně polokruhovém.

Oltář hlavní i varhany, barokní, zhotovené r. 1688 původně pro klášter Sázavský, byly odtamtud r. 1756 získány, když tam pořizovány byly pro klášterní kostel jiné nové.

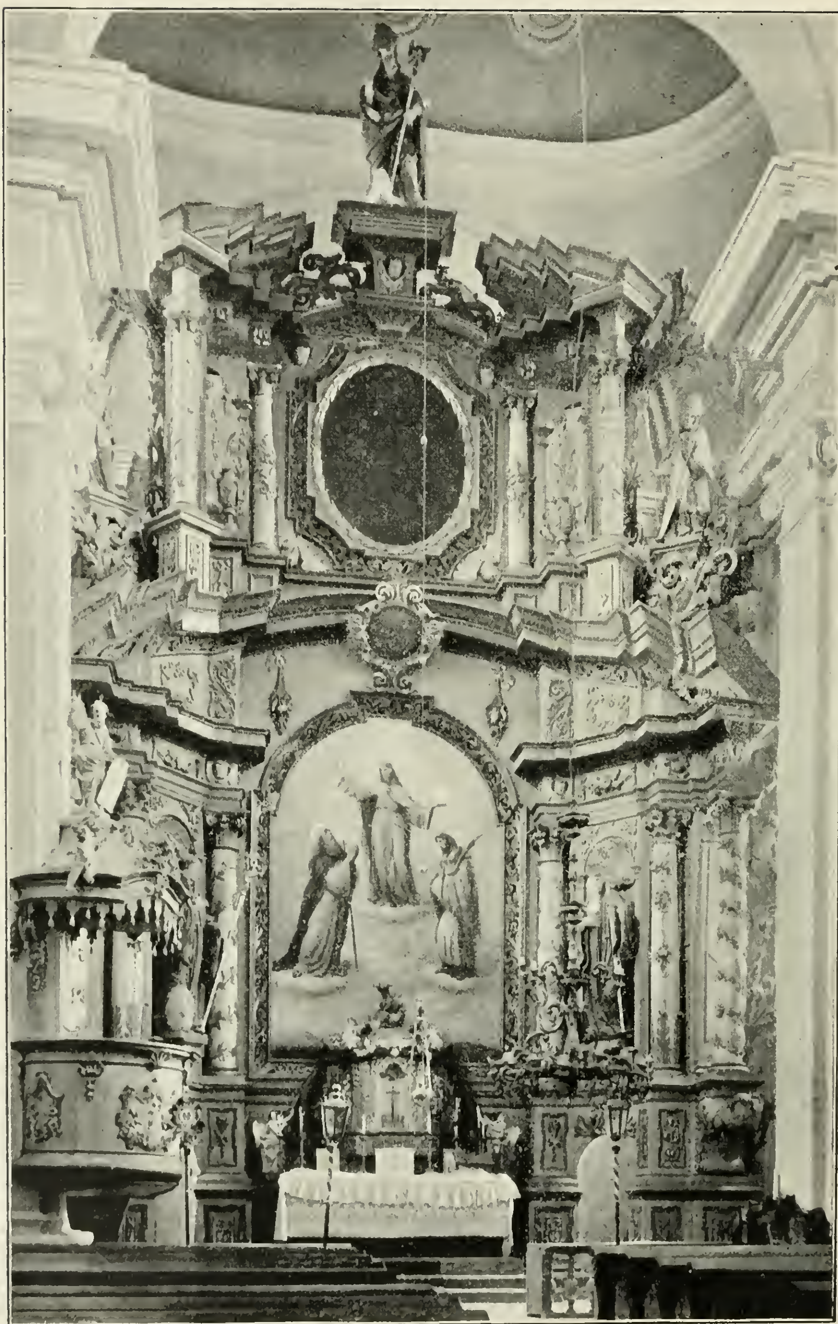
Obr. 281. Štolmíř. Půdorys kostela.

Obr. 282. Štolmíř. Pohled na kostel od severu.

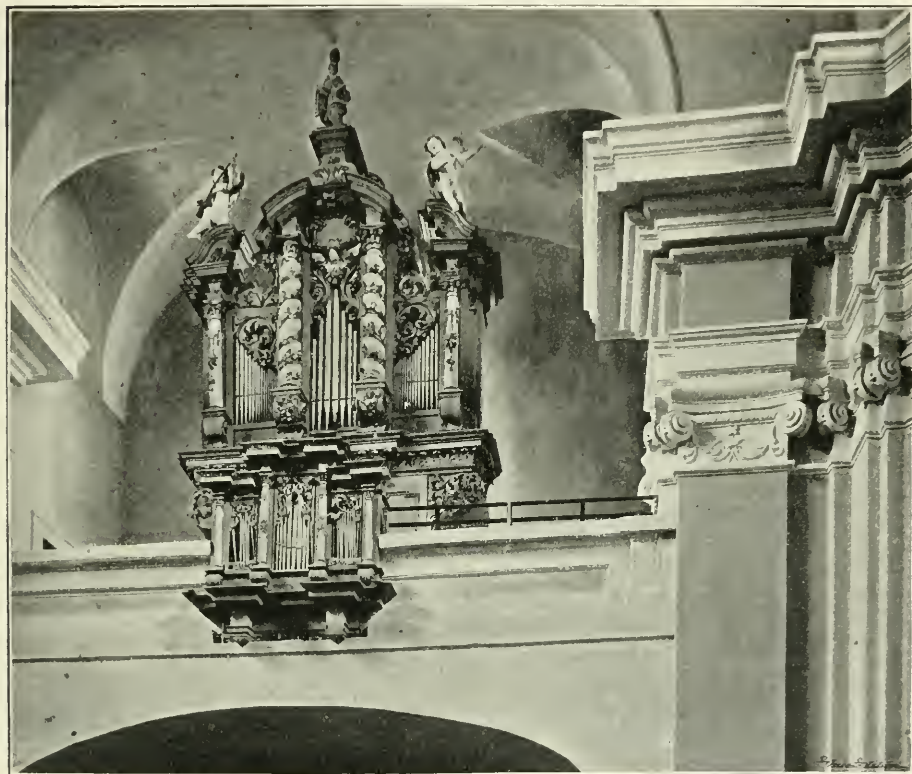

Obr. 283. Štolmíř. Průčelí kostela.

Obr. 284. Štolmíř. Hlavní oltář.

Oltář hlavní v ranním slohu barokním, vysoký, s velice bohatou architekturou a hojnou výzdobou řezbářskou (viz obr. 284). Dole po stranách ve výklencích mezi sloupy veliké sochy sv. Benedikta a sv. Scholastiky, nahoře sochy sv. Václava a Vojtěcha, nejvýše socha sv. Prokopa. Hořejší obraz Nejsv. Trojice, obstojná malba z téže doby, jako oltář; dolejší nový.

Obr. 285. Štolmíř. Varhany.

Varhany (viz obr. 285), téhož slohu, jako hlavní oltář, s hojnou výzdobou řezbářskou.

Křtitelnice cínová (viz obr. 286), 70 *cm* vys. Uprostřed víka křížek s litým korpusem. Na víku vyryto: „1615 M. R". Nožky tři s obhroublými hlavami mužskými nahoře a s drápy dole. Na jedné noze dvě, nedosti zřetelné značky cínařovy, z nichž v jedné znak Novoměstský, ve druhé kalich a písmeno H.

Opodál kostela k severu nízká zvonice, zděná, s mansardskou šindelovou střechou, která nahoře lucernovou vížkou se končí.

Zvony: 1. 82 *cm* v prům., 68 *cm* vys. Nápis nahoře kolkolem: „LETA PANIE 1682 GEST TENTO ZWON SLITI KE CZTI A CHWALE

BOZI A S. IANA KRZTITELE" (viz faksimile na obr. 287). Nad i pod nápisem pásy ornamentální. Na plášti v rámci festonovém: „ZA PANO. CARLA KNIZ. z LICHTENSST. A SPRAW. L. L. LEITERA FAR. I. F. AMBROS A SPRAWCZE ZADUSSNI GIRZIKA

Obr. 286. Štolmíř. Křtitelnice.

DOLEZELA A IANA SYNKA." Po stranách kartušky andílky nesené s monogramy IHS a MRA,, jakož i kartuška se zvonem. Na druhé straně pláště relief P. Marie s Ježíškem na půlměsíci.

2. 65 *cm* v prům., 57 *cm* vys. Nápis nahoře kolkolem: „A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE A. 1778." Pod

∴ LETA PANIE 1682. GEST TENTO ZWON SLITI KE CZTI A CHWALE BOZI. A S: IANA KRZTITELE

Obr. 287. Štolmíř. Faksimile nápisu na zvonu čís. 1.

nápisem vlys květinový. Níže na plášti krucifix mezi vásami, v nichž po třech šalvějových lupenech. Na druhé straně pláště relief P. Marie a pod ní kartušovaný štítek zvonařův: zvon a písm. N. P.

Tejnice viz Týnice.

Tismice.

Grueber, Kunst d. Mittelalters in Böhmen I, 19; Mittheilungen d. k. k. C.-C. 1883 p. LXXXVII; F. J. Lehner, v „Methodu" XIV, 37—41; Děj. umění II, 338—341; Blahověst, 1882, 135—37; Světozor, 1868, 94 (s vyobr.); J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 311 (s vyobr.).

Mezi Tismicí a Vratkovem niva „Hradiště" beze všech známek bývalého opevnění. Sedláček, Míst. sl. 277; Pam. arch. XV, 1891, 370.

Obr. 288. Tismice. Pohled na kostel P. Marie od strany východní.

CHRÁM NANEBEVZETÍ P. MARIE, románská basilika trojlodní ze století XII. (viz pohled od strany východní na obr. 288, západní průčelí na obr. 289., půdorys na obr. 290. a řez podélný na obr. 291.).

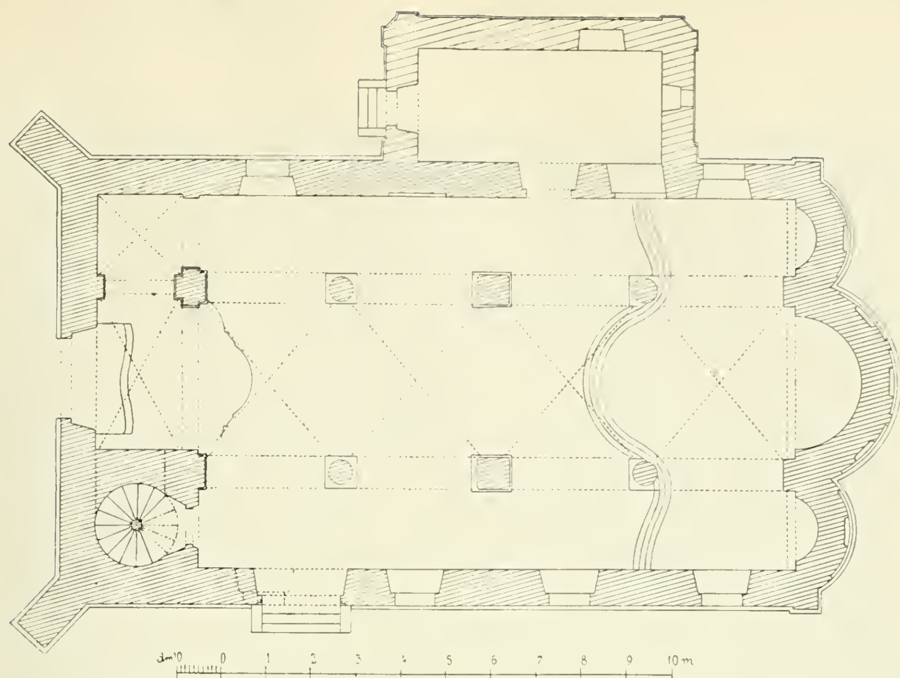

Obr. 289. Tismice. Západní průčelí chrámu P. Marie.

Z tesaného pískovce hnědého, jehož barva přechází do různých tonů temnějších a světlejších, červených.

Všechny tři lodi zakončují apsidy, jež zevně ozdobeny jsou lisenami a obloučkovým podřímsím, uvnitř pak mají konchové klenby. Okénka románská uvnitř zazděná, zachovala na zevnějšku původní svůj tvar.

Poboční apsidy mají jen liseny postranní a jen po jednom okénku. Apsida prostřední jest o málo nižší než hlavní loď, kterou zakončuje.

Obr. 290. Tismice. Půdorys kostela P. Marie.

Obr. 291. Tismice. Podélný řez kostela P. Marie.

Obr. 292. Tismice. Pohled dovnitř kostela P. Marie.

Vnějšek její rozčleněn jest lisenami ve tři pole; v každém z nich po jednom okénku. Ve východním štítu hlavní lodi jest otvor podoby kříže.

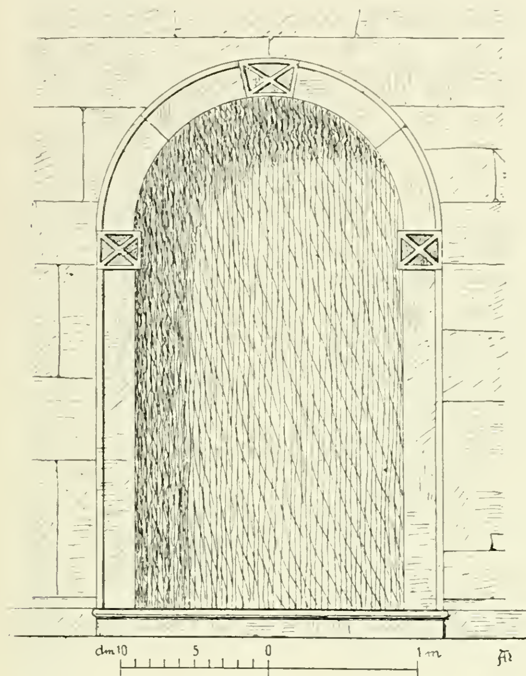
L o ď h l a v n í byla v době barokní sklenuta a pod klenbou nová okna do ní proražena; původní zazděná okénka jsou však dosud patrna.

Po stranách průčelí dvě hranolové v ě ž e, do osnovy stavby pojaté, šířkou bočním lodím se rovnající a k nim se připojující. Kryty jsou barokními mansardskými prejzovými helmicemi.

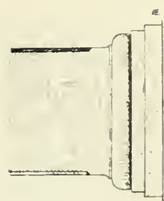
Průčelí jest jinak úplně hladké; ve štítu jest otvor na způsob kříže, podobně jako ve štítu východním.

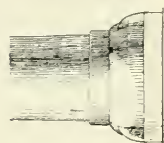
Obě nároží fronty opřena byla v době pozdější nízkými opěrnými pilíři šikmo do rohů postavenými.

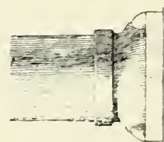
Hlavní loď oddělena jest od lodí bočních arkádami (viz na obr. 292. pohled dovnitř kostela), jež neseny jsou střídavě čtyrbokým pilířem a oblým

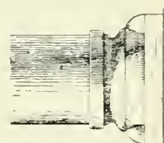

Obr. 294. Tismice. Hlavní portálek.

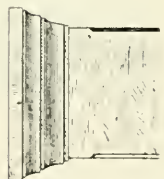

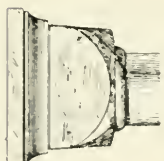

Obr. 293. Tismice. Hlavice a patky sloupů a pilířů v lodi.

sloupem s prostou románskou hlavicí. Na každé straně jsou dva oblé sloupy a uprostřed nich jeden pilíř čtyrboký. Pilíře mají profilované patky a římsové hlavice; sloupy mají patky jednoduše, v některých podrobnostech nestejně formované; u všech jsou v rozích prosté drápky. (Viz obr. 293.)

Na straně východní vybíhají oblouky arkády z polopilířů mezi apsidami umístěných. Jihovýchodní roh věže jest uvnitř kostela podepřen pilířem, jenž v půdorysu do kříže jest rozšířen. Z pilíře toho vybíhají k severu a západu polokruhové pásy zdivo věže nesoucí, k jihu pás ohraničující klenbu pod-

Obr. 295. Tismice. Boční portálek.]

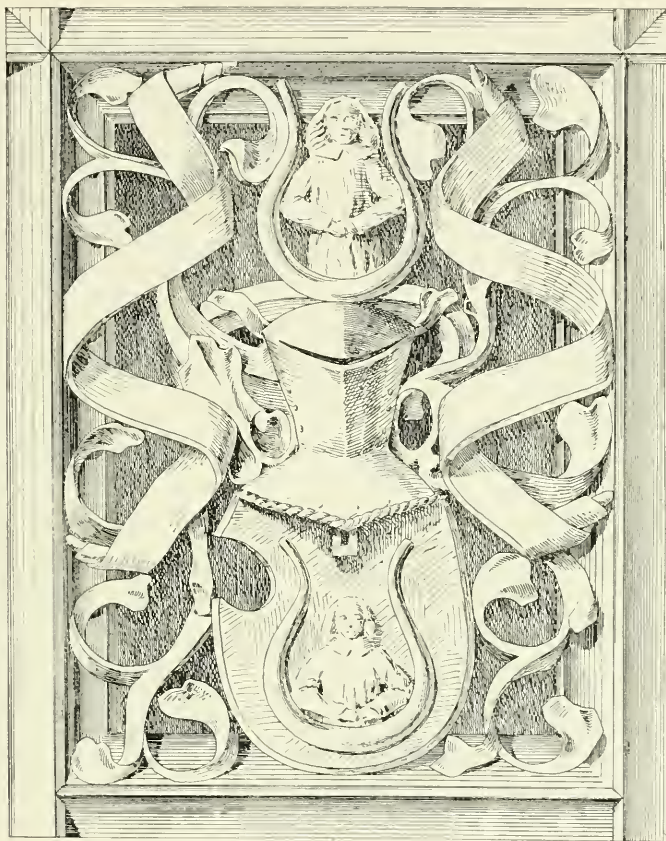
kruchtí; k východu vybíhá z něho arkáda boční lodi. Podobně upraveno bývalo také přízemí věže jižní; později však bylo v něm zřízeno šnekové schodiště a otevřené dříve arkády přízemku byly zazděny. Nicméně i zde onen nárožní pilíř jest patrný.

Od hlavic sloupů a pilířů vystupují po stěnách vzhůru liseny zakončené římsovými hlavicemi; přes ně vodorovně táhne se po celé délce stěn nad arkádami plochý pás a pod hlavicemi římsa.

Boční lodi jsou značně nižší než loď hlavní, o jejíž zdivo se pultové jejich střechy opírají. Uvnitř mají stropy rovné.

Okna byla roku 1755 vesměs v nynější podobu rozšířena.

Hlavní portálek v západním průčelí jest polokruhově sklenutý, prostý; pouze pod výběhy záklenky a uprostřed jsou vsazeny kameny kosočtverečně se křižujícími pásky ozdobené. (Obr. 294.)

Obr. 296. Tismice. Znak nad bočním portálkem.

Do jižní lodi vede v boční zdi pěkně pracovaný portálek pozdně gotický (viz obr. 295). Hrotitě zakončené ostění zevnější ozdobeno jest na každé straně dvěma kolmo vzhůru vystupujícími pruty, jejichž patky jsou šikmo rýhovány. Z kolmých těchto prutů vycházejí nahoře pruty segmentové, ve špici ostění vzájemně se protínající. Nad portálkem v obdélníkovém orámování jest velmi dovedně tesaný znak (poprsí s bezvousou tváří mezi dvěma buvolími rohy). Nad štítem helmice s klenotem téhož způsobu, jako ve štítě. Po stranách ladně se vinoucí stuhová dekorace. (Viz obr. 296.)

H l a v n í o l t á ř barokní, zhotovený r. 1755. Mensa oltářní v obvyklé podobě sarkofagu jest mramorová, vše ostatní ze dřeva. Uprostřed veliký tabernakl sloupky ozdobený; na dvířkách jeho vyřezán krucifix. Po stranách kořící se andělé na volutách klečící. Na tabernakulu ve svatozáři paprskové uprostřed barokních klečících andělů a andílčích okřídlených hlaviček g o t i c k á s o c h a P. M a r i e s J e ž í š k e m (Srvn. „Zlatá Praha" 1895, str. 188.; „Čechy" XI, 312, s vyobr.

Obr. 297. Tismice. Socha P. Marie.

na str. 313.), ze dřeva řezaná, 1·48 *m* vysoká, asi z počátku XV. století pocházející, nově polychromovaná. (Viz obr. 297.) Madonna stojí na měsíci kulovitém, označeném tváří lidskou a při hořejším okraji srpovitou částí. Tvář Madonnina vysokočelá s milým výrazem. Zpod koruny splývá loktuše dobře drappovaná. Také ostatní roucho jest v záhyby dovedně upraveno. Na rukou drží Madonna Ježíška neoděného, jenž v pravé ručce drží jablíčko, levou rukou chápe se loktuše na prsou Madonny. Socha utrpěla v jednotlivostech pozdějšími opravami; celkový ráz však dosud dobře zachován.

M a l b y v apsidách a na klenbě hlavní lodi, z druhé pol. XVIII. stol. pozdějším přemalováním zkažené: 1. Za hlavním oltářem: Bůh Otec, a Duch sv. v oblacích; 2. v apsidě severní modlící se sv. Jan Nep.; 3. v apsidě jižní sv. Anna s knihou na klíně; u ní P. Maria, v pozadí sv. Joachym; 4. na klenbě lodi: *a*) monogramm marianský anděly obklopený, *b*) Korunování P. Marie, *c*) P. Maria jakožto útočiště v různých potřebách; *d*) P. Maria oroduje po boku Ježíšově v nebesích za dítky o přímluvu ji vzývající, *e*) P. Maria Tismická v oblacích; dole Tismický kostel s blížícím se processím. — Malby tyto provedl dle zprávy Dlabačovy (III, 240) tehdejší kaplan Tismický *Jan Svoboda*; dle zprávy Rohnovy (Antiquitas distr. Curim. 102) však byly provedeny nákladem vévodkyně Savojské od kteréhosi malíře Vídeňského. *)

Před presbytářem barokní m ř í ž k a s pažením mramorovým s výplněmi ze dřeva řezanými.

K a z a t e l n a rokoková, ze dřeva. Na řečništi v kartuších vyřezávané reliefy: 1. Zvěstování P. Marie, 2. prázdný hrob P. Marie, květy naplněný, 3. Navštívení P. Marie. V pozadí kazatelny relief: P. Maria nesena v oblacích do nebe.

K r u c h t a v době barokní vestavěná, vystupuje jako vypjatý pavlán s oblamovanou a prohýbanou zdí poprsní značně v před. Na kruchtu vede šnekové schodiště později v jižní věži upravené. Z kostela vede k schodišti tomuto vchod hrotitý, neprofilovaný.

K ř t i t e l n i c e cínová, malá (98 *cm* vys.), jednoduchá, trojnohá. Na víku krucifix; vzadu vyryto: 1782 die 6. Martii. Pozpod víka třikrát se opakující značka cínařova: znak Staroměstský, vedle ozářené „Boží oko“ a nad tím: „IMB (= *Josef Mitterbacher*) 1786.“

Dva s v í c n y c í n o v é 34 *cm* vys. s nohami trojbokými, ozdobené ornamentikou mušlovou a delfínovitou; na stvolu obou „S K 1662“.

Vchod do jižní věže a na kruchtu hrotitý, neprofilovaný.

V severní věži uvnitř zazděno opačně vzhůru o b l o u č k o v é p o d ř í m s í, jež snad původně zdobilo vnějšek věže.

Z v o n y: 1. 62 *cm* v prům., 52 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis: „ke czty · bozye · a pannye · Marygy · zvon · lit · gest · leta · m° cccc° xlij°“ (viz faksimile na obr. 298).

2. 65·5 *cm* v prům., 54 *cm* vys. Nahoře mezi dvěma řadami akanthových lupenů pás s nápisem „A ANTONIO SCHONFELDT

Obr. 298. Tismice. Nápis na zvonu č. 1.

*) „. . . prius tamen insignem pictorem Vienna per postam praemisit, qui Marianum habitaculum suo penicillo exornaret.“

VETERO PRAGAE ANNO 1705." Na plášti: „ZA M. NOVAKA a V. FIALI." Na druhé straně pláště relief sv. Jana Křt. a pod ním „S. JOANNES O. P. N."

3. 82·5 *cm* v prům., 63 *cm* vys. Nahoře nápis: „VALENTIN LISSIACK GOS MICH AVF DER KLEIN SEITDEN PRAG 1724." Nahoře obhroublé rozviliny barokní. Na plášti relief P. Marie do nebe v oblacích nesené a

Obr. 209. Tismice. Náhrobní kameny.

nápis: „EX VOTO B. VIRGINI IN COELOS ASSUMPTE CONSUL. VIR RVDOLPHVS PRZIBORSCI OBTULIT DIE 14. IVNY 1724.

Zevně v jižní zdi dva náhrobní kameny (viz obr. 299):

1. Dole znak s poprsím mouřenína se šípem ve štítu i klenotu; nahoře nápis: „Letha panie 1582 w Sobotu po Swatem Diwissi vmrzel Vrozeny pan Waczlaw Rynter z Moren a na Wratkowic a w tomto miesste Tielo geho pochowane Lezi pan Buoh racz milostiw bygti geho dussij."

2. Dole v oválovém věncoví znak, v jehož štítu dva zkřížené klíče, nad helmicí dva buvolí rohy; nahoře značně otřelý nápis český, pouze z části čitelný: „Letha P. 1609 ten autery po hromnicych vmrzel P. . . . ychtricz z ychtricz gehozto telo tuto pochowano gt.

Nad vchodem na hřbitov kostel obklopující stojí kamenná barokní socha P. Marie Tismické; ke vchodu vede kamenné schodiště, na jehož poprsní zdi jest kamenná barokní socha sv. Jana Nep. mezi dvěma anděly.

TVRZ popisuje se v urbáři panství Černokosteleckého z konce XVI. stol. takto: „Brána ze štukoví tesaného, do kteréž se přes most dřevěný jezdívalo, zdi zbořené, a místo, kde ratejna bývala. Před tím parkán dláždění a potom okolo něho dostatek sklepů podzemních, svrchních pokojů, vězený a sekretů rumem zasypaných“. Během času zanikla.

Tlustovousy.

Trnka, „Kounice a Přerov“ 87.

TVRZ byla dle dílčí cedule z r. 1566 obehnána příkopem, přes nějž vedl most; uprostřed byla věž.

Obr. 300. Tuchoraz. Pohled od jihozápadu.

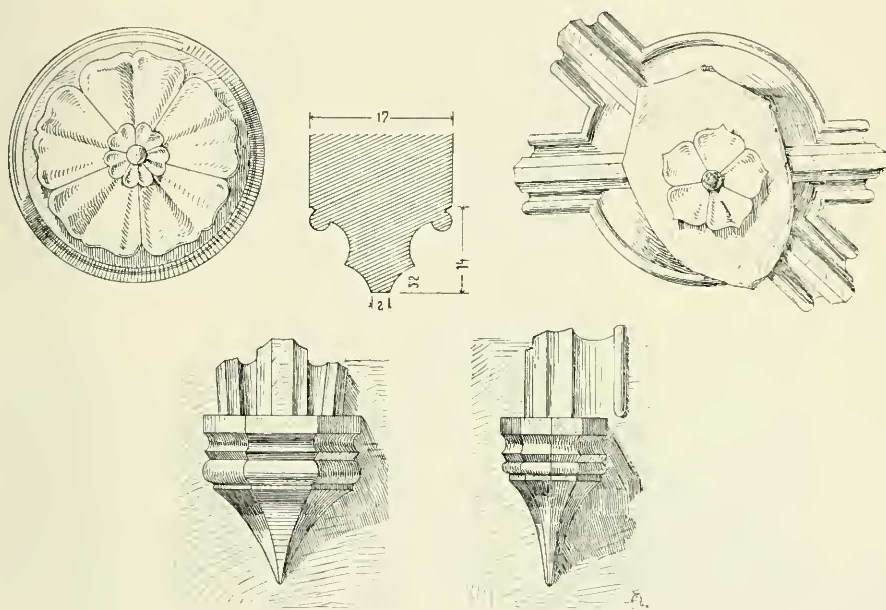
Obr. 301. Tuchoraz. Brána.

Tuchoraz.

„Naše Hlasy“ 1882, č. 40—43; „Světozor“ 1868, 474 a 478 (s vyobr.); Bernau, „Album“ I, 113—116 (s vyobr.); J. Lier v Ottových „Čechách“ IX, 314 a násl.

TVRZ, z níž na naše časy dochovala se toliko mohutná, hranolová věž (viz obr. 300.) asi 20 *m* vysoká.

Do přízemí věže vede průjezd a vedle něho menší vchod pro pěší; oba jsou hrotité; u obou kolkolem zdivo obdélníkově prohloubeno. Prohloubená

Obr. 302. Tuchoraz. Svorníky, profil žebra, konsoly.

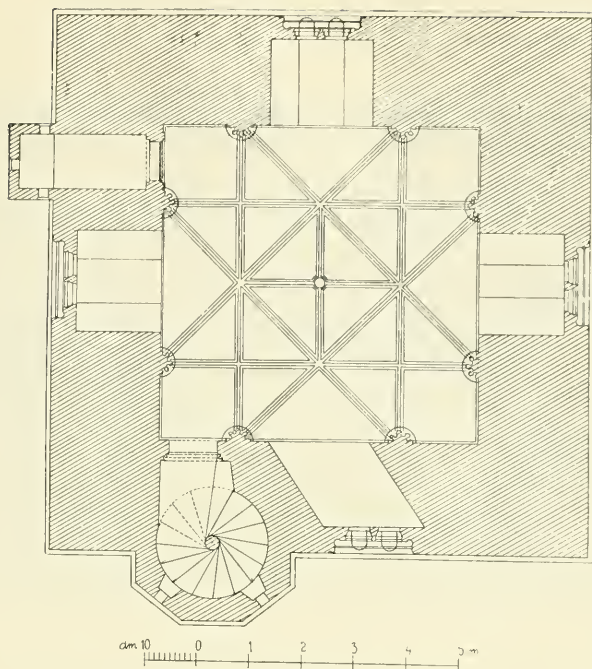
tato obdélníková pole, určená k tomu, aby do nich zapadaly zvedací mosty, mají v hořejších rozích ještě otvory, v nichž bývaly kladky. Nad branou v obdélníkovém, bohatě profilovaném rámci deska, v jejíž hořejši části jest plasticky tesaný znak Landštejnský a pod ním nápis: „leta bozieho M° cccc lxx | on Tato wieze dielana geſt | ſkrze naklad urozeneho pana | pana Mikulaſſe z lanſſteyna | naywyzſſieho piſarze deſk | kralowſtwie czeſkeho a dielal | geſt miſtr kwieton. AMEN“. (Viz obr. 301.)

Vnitřní prostora přízemí jest sklenuta žebrovou klenbou se svorníkem, v němž jest štít s růží Landštýnskou. (Viz obr. 302.)

Na straně jižní jest šnekové schodiště, pěti boky ze zdiva na venek vystupující (viz obr. 303.).

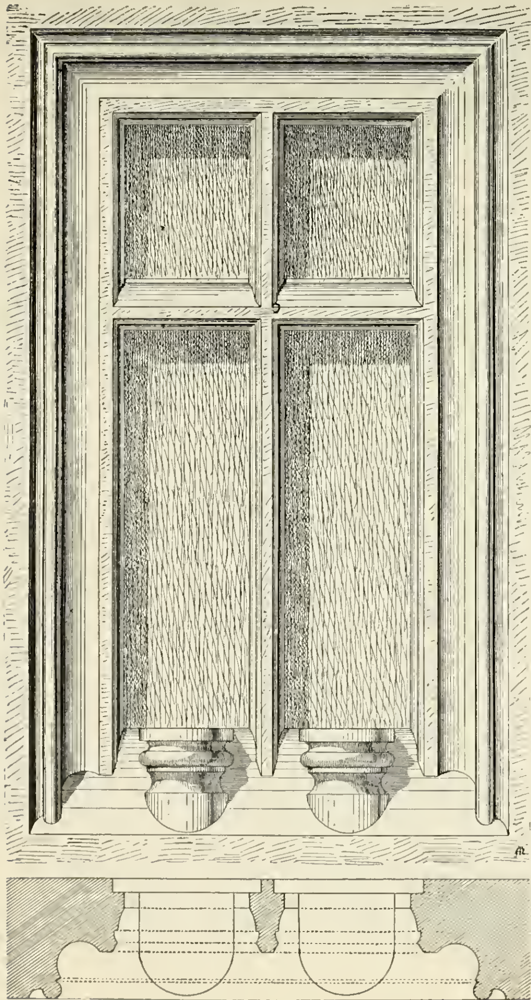
Obr. 303. **Tuchoraz.** Pohled od jihu.

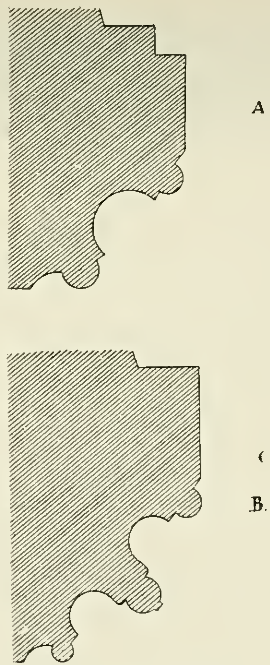
Obr. 304. Tuchoraz. Půdorys síně v druhém poschodí.

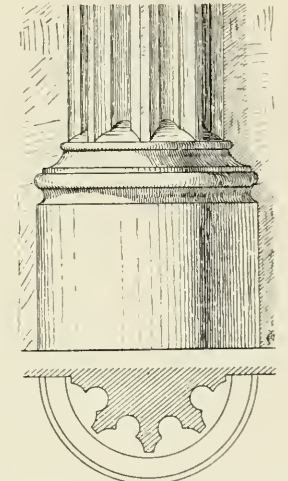
Obr. 305. Tuchoraz. Pohled dovnitř síně.

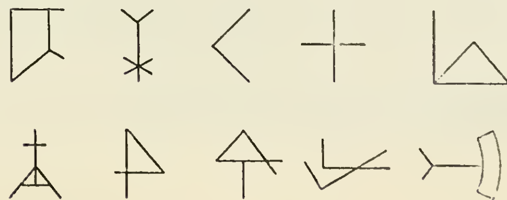
Obr. 308. Tuchoraz. Okno.

Obr. 306. Tuchoraz. Profily dveří.

Obr. 307. Tuchoraz. Patky a profil přípor.

Obr. 309. Tuchoraz. Kamenické značky.

V prvém poschodí goticky klenutá komnata s malými obdélníkovými okny.

V poschodí druhém jest vysoká síň (viz půdorys na obr. 304. a pohled dovnitř obr. 305.). Ze šnekového schodiště vede do ní portálek s profilovaným ostěním (viz obr. 306.). Při každé ze čtyř stěn jsou na válcových patkách spočívající přípory (viz obr. 307), přecházející bezprostředně v žebra síťově se protínající. Uprostřed každé stěny jest veliké okno obdélníkové s profilovaným ostěním a kamenným křížem rámcovým. Na dolejším ostění jest v každé polovici okna konsolovitý profilovaný podstavec. (Viz obr. 308.) Uvnitř ve výklencích oken jsou zděné lavičky. Na straně západní jest arkýřovitý, na krakorcích spočívající výstupek pro záchod.

Pod střechou jsou kamenné krakorce.

Střecha, z doby pozdější pocházející, jest mansardská, šindelem krytá.

Na mnohých kvádrech věže pozorovati lze kamenické značky, z nichž některé podáváme na obr. 309.

Tuklaty.

Heber, Burgen III, 236; J. Lier v Ottových „Čechách" XI, 309 (s vyobr.); Podlaha, Posv. místa I, 60—63.

Sídliště u Tuklat s pecemi na tavení železa. Viz Dr. J. L. Píč v „Památkách archaeolog." XVII, 1897 sl. 367—379. Střepy meandrovité, spony provinciálně římské. Dr. J. L, Píč, „Čechy na úsvitě dějin", sv. 3., sl. 148—153.

FARNÍ KOSTEL SV. JANA KŘTITELE, neozdobné obdélníkové stavení (viz pohled na obr. 310. a půdorys na obr. 311.) s prostým volutovým štítem v průčelí. Střecha šindelová s lucernovitým sanktusníkem. Presbytář na venek od ostatní stavby neodlišený; přiléhajíť k jeho bokům prostory obsahující sakristii a empory oratoriové.

Presbytář má klenbu valenou, výsečovou; loď klenbu plackovou.

Hlavní oltář slušných tvarů barokních se sochami sv. Václava a sv. Lidmily po stranách. (Viz obr. 312.)

V lodi skříňovité oltáře barokní se středem zaskleným; v nich barokní sochy sv. Jana Nep. a „Pietà".

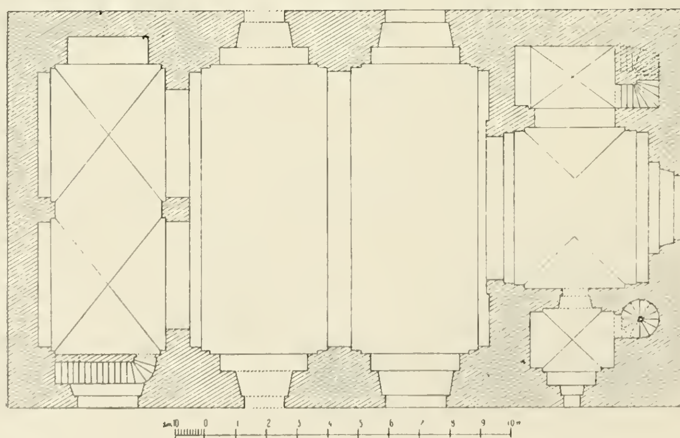
V poprsní zdi kruchty z kamene tesaný znak Měnických z Černěvsi, z počátku XVII. stol. (Viz obr. 313.)

Na místě bývalé tvrze stojí hranolová zděná zvonice, zcela prostá, s nízkou jehlancovou střechou.

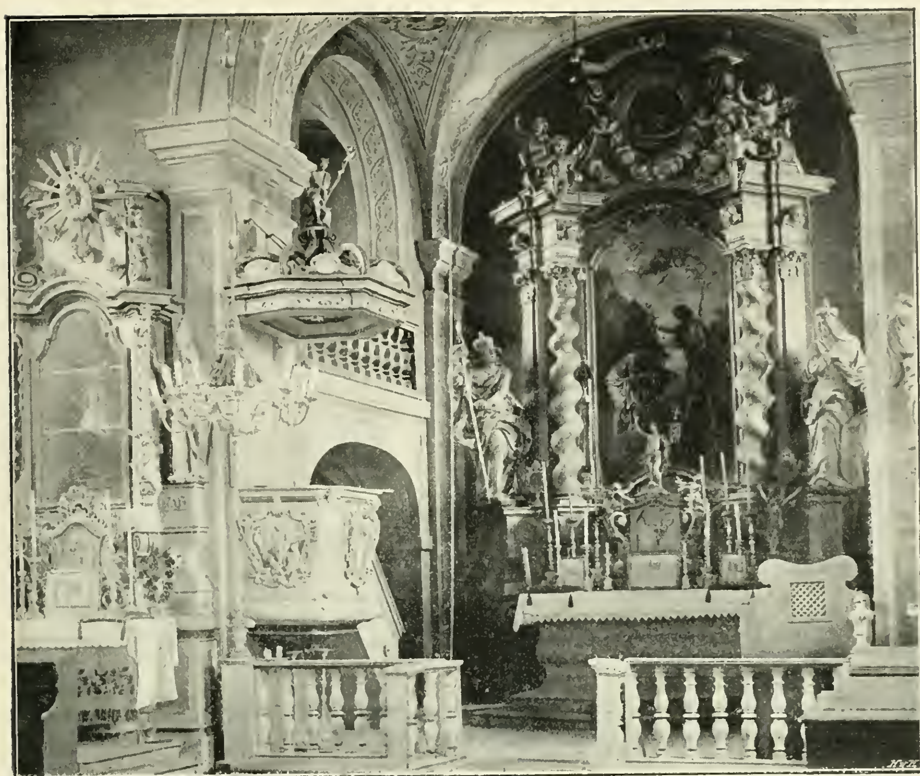
Zvony: 1. 1·10 *m* v prům., 90 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis: „en : ego : Campana : nunquam : pronuncio : vana : ignem : vel : fectum : bellum : aut : funus : honectum : Qui : me : fecit : : [2. ř.]

Obr. 310 Tuklaty. Kostel a fara.

Obr. 311. Tuklaty. Půdorys kostela.

Obr. 312. Tuklaty. Vnitřek kostela.

magister ꞉ bartholomeus ꞉ nomen ꞉ habet ꞉ in ꞉ nova ꞉ Civitate ꞉ pragenci ꞉ anno ꞉ domini ꞉ millecimo ꞉ ccccc ꞉ cexto ꞉ ſit ꞉ laus." (Viz faksimile na obr. 314.)

2\. 77 *cm* v prům., 58 *cm* vys. Nahoře pás, v němž hudoucí geniové. Nápis: „SLIT GEST TENTO ZWON OD YAKVBA ZWONARZE MIELNICKEHO W MIESTIE BOLESLAWI MLADEM NAD GIZERAV ZA SPRAWOWANI ZADVSSI TVKLATSKEHO YANA SADILA YANA POSPYSSILA RYCHTARŽE YANA GYRKY WACLAWA SSYMVNKA". Relief sv. Jana Křtitele. Na okraji odlitek portraitního medaillonu. Na druhé straně krucifix a nápis: „LETHA PANIE 1624 ZALOZENI CHRAMV PANIE SWATEHO YANA".

3\. 49 *cm* v průměru, 37 *cm* vysoký s nápisem: „GOSS MICH ANTONIUS SCHÖNFELDT IN DER ALD STADT PRAG ANNO 1695."

FARA jest jednopatrové stavení z XVIII. století zajímavého půdorysu:

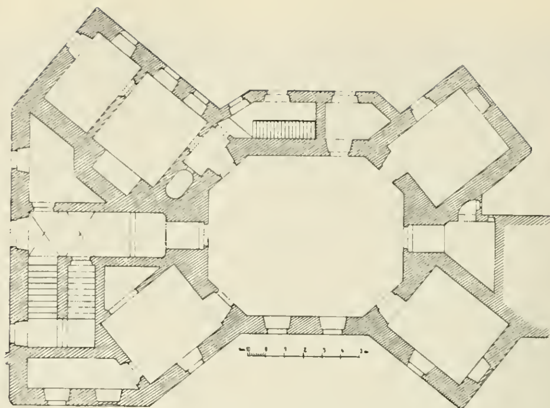

Obr. 313. Tuklaty. Znak Měnických z Černěvsi.

en ego campana nvnqvam pronvncio vana ignem vel festvm bellvm avt fvnvs honestvm Qvi me fecit
magister bartholomevs nomen habet in nova civitate pragensi anno domini millesimo ccccc sexto cit laus

Obr. 314. Tuklaty. Nápis na zvonu č. 1.

z osmiúhelníkového středu, tvořícího prostrannou síň, vybíhají čtyři obdélníková křídla. (Viz pohled na obr. 310. a půdorys obr. 315.)

Obr. 315. Tuklaty. Půdorys fary.

Ve faře: 1. Oválové portraity (poprsní) vévody Tomáše Em. Savojského a choti jeho. Na plátně XVIII. st. 2. Podélný obraz 1·20 *m* vys., 1·64 *m* dlouhý na plátně: Svatá Rodina (postavy po kolena); u P. Marie andílek s košem ovoce; v zadu pilíř se zelenou draperií a průhled do krajiny. Zajímavá práce XVIII. stol. 3. Umírající sv. František Xav. v barokním rámci. XVIII. st., na plátně.

S o c h a s v. J a n a N e p. z roku 1743, kamenná, mezi farou a zvonicí; dobrá práce. Na podstavci: „HOSTIBVS ABACTIS GRATES DEO ET DIVO IOAÑI AGENS HOC OPVS POSVIT VENCESLAVS PEČZENI LOCI PAROCHVS."

S o c h a P a n n y M a r i e s J e ž í š k e m, kamenná, před farou stojící, velmi zdařilá práce z r. 1717. (Viz obr. 316.) Na podstavci: „PWP. IGS. † HONORI MAGNIPARAE ET VENERATIONI VOTA PIE DEVOLVTVS EXSOLVI OBLATA. SIS IGITVR VIRGO SERVIENTI GRATA." Obnovena byla r. 1897.

Obr. 316. Tuklaty. Socha P. Marie.

Týnice.

Trnka, „Kounice a Přerov" 5—6.

Při nynějším dvoře bývaly prý kdysi značné zbytky tvrze; zachoval se z nich pouze sklep a dva kameny nad vraty zasazené s letopočty 1512 a 1523.

Na sýpce vystavěné r. 1723 jest nad vchodem z kamene tesaný znak hrabat Morzinů.

Obr. 317. Údašín. Kostel.

Údašín (Aldašín).

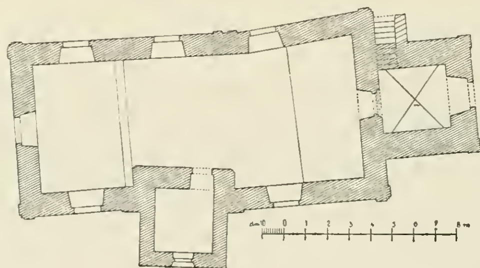
Schaller, X, 360, Pam. arch. V, 353; Nechvíle v „Methodu" X, 90; Padlaha, Posv. místa I, 96—98.

FILIALNÍ KOSTEL SV. JIŘÍ, stojící o samotě v lese u Jevan; býval ve XIV. stol. farním.

Nynější prosté barokní staveníčko (viz pohled na obr. 317.) nepravidelného obdélníkového půdorysu (viz obr. 318) pochází z r. 1729; nízká hranolová věž v průčelí přistavěna byla roku 1771. Strop v lodi i v presbytáři plochý; okna obdélníková, segmentovitě sklenutá.

Z vnitřního prostičkého zařízení nic nezasluhuje zmínky.

Zvony: 1. 77·5 *cm* v prům., 60 *cm* vys. Nahoře pás s postavičkami geniů; pod tím řada akanthových lupenů. Nápis: „TENTO ZWON VDIELAN NAKLADEM OSADNICH ZADVSSI ALDASSINSKEHO PRZICZINIENIM A ZA SPRAWY PANSTWY KOSTELECZKEHO VROZENEHO PANA SAMVELE TROYANA Z BYLAN Z ROSSFELDV ODE MNIE YAKVBA ZWONARŽE W MIESTIE MLADEHO BOLESLAWA". Uprostřed nápisu znak. Při dolejším okraji odlitek medaille portraitní s opisem „Philipus Austr. Caroli Caes. F." a odlitky šalvějových lístků. Na druhé

Obr. 318. Údašín. Půdorys kostela.

straně pláště v kartuši nápis: „LETHA PANIE 1611 SLYT GEST ZA KNIEZE WACZLAWA CARIONA RODICZE BOLESLAWSKEHO W KONOGEDECH FARARŽE ZA STARSSYCH KOSTELNIKVW SPRAWOWANI WONDRZEGE KREICYHO WACZLAWA GAROLYMOWA Z BOHVMILE GANA PROKOPOVA Z WALDESSINA ZIETIE."

2. 65 *cm* v prům., 37·5 *cm* vys. Nahoře kolem nápis: „VALENTIN LISSIACK GOSS MICH AVF DER KLEIN SEIDEN PRAG"; na plášti: „LETA PANIE 1718 TENTO ZWON PO VKRADENI PRZEDESSLEHO NAKLADEM ZGEDNAN A SLYT GEST KE CTI A CHWALE BOZY A SWATEHO BARTOLOMIEGE APOSTOLA PANIE."

Úvaly viz Ouvaly.

Velenky (Velenka).

Podlaha, Posv. místa I, 17—18.

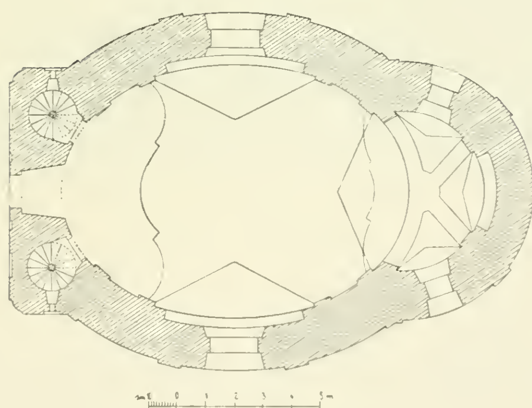
FILIALNÍ KOSTEL SV. PETRA V OKOVECH, úhledná drobná stavba barokní z r. 1734 (viz pohled na obr. 319). Skládá se z ellipsovité lodi a půlkruhového presbytáře (viz půdorys na obr. 320).

Nad průčelím vížka volutami flankovaná s jehlancovitou, plechem pobitou stříškou. V nadpraží vchodu vytesán letopočet „A. 1734."

Vnitřek jednoduchý, klenutý (viz obr. 321).

Obr. 319. Velenka. Kostel.

Obr. 320. Velenka. Půdorys kostela.

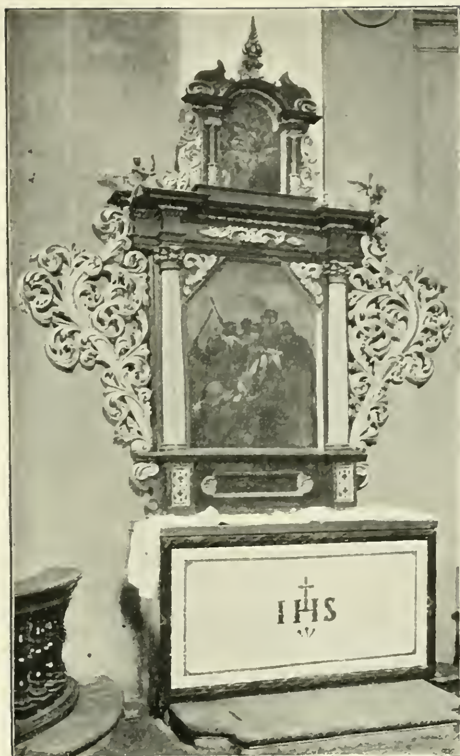
Hlavní oltář střízlivých tvarů barokních s velikým tabernakulem uprostřed. Nad oltářem na zdi zavěšen obraz na plátně: Anděl zjevuje se sv. Petru v žaláři spoutanému; zdařilá práce s effektním rozvržením světla a stínů z XVIII. stol.

Obr. 321. Velenky. Vnitřek kostela.

Postranní oltář, ranně barokní, s kanellovanými sloupky a listovými rozvilinami po stranách. (Viz obr. 322.) Uprostřed obraz na plátně „Mučednická smrt sv. Vojtěcha," přemalováním pokažený; v hořejším nástavci svižně malovaný obrázek P. Marie s Ježíškem.

Zvon: 32·5 *cm* v prům., 48 *cm* vys. Napřed krucifix a nápis: WCF 1790; vzadu relief sv. Maří Magdaleny.

Obr. 322. Velenky. Postranní oltář.

Vitice.

Schaller, X, 370; Sommer, XII, 186; Pam. arch. II, 124; „Naše Hlasy“ 1885, č. 34; Podlaha, Posv. m. I, 64—66.

U Vitic slove „na Hrádku“ úzká ostrožna, která strmými stráněmi spadá k potoku potom Bylanským zvanému; od planiny oddělena jest příkopem, na jehož zevnějším okraji viděti nepatrný val; ohražená ostrožna má v průměru asi 20 kroků. Pam. arch. XV. 1891, 374.

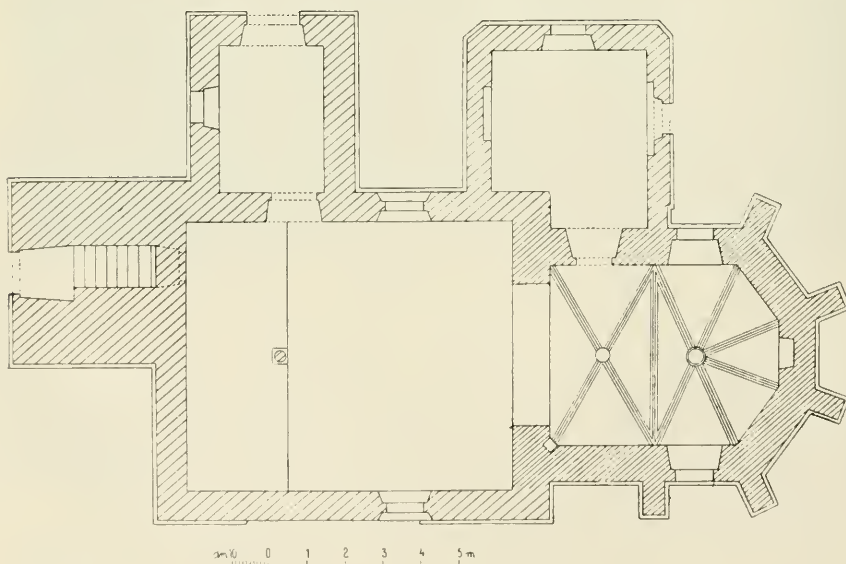
FARNÍ KOSTEL SV. APOŠT. ŠIMONA A JUDY, gotická stavba ze XIV. stol. (Viz pohled na obr. 323 a půdorys na obr. 324.)

Presbytář třemi stranami osmiúhelníku uzavřený, v rozích s opěrnými pilíři, které dvěma římskami nepatrně jsou odstupněny.

Klenba žebrová o dvou polích. Konsoly žeber různotvárné; některé listím ozdobené, jiné jehlancové, v hořejší části vtesanými čtyřlistovými rosettami oživené (viz obr. 325.).

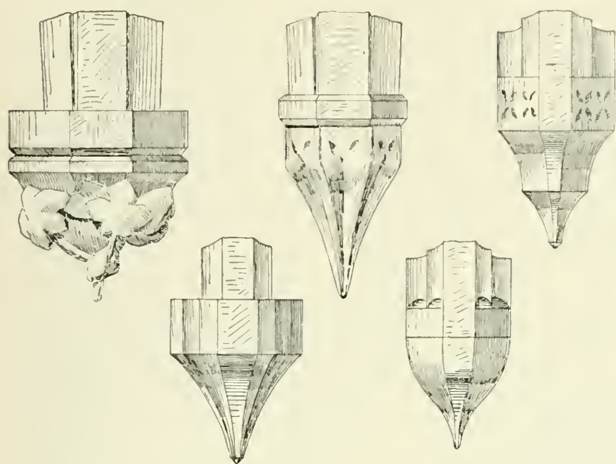
Ve svorníku beránek s korouhví (viz obr. 326.).

Obr. 323. Vitice. Kostel.

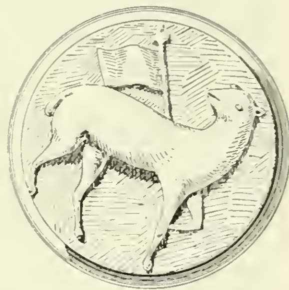

Obr. 324. Vitice. Půdorys kostela.

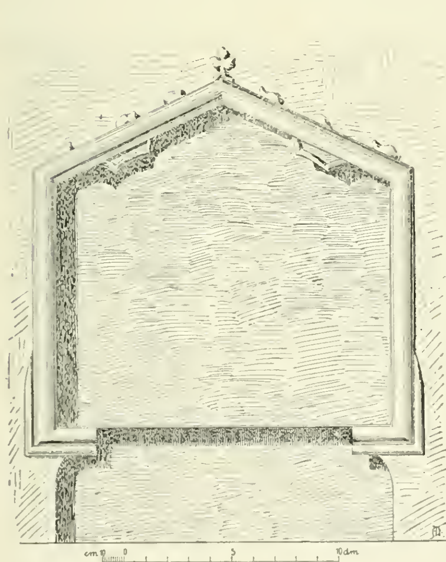
V jižní zdi presbytáře sedile obklopené kamenným rámcem, jenž nahoře v tupý hrot se sbíhá a hrubými kraby, nejvýše pak fiálou ozdoben jest. V rohu presbytáře u vítězného oblouku úzký výklenek

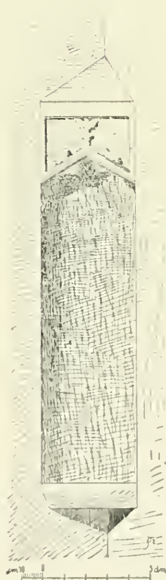

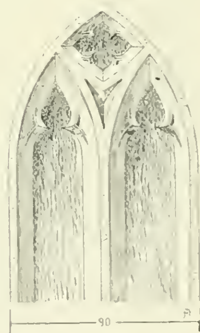
Obr. 325. Vitice. Konsoly.

Obr. 326. Vitice. Svorník.

Obr. 327. Vitice. Sedile, sanktuář a kružba v okně.

(sanktuář) nahoře ozdobený dvojnosou kružbou a hrubým štítem s fiálou a dvěma kraby. (Viz obr. 327.)

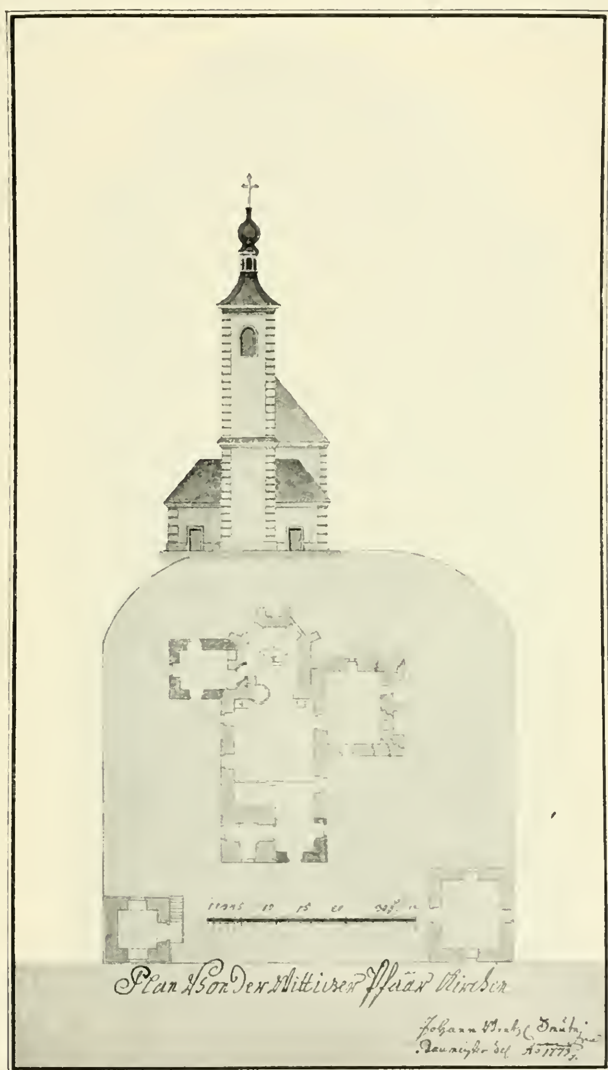
V zazděném okně za oltářem zbytek kružby dvojdílné se dvěma dvojnosy a s hrotitým čtyřlistem ve hrotu. (Viz obr. 327.) Ostatní

Obr. 328. Vitice. Vnitřek kostela.

okna byla později v nynější podobu rozšířena; jsou obdélníková, nahoře segmentovitě sklenutá.

Hlavní oltář z r. 1665, ranně barokní, dobrých forem; obrazy nové (viz obr. 328.).

Obr. 329. Vitice. Plán kostela z r. 1773.

Vítězný oblouk hrotitý.

Loď obdélníková, plochým omítnutým stropem krytá. Dříve mívala táflovaný strop roku 1669 zřízený, na němž bylo třicet obrazů ze života a umučení Páně s českými nápisy. Strop ten byl odstraněn roku 1855.

Na vnější straně jižní zdi lodi zachoval se zbytek výběhu gotické klenby z bývalé kaple sv. Kateřiny, která tu stávala, a o které se již r. 1388 zmínka činí. Půdorys kaple té viděti jest na reprodukci starého plánu kostela Vitického z r. 1773, kterou podáváme na obr. 329.

Obr. 330. Vitice. Obraz sv. Antonína.

Postranní oltáře ze zrušeného kláštera kapucínského v Českém Brodě sem přenešené. Jsou jednoduché, barokní, se zdařilými obrazy (cca 2 *m* vys. a 1 *m* šir.) sv. Antonína Pad. a sv. Felixa a Cantalicio, signovanými jménem umělcovým: „Felix Anton Scheffler inv. 1750". (Viz obr. 330. a 331.) V hořejší části oltářů jsou menší obrázky zv. Fidelixe ze Sigmaringu a sv. Vavřince z Brindisi, od téhož umělce.

Křtitelnice cínová, 64 *cm* vys. Přidržovadla víka mají tvar andílčích poprsí. Po stranách kotlíku lví hlavy s kruhy. Nohy *s*-ovité;

nahoře masky, dole drápy svírající koule. Na víku pozdější, neuměle ze dřeva řezaná soška sv. Jana Křtitele. (Viz obr. 332.)

V průčelí kostela štíhlá věž s novou (r. 1904) jehlancovitou střechou.

V jihozápadním rohu hřbitova zvonice, jejíž přízemek jest zděný, hořejšek dřevěný.

Obr. 331. Vitice. Obraz sv. Felixa.

Ve dveřích přízemku zvonice železným plechem obité dvéře, jež dříve bývaly ve vchodu do kostela. Zajímavá práce XV. stol. Ploché pruty kosmo přes sebe položené a vrubovanými hřeby upevněné. V kosočtverečných polích tak vzniklých umístěny jsou z plechu zhotovené rosetty, znakové štítky a gotická písmena. V znakových štítcích spatřují se jednak dva zkřížené meče, jednak lopata. (Viz obr. 333.)

Zvony: 1. 83 *cm* v prům., 68 *cm* vys. Nápis v gotické minuskuli, jejíž litery v rovný řádek nejsou urovnány: AVE + MARIA + GRACIA +

PLENA LVCE MATE ♁ O REX ♁ GLORIE ✠ VENI ✠ NOBIS ♁ CVM ♁ PACE ✠ (Viz faksimile na obr. 334.)

2. 1·27 *m* v prům., 1·05 *m* vys. Nahoře kolkolem dvojřádkový nápis minuskulový: ⁑ kdoz ⁑ miluge ⁑ paa ⁑ boha ⁑ sweho ⁑ wsseczki ⁑ wiecy ⁑ napomoczny ⁑ sau ⁑ gemu ⁑ k dobremu ⁑ 1560 [2. ř.] samemu ⁑:

Obr. 332. Vitice. Křtitelnice.

a naymocznieyssymu ⁑ panu ⁑ bohu ⁑ budyz ⁑ czyest ⁑ a ⁑ chwala ⁑ na wyeky ⁑ wyekow ⁑ amen (viz faksimile obr. 335.). Na plášti relief sv. Simona a Judy.

Ve zdi hřbitovní u zvonice jednoduchá pískovcová deska z části zemí zasutá, s nápisem: „LETA 1599 NA NEBE WZETI PANNI MARIGE DOKONALA ŽIWOT SWVG VROZENA PANNI ANNA MIRKOWA Z RISVMBURKA A NA SINCZY A TVTO TIELO GEGI ODPOCŽIWA W PANV."

U vchodu na hřbitov románská hlavice sloupová s hladkými, pouze mělce vyhloubenými plochami, z růžového jemnozrnného pískovce tesaná, 44 *cm* vys., 53 *cm* šir. Hořejší plochou dolů překlopená slouží za podstavec náhrobního kříže.

Obr. 333. Vitice. Dvéře železem pobité.

Volešec.

Schaller, X, 358; Sommer, XII, 185; Podlaha, Posv. místa I, 134—136.

FARNÍ KOSTEL VŠECH SVATÝCH již ve XIV. stol. jako farní připomínaný. Z původní gotické stavby zachoval se nízký presbytář třemi boky zakončený a zdivo lodi, k níž r. 1888 přistavěna byla nová část průčelní (viz půdorys na obr. 336.).

Presbytář má klenbu žebrovou; žebra jsou hranolová, na hranách sešikmená a spočívají na jednoduchých konsolách, jež mají podobu obrácených komolých jehlanců (viz obr. 337.).

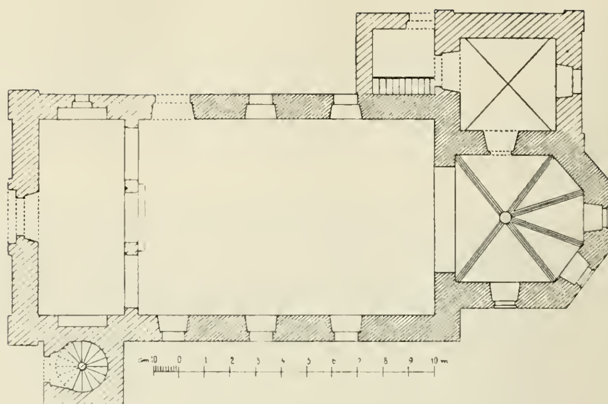
Obr. 334. Vitice. Nápis na zvonu č. 1.

Obr. 335. Vitice. Nápis na zvonu č. 2.

Okna hrotitá, bez kružeb.

Vítězný oblouk hrotitý; pod výběhy záklenky římsa nahoře sešikmená a dole *s*-ovitě profilovaná.

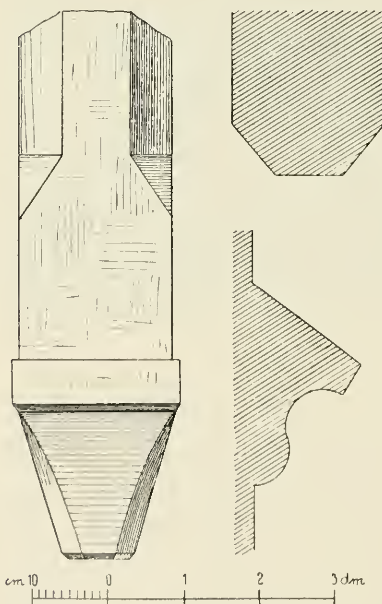
Loď má strop rovný a okna hrotitá bez kružeb.

Obr. 336. Volešec. Půdorys kostela.

Křtitelnice cínová, trojnohá, jednoduchá. Na kotlíku po stranách lví hlavy; na nohách nahoře bezvousé tváře; přidržovadla víka mají tvar malých poprsí ženských. Na vnitřním víku značka zvonařova, v ní: znak Staroměstský, vedle něho ozářené „Boží oko“, nahoře IMB (*Josef Mitterbacher*) a dole letopočet 1786.

Zvon 1 *m* v prům., 82 *cm* vys. Nápis: Anno x domini x millecimo x ccccc x xix x en x ego x Campana x nonqvam x pronuncrio x vana x ignem x vel x festum x bellum x aut x funus x honeet x [2. ř.] um x Qui x me x fecit x magicter x bartholomeus x nomen x habet x in x nova x Civitate x pragensis x ex x hoc x laus x deo x patri x omnipotenti x et x x (viz faksimile na obr. 338.).

Obr. 337. Volešec. Konsola, profil žebra a profil římsy ve vítězném oblouku.

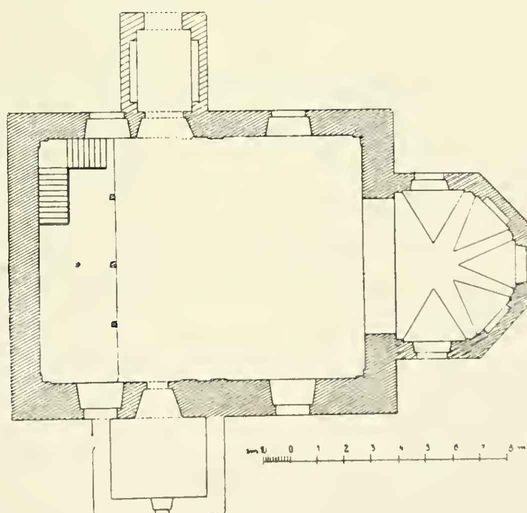
Obr. 338. Volešec. Nápis na zvonu.

Vykáň (Bykan, Vikaň).

Schaller, X, 318; Sommer, XII, 247; Trnka, „Kounice a Přerov“, str. 106; Podlaha, Posv. místa I, 69.

FILIALNÍ KOSTEL SV. HAVLA, prosté neozdobné

Obr. 339. Vykáň. Kostel.

Obr. 340. Vykáň. Půdorys kostela.

staveníčko asi z XV. stol., v druhé pol. XVIII. stol. v nynější podobu přestavěné. (Viz pohled na obr. 339., půdorys obr. 340.)

Presbytář třemi stranami osmiúhelníku zakončený s výsečovou klenbou. Okna obdélníková, polokruhově sklenutá.

Loď obdélníková, plochým stropem krytá.

Hlavní oltář obstojných forem barokních, z r. 1777.

Opodál kostela k severovýchodu stojí o sobě nízká hranolová zděná zvonice, jehlancovou šindelovou střechou krytá.

Zvony: 1. 65·5 *cm* v prům., 49 *cm* vys.; nápis: „ANNO 1691 GOSS MICH JOHANN CHRISTOFF WALTHER IN PRAG." Na plášti relief Madonny se sepjatýma rukama ve svatozáři.

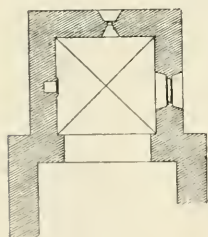
2. 47 *cm* v prům., 38 *cm* vys. Nápis: „1769 GOSS MICH JOHANN CHRISTIAN SCHVNCKA IN PRAG". Pod tím rokokové mušlové ornamenty. Na plášti reliefy sv. Floriana a sv. Michaela archanděla.

Na rozhraní silnic k Mochovu a Vyšerovicům u zahrádky při „nové hospodě" kamenná barokní socha sv. Donáta, v životní velikosti, umělecky slabá; na podstavci dvojznak Liechtensteinsko-Savojský a letopočet 1765.

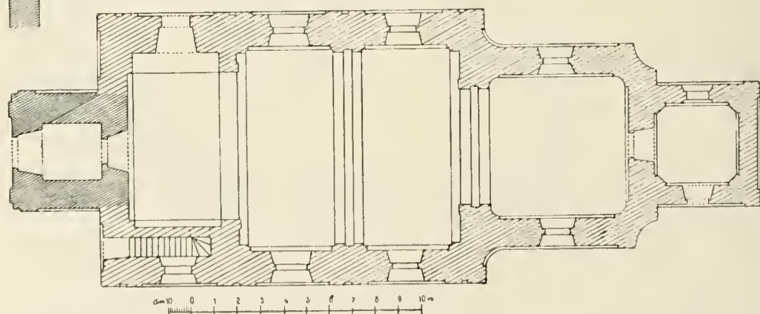
Vyšerovice (Vyšehořovice).

Schaller, X, 318—319; Sommer, XII, 246; Heber, Burgen III, 237 (s vyobr.); Trnka, „Kounice a Přerov" 63; Dr. J. V. Šimák v „Časop. společ. přátel starož. čes." XII, (1904), 74—84 (s vyobr.); A. Podlaha, Posv. místa I, 66—69.

KOSTEL SV. MARTINA. Z původního kostela, vysvěceného r. 1329, zachovala se část ve zříceninách.

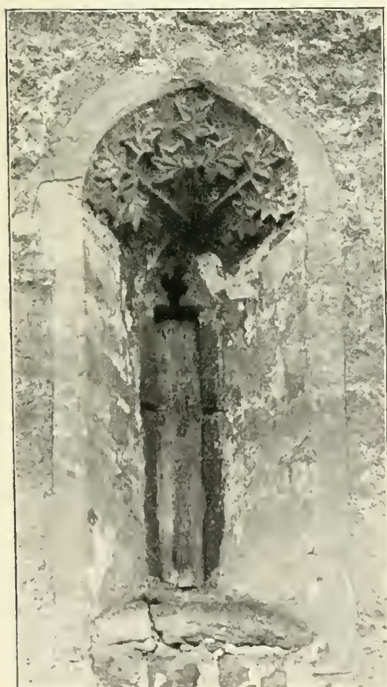
Jest to presbytář půdorysu čtvercového s křížovou klenbou bez žeber (viz půdorys na obr. 341.). Na vnějších bočních jeho stěnách obloučkové podřímsí (viz na obr. 342.). Východní bok presbytáře vybíhá v hladký trojúhelníkový štít. V témž

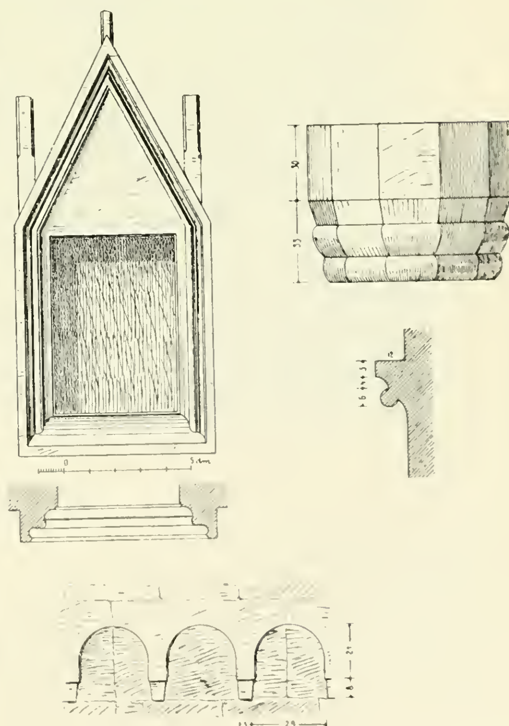
Obr. 341. Vyšerovice. Půdorys kostela a zřícenin kostela starého.

Obr. 342. Vyšerovice. Pohled na zříceninu kostela od jihu.

Obr. 343. Vyšerovice. Okénko v presbytáři starého kostela.

Obr. 344. Vyšerovice. Sanktuář, profil ostění jeho; obloučkové podřímsí; křtitelnice; profil římsy ve vítězném oblouku.

boku jest úzké hrotité okénko s dvojnosou kružbou; v ostění záklenky jeho vytesány tři větévky s dlanitými listy (viz obr. 343.).

V severní zdi presbytáře jest sanktuářový výklenek s profilovaným kamenným orámováním a hladkým trojhranným štítem. Na hrotu i na obou bocích dříky bývalých fiál. (Viz obr. 344.)

Obr. 345. Vyšerovice. Pohled na zřícenou část kostela od západu.

Vítězný oblouk hrotitý (viz obr. 345.); pod výběhy záklenky profilovaná římsa.

Zbytek křtitelnice kamenné, desítiboké, 63 *cm* vys. (viz obr. 344.).

Věž starého kostela byla ponechána a k ní nový kostel směrem k jihu přistavěn. V druhém poschodí věže na straně severní viděti dosud

zazděný vchod s rovným, v koutech zazubeným nadpražím, jenž vedl asi z půdy starého kostela do věže.

Nynější kostel jest jednoduchá stavba barokní z let 1769—70, na zevnějšku beze všech ozdob.

Uvnitř (viz obr. 346.) jsou stěny rozčleněny pilastry s vypuklými, kolmo rýhovanými hlavicemi římsoví nesoucími.

Presbytář i loď mají klenby plackové.

Hlavní oltář s nízkou, tabernákl nepřevyšující částí hořejší; po stranách branky, na nichž barokní sochy sv. mučedníků Jana a Pavla.

Obr. 346. Vyšerovice. Vnitřek kostela.

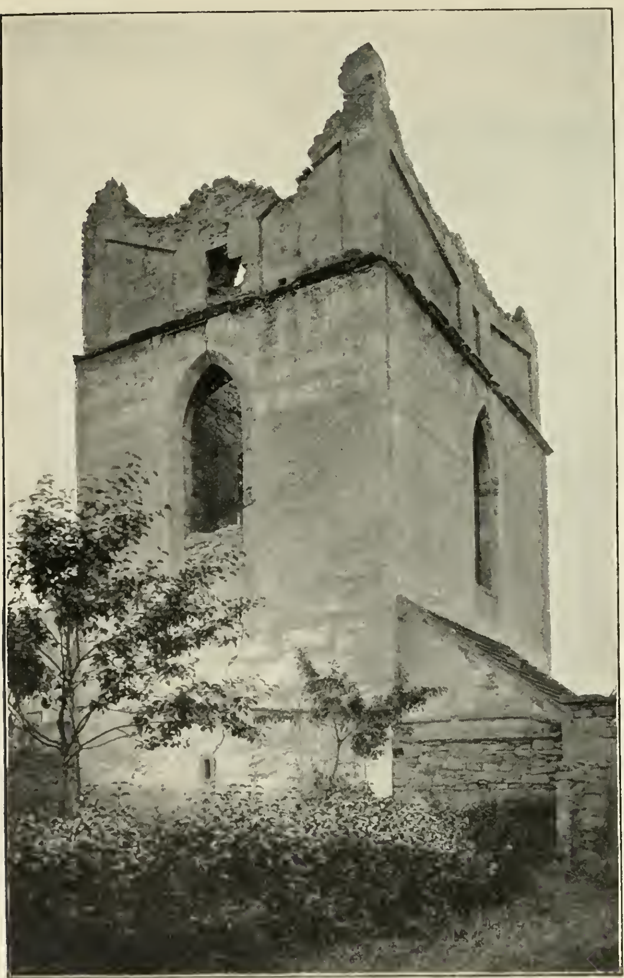
Nad oltářem barokní rámec anděly nesený; v něm dobrý obraz ze stol. XVIII. na plátně: sv. Martin na koni odsekává kus pláště žebrákovi.

Kazatelna barokní; na řečništi reliefy sv. evangelistů, na stříšce nejvýše socha P. Ježíše a při okrajích dva andílci, z nichž jeden drží berlu, druhý dvojitý kříž.

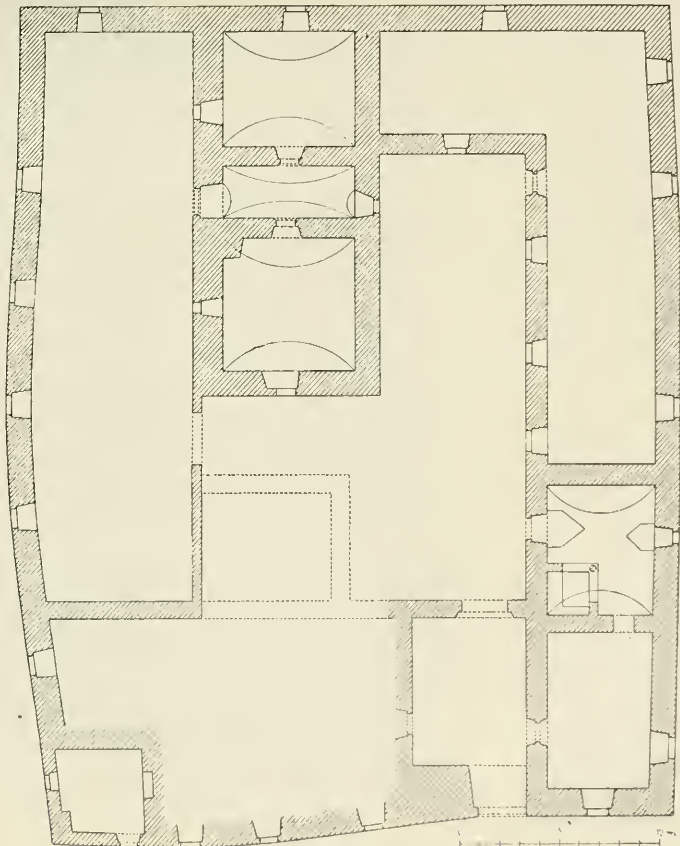
Oltář i kazatelnu zhotovil r. 1776 řezbář *Frant. Adámek* z Benátek.

Ve bočním oltáříku v lodi dobré barokní sochy sv. Václava a sv. Víta z XVIII. stol.

Ve dvoře farním zdivo bývalé zvonice (viz obr. 347.); čtyřboké mohutné stavení s velikými gotickými okny, nahoře korunované renaissančním attikovým zdivem, na jehož pilířích stávaly kamenné koule a šišky, z nichž některé dosud se zachovaly. Na omítce stopy bývalé sgraffitové rustiky.

Obr. 347. Vyšerovice. Zříceniny zvonice.

Obr. 348. Vyšerovice. Půdorys tvrze.

Obr. 349. Vyšerovice. Bývalá tvrz.

ZŘÍCENINY TVRZE, veliká, do čtverce stavěná budova (viz půdorys na obr. 348. a pohled na obr. 349.), později k účelům hospodářským změněná, se špýcharovými okénky. Na omítce zbytky sgraffitové rustiky. Ve dvoře zbytek čtyrbokého vyššího stavení nějakého, snad věže (obr. 350.).

Obr. 350. Vyšerovice. Pohled na zřícenou část uvnitř tvrze.

Zlatá.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 323.

Bývala zde TVRZ vladycká.

Žembera viz Šembera.

DOPLŇKY.

Brod Český.

(Ke str. 10.)

Znak na ciboriu vyrytý jest rodu Ychtricu z Ychtric, týž, jenž vyskytá se také na náhrobním kamenu v Tismicích (srv. str. 194.). Písmena vyrytá nad znakem dlužno tedy místo „A v V“ čísti: „A v Y“. Ychtricové z Ychtric byli v XVI. století majiteli Vrátkova u Č. Brodu.

Obr. 351. Ondřejov. Socha sv. Ondřeje.

Klučov.

(Ke str. 59.)

Sommer, XII., 191; Pam. arch. XV., 1891.

Nad Klučovem směrem k Poříčanům v poloze zvané „na Ptáku“ byla stará osada, o čemž svědčí hojné střepiny několikanásobnou vlnicí zdobené, hojné kosti zvířecí a uhlí.

Na stráni proti potoku zbytky valů bývalé tvrze.

Mukařov.

(Ke str. 108.)

V Mukařově vykopány byly r. 1834 mimo střepy nepolévaných a neozdobných nádob také pěkně pracované kachle ozdobené reliefy. (Srovn. Dr. M. Kalina von Jäthenstein: „Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer“, str. 122; Sommer, XII., 185.)

Ondřejov.

(Ke str. 110.)

Na náměstí stojí barokní socha sv. Ondřeje, dobrá práce asi z druhé polovice XVII. století (viz obr. 351.). Pověst o vzniku jejím viz ve Františka Václ. Pokorného „Paměti městečka Pyšely“ na str. 101—102.

Přistoupim.

(Ke str. 127.)

O hradišti Přistoupimském srovn. také: Píč, Pam. archeol. XV., 1891, sl. 370 a 371.

Přerov.

(Ke str. 119.)

Nad Přerovem na vrchu „Bělici" hradiště (srovn. Ludvík Šnajdr v Pam. arch. X., sl. 647 a XXI., 1904, sl. 139 a 140 s plánkem hradiště; Píč v Pam. arch. XV., 1891, sl. 366).

V zámku sbírka předmětů z doby praehistorické i historické, nalezených v okolí Přerova; nejdůležitější z nich (bronzové nánožní kruhy, výzbroj bojovníka a koně jeho a j.) uvádí Ludvík Šnajdr v Pam. arch. XXI., 1904, sl. 141—144.

Semice.

(Ke str. 152.)

U Semic na břehu starého Labe dvě tvrzky. První z nich, řečená „na zámkách", má 25 kroků v průměru; dle nalezených střepů obývána byla v době knížecí. Druhá tvrzka, řečená „na valech", nalézající se v zahradě č. d. 21., má 33 kroků v průměru, jest zachovalejší než tvrzka první; její homolovitý tvar jest mnohem význačnější a příkop její jest tam, kde do zahrady sahá, úplně zachovaný. Uprostřed vesnice býval opevněný dvorec, potůčkem oblitý, kde dnes tři statky stojí. Byla tam nalezena kamenná sekyrka a střepy. Píč v Pam. arch. XV., 1891, sl. 365 a 366.

Střímelice Hradové.

(Ke str. 172.)

Sommer, XII., 114; Sedláček, Míst. sl. 842.

Při severovýchodním konci vesnice nepatrné zbytky bývalého hradu; dosud ještě znatelny části valů a příkopy; zdiva zbylo již jen velice málo. Délka tvrziště od západu k východu obnáší 57 *m*, šířka od severu k jihu 20 *m*. Síla zdiva 1·85 *m*.

— ———

SEZNAM MÍST.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.

